

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Rigorózní práce

V Praze, 2012

Barbora Bambulová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Barbora Bambulová

**Obligační statut spotřebitelských smluv ve vztazích
s mezinárodním prvkem**

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce: květen 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány, práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dne 22.5.2012 v Praze

Mgr. Barbora Bambulová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vážené paní prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc., DSc., vedoucí mé rigorózní práce, za vedení, zájem, připomínky a čas, který mi věnovala. Mé poděkování patří i mé rodině a blízkým přátelům za pomoc a podporu během studia.

Abstrakt

Rigorózní práce, vycházející z předešlé diplomové práce, se zabývá dvěma základními zdroji unijního práva, které se týkají obligačního statutu smluv s mezinárodním prvkem v oblasti občanskoprávních a obchodněprávních závazků, tj. Římské úmluvy a nařízení Řím I. Autorka vychází z původního zdroje, tj. Římské úmluvy, aby tak s ohledem na pozdější právní úpravu, nařízení Řím I, mohla lépe zachytit celkový právní vývoj v oblasti určení obligačního statutu u občanskoprávních a obchodněprávních smluv s mezinárodním prvkem v kontextu unijního práva. Výklad v této části rigorózní práce je tak výkladem spíše obecným, na něhož pak autorka navazuje částí druhou, zabývající se již konkrétně problematikou ochrany spotřebitele.

Druhá část rigorózní práce se věnuje s ohledem na Římskou smlouvu a nařízení Řím I problematice spotřebitelských smluv, tj. smluv, které nejsou charakterizovány toliko druhem svého plnění, nýbrž povahou smluvních stran. V této souvislosti autorka rozebírá zejména základní pojmy, tak jak vyplývají z českého a unijního práva, a nastiňuje i jazykové nesrovnalosti zde se nacházející. Detailněji se autorka soustřeďuje na Směrnici o právech spotřebitelů, jež formou úplné harmonizace mění stávající čtyři směrnice, týkají se problematiky ochrany spotřebitele: směrnice 85/577/EHS o smlouvách uzavřených mimo obchodní prostory, směrnice 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, směrnice 97/7/ES o smlouvách uzavřených na dálku a směrnice 1999/44/ES o prodeji spotřebního zboží a zárukách. Práce je zakončena i nástinem vývoje v oblasti české úpravy určení obligačního statutu ve vztazích s mezinárodním prvkem, tj. přijetím nového zákona o mezinárodním právu soukromém v rámci rekodifikace českého soukromého práva. Celá práce je v jednotlivých částech doplněna o relevantní judikaturu.

Seznam klíčových slov: Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazky – nařízení Řím I – spotřebitel – dodavatel/obchodník

Abstract

The thesis is based on the previous work of the author written as a thesis to terminate undergraduate studies in law. In the beginning, it covers two main sources of the EU law regarding the *lex causae* of contracts with an international element in the area of civil and commercial obligations, i. e. The Rome convention and the Rome I Regulation. In order to better capture the evolution in determination of the *lex causae* in commercial and civil contracts with an international element, the author introduces first the former and consequently in a comparative way, also the latter. Since this part of the thesis is presented in more general way, it follows that the author deals with the particular issue of consumer protection in the second part.

The second part of the thesis covers the issue of consumer contracts as regards the Rome convention and the Rome I Regulation. While generally, contracts are characterized by their nature of performance, in the case of consumer contracts, it is the nature of contractual parties which is decisive. Regarding the consumer contracts, the author analyses the basic terminology of therein in the Czech and the EU context and also indicates possible linguistic problems. Furthermore, the author focuses more in detail on the Consumer Rights Directive which revises by the means of full harmonization the following previously adopted directives: Directive 85/577/EEC to protect the consumer in respect of contracts negotiated away from business premises, Directive 93/13/EEC on Unfair Terms in Consumer Contracts, Directive 97/7/EC on the Protection of Consumers in respect of Distance Contracts and Directive 1999/44/EC on certain aspects of the sale of consumer goods and associated guarantees. At last, the thesis outlines the newest evolution in the Czech legislation concerning the determination of *lex causae*: the adoption of new Act on international private law which takes part of the re-codification process of the Czech private law. In addition, relevant case law is presented for each part of the thesis.

The list of terms regarding this thesis: the Convention on the law applicable to contractual obligations 1980 - the Rome I Regulation – the applicable law – consumer – trader/provider

Obsah

I. Úvod.....	1
II. Metodologie a charakteristika základních pojmů	4
II.1 Metody výkladu práva.....	4
II.2 Charakteristika základních pojmů	4
II.2.1 Mezinárodní právo soukromé	4
II.2.2 Mezinárodní prvek	5
II.2.3 Mezinárodní smlouva.....	5
II.2.4 Kolizní norma.....	6
II.2.5 Obligační statut	6
II.2.6 Nařízení	6
II.2.7 Směrnice.....	7
II.2.8 Mezinárodní spotřebitelská smlouva, dodavatel, spotřebitel	7
III. Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy z roku 1980	9
III.1 Volba práva.....	12
III.2 Rozhodné právo při neexistenci volby práva.....	14
III.2.1 Příklad Intercontainer Interfrigo (ICF) v Balkenende Oosthuizen BV a MIC Operations BV	16
III.3 Spotřebitelské smlouvy	22
III.4 Individuální pracovní smlouva.....	28
III.5 Imperativní normy.....	29
III.5.1 Imperativní normy třetího státu	29
III.5.2 Imperativní normy lex fori.....	29
III.5.3 Příklad Ingmar	30
III.6 Materiální platnost smlouvy.....	33
III.7 Forma smlouvy	33
III.8 Působnost práva rozhodného pro smlouvu	34
III.9 Nezpůsobilost.....	34
III.10 Postoupení pohledávky a subrogace	35
III.11 Obecná ustanovení: čl. 14 – 22 Římské úmluvy	35
III.12 Závěrečná ustanovení: čl. 23 – 32 Římské úmluvy	37

III.13 Přijaté protokoly k výkladu Římské úmluvy	37
III.14 Od Římské úmluvy z r. 1980 k nařízení Řím I	37
IV. Nařízení Řím I.....	40
IV.1 Ustanovení, která byla plně transformována.....	41
IV.2 Marginální změny provedené v nařízení Řím I.....	42
IV.3 Změny, které přináší nařízení Řím I.....	43
IV.3.1 Volba práva.....	43
IV.3.2 Rozhodné právo při neexistenci volby práva.....	44
IV.3.3 Smlouvy o přepravě	45
IV.3.4 Pojistné smlouvy	46
IV.3.5 Imperativní normy, započtení a obvyklé bydliště	48
IV.4 Spotřebitelské smlouvy	49
V. Ochrana spotřebitele v českém právu i právu EU.....	54
V.1 Spotřebitelské smlouvy.....	54
V.2 Spotřebitel.....	57
V.2.1 Definice a úprava spotřebitele v českém právu.....	58
V.2.2 Definice spotřebitele v jednotlivých směrniciích	63
V.3 Dodavatel.....	68
V.3.1 Pojem dodavatel a jeho variace v evropském právu	72
V.4 Směrnice o právech spotřebitelů.....	74
V.4.1 Úplná harmonizace.....	76
V.4.2 Směrnice 93/13/EHS	78
V.4.3 Judikatura k směrnici 93/13/EHS.....	81
V.4.3.1 Příklad Mostaza Claro	82
V.4.3.2 Příklad Asturcom.....	84
V.4.3.3 Příklad Győrfi.....	87
V.4.3.4 Příklad Messner	90
VI. Vztah zákona č. 97/1963 Sb. k Římské úmluvě, resp. k Nařízení Řím I	93
VI.1 K historické úpravě mezinárodního práva soukromého	93
VI.2 Vztah ZMPS a Římské úmluvy, resp. Nařízení Řím I.....	94
VI.3 Nová úprava mez. práva soukromého a mez. práva procesního v ČR	95
VII. Závěr	98

VIII. Seznam literatury, judikatury a užitých zkratk	100
IX. Résumé	105

I. Úvod

Základem mezinárodního práva soukromého jsou jeho prameny. Mezi takové prameny patří v České republice zejména mezinárodní smlouvy, vyhlášené na základě článku 10 Ústavy. V roce 2004 se Česká republika stala členskou zemí Evropské unie. Tímto krokem tak došlo k rozšíření vnitrostátního práva i o právo komunitární, což kromě přistoupení k primárnímu právu Evropského společenství (dále jen „ES“), tj. k základním smlouvám ES, tak zejména došlo k zásadním změnám v právních předpisech českého práva, a to zejména v důsledku tzv. sekundárních právních předpisů komunitárního práva, tj. nařízení a směrnic. Oblasti spadající do sféry komunitárního práva se postupně v důsledku integračního vývoje rozšiřovaly, přičemž tento nakonec, po mnoha peripetiích, vyústil v přijetí Lisabonské smlouvy (ta vstoupila v platnost dne 1. prosince 2009). Hlavní změnou, kterou Lisabonská smlouva přinesla, je pak komunitarizace zbylých pilířů ES. Evropské unie tak získala právní subjektivitu a nahradila ES jako subjekt práva (nadále již tedy nehovoříme o právu komunitárním, nýbrž unijním).

Na začátku celého procesu však byla mezinárodní smlouva. Na jejím základě státy vytvořily ES, jejím prostřednictvím pak jednotlivé státy přistupovali k ES. Je tedy dle autorky nepochybné, že užitím tohoto typického nástroje mezinárodního práva, tak bylo postupně vytvořeno jak právo komunitární, tak právo unijní.

Prvním z dokumentů analyzovaných v této práci bude Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy z roku 1980 (dále jen „Římská úmluva“), tedy typická mezinárodní smlouva uzavřena mezi členskými státy Evropského hospodářského společenství. V důsledku sevřenější integrace a komunitarizace části práva ES došlo dne 17. června 2008 k přijetí nařízení Řím I. Cílem nařízení bylo nahradit Římskou úmluvu.

V souvislosti s oba nástroji upravující smluvní závazkové vztahy tak vyvstává relevantní otázka, nakolik je stále nezbytné se zabývat Římskou úmluvou, jež byla od prosince 2009 nahrazena právě nařízením Řím I. V tomto ohledu si však autorka dovoluje poukázat na článek 17 nařízení Řím I, který stanovuje, že se nařízení užije na smlouvy

uzavřené až od 17. prosince 2009, což znamená, že pro všechny smlouvy uzavřené před tímto datem, musí být logicky aplikována Římská úmluva. Autorka dále upozorňuje na skutečnost, že Dánsko si vyjednalo výjimku z působnosti nařízení na svém území (na základě čl. 1, 2 Protokolu, který byl připojen ke Smlouvě o Evropské unii a ke Smlouvě o založení Evropského společenství, resp. dnes Smlouvě o fungování Evropské unie) a pro něž platí i nadále, tzn. i po 17. prosinci 2009, pouze Římská úmluva.¹ Vzhledem k výše napsanému není tedy problematika smluvních závazkových vztahů tak jednoduchá, jak by se mohla zdát a cílem autorky není ani rozebrat tuto problematiku do detailu, ale soustředit se na hlavní rysy, rozdíly a nastínit problémy, které se v praxi již objevily, či by se mohly objevit.

Jednou z důležitých oblastí práva, pro něž oba nástroje stanovují speciální kolizní normy k určení rozhodného práva, je i oblast spotřebitelských smluv. Hlavním záměrem autorky, kromě obecného srovnání Římské úmluvy a nařízení Řím I, tak bude i hlubší rozbor těchto ustanovení, a to nejen z pohledu Římské úmluvy a nařízení Řím I, ale i z pohledu národního práva, jež se v oblasti ochrany spotřebitele vytvářelo v zásadě ve spojení s právem ES.

Spotřebitelské smlouvy jsou z hlediska práva zajímavé tím, že i když patří do soukromého práva, jehož hlavním principem je rovnost subjektů, v důsledku rozdílné vyjednávací pozice při uzavírání smlouvy a také často nedostatečné informovanosti, tak tomu ve skutečnosti často není. Jelikož je spotřebitel fakticky v slabším postavení oproti dodavateli, který uzavírá smlouvu v rámci své podnikatelské činnosti, oba nástroje při stanovení kolizních norem poskytují spotřebiteli určitý typ ochrany, která může i nemusí být zřejmá vzhledem k užití terminologii ustanovení a vzhledem k jednotlivým jazykovým verzím. To samé pak platí i pro sekundární nástroje, tedy směrnice, jejichž implementace do národního práva, nedůslednost zákonodárce jak na komunitární úrovni, tak na úrovni národní, a určitě i v neposlední řadě problémy vyplývající z limitů jazyka a tedy i různých jazykových verzí, tak problematice ochrany spotřebitelů nepomáhají. Autorka se tak v této práci bude soustředit na vysvětlení základních problémů a jejich dopad v praxi, ale neklade si za cíl nalézt či závazně určit jejich konečné řešení.

---

1 Článek 24 Římské úmluvy.

Přestože Římská úmluva a nařízení Řím I neobsahují věcnou úpravu, ať už hmotněprávní či procesněprávní, nýbrž prostřednictvím stanovených kolizních norem, odkazují na právo², jež tuto úpravu obsahuje a jimž se daná smlouva bude řídit, autorka se v této práci bude částečně i hmotněprávními ustanoveními o spotřebitelských smlouvách a o ochraně spotřebitele zabývat, a to tak, aby nastínila komplexnost a zároveň i roztržitost této oblasti. Ačkoli totiž úprava v Římské úmluvě a v nařízení Řím I obsahuje „pouze“ kolizní normy, i tyto obsahují právní pojmy, které by měly odpovídat zažité terminologii, sjednocené v rámci obou právních řádů. V tomto smyslu se tak autorka bude zejména zabývat hlavními subjekty spotřebitelských vztahů, tak jak jsou definovány v jednotlivých směrniciích i v ustanoveních českého práva. Účelem práce je tedy především za užití srovnávací metody poukázat na jistou komplexnost a - jak již autorka napsala výše - zároveň i roztržitost úpravy ochrany spotřebitele, kterážto vyplývá z jednotlivých pramenů obou právních řádů. Rigorózní práce využívá právní úpravy ke konci května 2012 a vychází z diplomové práce „Římská úmluva a nařízení Řím I o právu rozhodném pro smluvní závazky s důrazem na spotřebitelské smlouvy“ sepsané a obhájené autorkou v roce 2009.

---

2 KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň : Doplněk a Aleš Čeněk, 2009. s. 103.

II. Metodologie a charakteristika základních pojmů

II.1 Metody výkladu práva

V každé rigorózní práci užívá autor určité metody výkladu ustanovení, o nichž píše. Metodou výkladu takových ustanovení, resp. právních norem v nich obsažených, „rozumíme způsob postupu, kterým se snažíme dojít k racionálním (vědeckým) poznatkům o smyslu textu zákona.“³ Metodou užitou v této práci bude hlavně metoda srovnávací, neboli metoda komparace právních textů, a to hlavně v části IV. Jelikož bude autorka pracovat se samotným textem, bude užívat i výkladu jazykového, doplněný o výklad systematický a výklad logický. V neposlední řadě pak v rámci celého dokumentu bude užit i výklad teleologický.

II.2 Charakteristika základních pojmů

Před psaním jakékoliv vědecké práce je potřeba stanovit či definovat základní pojmy, které budou užity v rigorózní práci a v jejímž rámci se bude autorka pohybovat. Mezi takové pojmy této práce beze sporu patří mezinárodní právo soukromé, mezinárodní prvek, mezinárodní smlouva, kolizní norma, obligační statut, nařízení, spotřebitel, dodavatel (případně obchodník, podnikatel), spotřebitelská smlouva, směrnice. Samozřejmě mezi základní pojmy patří také Římská úmluva a nařízení Řím I, ale vzhledem k tomu, že o nich bude pojednáváno ve zvlášť oddělených kapitolách, autorka jejich vymezení, resp. charakteristiku ponechává v jejich rámci.

II.2.1 Mezinárodní právo soukromé

Mezinárodní právo soukromé můžeme definovat jako „soubor zvláštních právních norem, které jsou určeny výlučně pro úpravu soukromoprávních vztahů s mezinárodním

---

3 BOGUSZAK, Jiří; ČAPEK, Jiří; GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. vydání. Praha : ASPI, 2004. s. 183 – 187.

prvkem.⁴ Do mezinárodního práva soukromého zařazujeme i mezinárodní právo procesní, tedy soubor norem upravujících postup soudů a jiných orgánů a účastníků v řízeních týkajících se soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem.⁵

II.2.2 Mezinárodní prvek

Soukromoprávní vztahy, které mají v některém svém prvku vztah k zahraničí, nazýváme soukromoprávní vztahy s mezinárodním (zahraničním, cizím) prvkem.⁶ Tento vztah k zahraničí může být v podobě subjektu právního vztahu (účastníkem právního vztahu je např. právnická osoba se sídlem v zahraničí nebo fyzická osoba, která je cizím státním příslušníkem), nebo ve skutečnosti právně významné pro vznik a existenci právního vztahu (nastala nebo má teprve nastat v zahraničí), nebo v podobě předmětu právního vztahu (tento předmět je např. umístěn v cizině), anebo právním vztahem, který právně souvisí nebo je právně závislý na jiném právním vztahu a pokud se tento vztah (tedy vztah základní) řídí právem jiného státu, tedy cizím právem.⁷

II.2.3 Mezinárodní smlouva

Mezinárodní smlouvy jsou vedle vnitrostátních zákonů základním pramenem mezinárodního práva soukromého.⁸ Podle čl. 10 Ústavy České republiky jsou vyhlášeny mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas (smlouvy dle článku 10a a článku 49 Ústavy), součástí právního řádu. Mezinárodní smlouvy jsou publikovány ve Sbírce mezinárodních smluv. Pokud mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.

V oblasti mezinárodního práva soukromého rozlišujeme dvoustranné i mnohostranné mezinárodní smlouvy; dle předmětu úpravy pak lze zejména rozlišovat tyto mezinárodní

---

4 KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň : Doplněk a Aleš Čeněk, 2009. s. 21.

5 KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň : Doplněk a Aleš Čeněk, 2009. s. 21.

6 KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň : Doplněk a Aleš Čeněk, 2009. s. 17.

7 Ibidem, str. 18.

8 Ibidem, str. 46.

smlouvy: smlouva o právních stycích a o výkonu soudních rozhodnutí, smlouvy unifikující kolizní normy, smlouvy unifikující hmotněprávní přímé normy, smlouvy v oboru rozhodčího řízení atd.⁹

II.2.4 Kolizní norma

Kolizní normy jsou normy, jež samy o sobě neobsahují věcná práva a povinnosti účastníků vztahu, ale pouze stanovují určitá kritéria nebo hlediska (hraniční určovatel), podle kterých se určí právní řád státu, jehož normami se právní vztah bude řídit; tento způsob určení právního řádu pomocí kolizních norem se nazývá kolizní metoda (existují ovšem i jiné metody jako např. teorie místního práva nebo metoda výběru mezi výsledky a další).¹⁰ I když jsou zásadně vnitrostátního původu, mohou a často i jsou předmětem unifikace v dvoustranných a mnohostranných mezinárodních smlouvách.¹¹

II.2.5 Obligační statut

Obligační statut je právo rozhodné pro závazkový právní vztah určený buďto samotnými účastníky právního vztahu nebo na základě užití kolizních norem; obligačním statutem může být i soubor mezinárodně sjednaných přímých norem (např. Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980), jež jsou součástí právního řádu státu, který je převzal na základě mezinárodněprávního závazku.¹²

II.2.6 Nařízení

Nařízení je druhem právního aktu sekundárního práva Evropské unie, nazývaný též evropským zákonem, a je „závazné ve všech svých částech a platí v okamžiku vstupu v

---

9 Ibidem, str. 47.

10 Ibidem, s. 23, 37, 38.

11 Ibidem, s. 27.

12 KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň : Doplněk a Aleš Čeněk, 2009. s. 298-300.

platnost bezprostředně ve všech členských státech.¹³; nařízení je tedy obecně závazný právní předpis a jeho základní vlastností je jeho přednost před právem vnitrostátním, resp. pokud je vnitrostátní právo v rozporu s nařízením, užije se ustanovení nařízení.¹⁴

II.2.7 Směrnice

Dalším druhem právního aktu je směrnice; směrnice jsou pro členské státy závazné co do cíle stanoveného směrnicí. Implementací směrnice se obecně rozumí povinnost členského státu uvést vnitrostátní právo do souladu s danou směrnicí. Na rozdíl od nařízení nemají směrnice přímý horizontální právní účinek a pouze omezený vertikální právní účinek (možnost každé osoby žalovat stát na náhradu škody způsobenou buď neimplementací dané směrnice ve stanovené lhůtě nebo její nesprávnou implementací).

II.2.8 Mezinárodní spotřebitelská smlouva, dodavatel, spotřebitel

Vzhledem ke skutečnosti, že tato práce bude klást důraz ve svém výkladu Římské úmluvy a nařízení Řím I hlavně na spotřebitelské smlouvy, je potřeba definovat i základní pojmy této oblasti. Na druhé straně je těžké definovat pojem mezinárodní spotřebitelské smlouvy, neboť nemůžeme přímo vycházet z národního pojetí spotřebitelské smlouvy, vzhledem k tomu, že se taková definice může měnit v každém smluvním státu.¹⁵ Dá se tedy určitým způsobem obecně říci, že mezinárodní spotřebitelská smlouva je smlouva uzavřená mezi spotřebitelem a dodavatelem za podmínky výskytu mezinárodního prvku v takovém smluvním vztahu. Tento vztah pak může a je dále charakterizován dalšími prvky, které jsou v našem případě konkrétně definovány Římskou úmluvou a nařízením Řím I (viz. kapitoly týkající se obou dokumentů).

Samotné pojmy spotřebitel a dodavatel (příp. další variace označení druhé strany spotřebitelského vztahu) jsou stejně jako spotřebitelská smlouva těžko definovatelné v mezinárodním kontextu a budou u každého z dokumentů definovány zvlášť, přičemž pro samostatnou kapitolu týkající se právní úpravy ochrany spotřebitele na národní a unijní

---

13 TICHÝ, Luboš, et al. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 238.

14 Ibidem.

15 CHLEBCOVÁ, Radka. Kolizněprávní ochrana spotřebitele v právu ES. *Právník*. 2008, č. 4, s. 429.

úrovni pak autorka tyto pojmy individuálně rozvede, Obecnou charakteristikou však je, že dodavatele uzavírá smlouvu v rámci své podnikatelské činnosti a spotřebitel (pouze fyzická osoba) jen pro své vlastní či rodinné potřeby.

III. Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy z roku 1980

Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy byla 19. června 1980 podepsána v Římě po bez mála 11 letech soustavné práce a příprav předních odborníků na mezinárodní právo soukromé ze všech tehdy členských států Evropského hospodářského společenství (dále jen „EHS“); v platnost vstoupila v roce 1991. K Římské úmluvě byly později, přesněji v roce 1988, přijaty dva Protokoly (vstoupily v platnost až v roce 2004) zakládající pravomoc Evropského soudního dvora k závaznému výkladu Římské úmluvy, a to vzhledem ke skutečnosti, že Římská úmluva nebyla přijata na základě článku 293/ex.-čl. 220 SES (tento článek nadále zrušen tzv. Lisabonskou úmluvou), který dovoluje členským státům uzavírat mezi sebou v případě potřeby mezinárodní smlouvy a není tedy v pravém smyslu terciárním právem Evropského společenství.¹⁶ K výkladu Římské úmluvy slouží dokument nazývaný „Giulianiho – Lagardeho zpráva“, který byl vytvořen dvěma profesory mezinárodního práva soukromého, panem prof. Mariem Giulianiem z Milánské univerzity a panem prof. Paulem Lagardem z Univerzity Paříž I, jenž se na samotném sepsání Římské úmluvy sami podíleli. Tato zpráva nebyla dosud oficiálně přeložena do českého jazyka a autorka bude pro psaní této práce používat verzi anglickou.

Římská úmluva je tedy dokument unifikující kolizní normy v oblasti smluvních závazkových vztahů. V čl. 1 vymezuje takto svoji působnost: Římská úmluva se použije pouze na závazky ze smluv, které mají vztah k právu různých zemí, tzn. že vždy musí dojít k situaci, kdy je potřeba vybrat rozhodné právo mezi alespoň dvěma různými právními řádů,¹⁷ a následně negativním výčtem stanovuje, na které právní vztahy se Římská úmluva nepoužije. Z působnosti Římské úmluvy jsou vyňaty: otázky týkající se osobního stavu nebo způsobilosti fyzických osob k právům a právním úkonům, s výhradou článku 11 (dovolání se nezpůsobilosti k právním úkonům – viz. kapitola 3.9); smluvní závazkové vztahy týkající se závětí a dědění, majetkových vztahů mezi manželi,

---

16 PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 213.

17 Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 1.

práv a povinností z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo z příbuzenství vzniklého manželstvím, včetně vyživovací povinnosti k dětem nemanželského původu; závazkové vztahy ze směnek, šeků a směnek vlastních a jiných převoditelných cenných papírů v rozsahu, v jakém závazky z těchto převoditelných cenných papírů vyplývají z jejich převoditelnosti; rozhodčí smlouvy a dohody o volbě soudu; otázky upravené právem obchodních společností, sdružení a právnických osob týkající se například založení, způsobilosti k právům a právním úkonům, vnitřní organizace nebo rušení obchodních společností, sdružení a právnických osob a osobní zákonné odpovědnosti jejich společníků a orgánů za závazky obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby; otázku, zda může zástupce zavazovat vůči třetí osobě osobu, na jejíž účet tvrdí, že jedná, nebo zda může orgán obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby tuto společnost, sdružení nebo osobu zavazovat vůči třetí osobě; zakládání trustů a vztahy mezi zakladateli trustu, správci trustu a oprávněnými osobami; dokazování a soudní řízení s výhradou článku 14 (viz kapitola 3.11). Římská úmluva se navíc neužije ani na pojistné smlouvy, na základě kterých jsou kryta rizika umístěná na území členských států Evropského hospodářského společenství (čl. 1 odst. 3). K určení, zda se riziko nachází na takto vymezeném území, použije soud své vnitrostátní právo. Do pojistných smluv podle tohoto článku se ovšem nezahrnují smlouvy o zajištění. Z názvu úmluvy se dá dále dovodit, že se Římská úmluva nevztahuje ani na vlastnická práva či na práva duševního vlastnictví.

Jak bylo již napsáno výše, kolizní normy v Římské úmluvě se aplikují vždy, kdy je potřeba rozhodnout, který z právních řádů je rozhodným právem pro předmětnou smlouvu; k takové volbě dojde nezávisle na tom, zda se jedná o právní řády dvou či více různých států, či zda dva rozdílné právní řády existují v rámci jednoho státu, tzn. v praxi tak může např. jít o rozhodnutí, zda-li se bude aplikovat anglické či skotské právo (viz. článek 19).¹⁸

Pokud bychom se vrátili k výčtu vztahů, na které se Římská úmluva nevztahuje, je zřejmé, že záměrem autorů dokumentu, bylo vyloučit z působnosti Římské úmluvy materii rodinného práva. Při bližším přečtení zjistíme, že výčet ovšem nezahrnuje dary; ty

---

18 Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 1.

byly ponechány v působnosti Římské úmluvy, pokud jsou předmětem smlouvy, i kdyby tato smlouva byla uzavřena v rámci rodiny, za předpokladu, že se na ni nevztahuje právo rodinné.¹⁹

Vynětí směnek, šeků, převoditelných cenných papírů apod.(čl.1 odst.2 písm.c) Římské úmluvy) byl krok ryze praktický. Zahrnutí této části do působnosti Římské úmluvy by bylo poměrně složité vzhledem ke skutečnosti, že by bylo potřeba vytvořit poměrně komplikovaná speciální pravidla (kolizní normy) ke zjištění rozhodného práva. Tato problematika je navíc i předmětem již několika mezinárodních smluv a z těchto důvodů zde nebyla ze strany autorů Římské úmluvy naléhavá potřeba tuto oblast upravit i v připravovaném dokumentu.²⁰ Obdobně tomu bylo i při rozhodování o vynětí rozhodčích smluv a dohod o volbě práva z působnosti Římské úmluvy. Ani zde nebyl shledán naléhavý zájem na tom, aby byly vytvořeny speciální kolizní normy, nebo aby tyto smlouvy či dohody měly obecně spadat do působnosti Římské úmluvy. Jedním z uvedených důvodů bylo vyjádření obavy, že úmluva obsahující takový typ pravidel by mohla být méně přijatelná pro některé členské státy a tím by mohla být ohrožena i její ratifikace.²¹ Naopak vyloučení otázek týkajících se práva obchodních společností podle čl.1 odst.2 písm.e) je potřeba chápat tak, že otázky spadající pod zmíněné ustanovení by neměly být vzhledem ke své důležitosti řešeny v rámci dokumentu obsahujícího unifikované kolizní normy mezinárodního práva soukromého.²²

V čl.1 odst.2 písm.f) bylo přijato řešení, na jejímž základě se Římská úmluva nebude aplikovat na otázky, zda-li může zástupce zavazovat vůči třetí osobě osobu, na jejíž účet tvrdí, že jedná, nebo zda může orgán obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby tuto společnost, sdružení nebo osobu zavazovat vůči třetí osobě; z působnosti je tedy vyňat vztah mezi osobou zastoupenou a třetí osobou, resp. otázka, zda-li je tato zastoupená osoba skutečně vázána jednáním svého zástupce vůči této třetí osobě.²³

Ustanovení týkající se trustů, dokazování a soudního řízení dle čl. 1 odst.2 písm.g) a h), nepotřebují jako další výjimky z působnosti Římské úmluvy komentář. Trošku

---

19 Ibidem.

20 Ibidem.

21 Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 1.

22 Ibidem.

23 Ibidem.

zvláště může naopak ještě působit vynětí aplikace Římské úmluvy u pojistných smluv, které pokrývají rizikové situace na území členských států Evropského hospodářského společenství. Tato skutečnost je odrazem respektu k již odvedené práci v této oblasti v rámci EHS. Pro pojistné smlouvy, které pokrývají rizika umístěná mimo EHS, může v určitých případech být aplikován článek 5 Římské úmluvy.²⁴

Ve svém čl. 2 Římská úmluva stanovuje, že rozhodné právo určené na základě Římské smlouvy se použije bez ohledu na to, zda je či není právem smluvního státu. Tento článek zdůrazňuje univerzální charakter kolizních norem obsažených v Římské úmluvě.²⁵

III.1 Volba práva

Dle čl.3 Římské úmluvy se smlouva řídí právem, které si strany zvolí; volba musí být vyjádřena výslovně nebo vyplývat s dostatečnou jistotou z ustanovení smlouvy nebo z okolností případu. Svou volbou mohou strany zvolit právo rozhodné pro celou smlouvu, nebo pouze pro její část.

Toto ustanovení nepřináší žádný nový revoluční prvek. Stejná nebo obdobná ustanovení lze nalézt i v mnoha evropských právních řádech, a to např. v anglickém, italském (zde již od konce 19. století), francouzském či v německém právu (výčet je pouze namátkový).²⁶ Tento princip je navíc podpořen nálezem arbitrážních soudů a mezinárodními smlouvami. Například je obsažen v čl. 1 Haagské úmluvy o mezinárodní kupní smlouvě z roku 1955 : prodej se bude řídit právem státu, jež si ustanovily smluvní strany, nebo v Evropské úmluvě o mezinárodní obchodní arbitráži, uzavřené v Ženevě v roce 1961, která stanovuje, že strany si samy mohou určit právo, které rozhodci musí aplikovat v rozhodčím řízení.²⁷ Důležité ovšem při volbě práva je, aby strany tak učinily výslovně nebo alespoň takovým způsobem, aby se s „rozumnou určitostí“ v souvislosti se zněním smlouvy nebo z okolností případu dalo vyvodit, že tato volba byla provedena; i kdyby volba práva provedena nebyla, Římská úmluva dává soudům možnost shledat, že

---

24 Ibidem.

25 Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 2.

26 Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 3.

27 Ibidem.

volba rozhodného práva byla na základě všech skutečností učiněna, i když strany ji výslovně nestanovily ve smlouvě; například může jít o standardizovaný formulář smlouvy, který se běžně užívá a o němž se ví, že se řídí konkrétním právním řádem, aniž by ovšem o tom byla zmínka v samotné smlouvě, nebo případ stran, které běžně uzavíraly mezi sebou smlouvy výslovně určující vždy stejné rozhodné právo, a v sérii těchto smluv se nachází jedna smlouva, které tato klauzule chybí, a nic navíc nenavědčuje tomu, že by strany chtěly úmyslně změnit režim práva, soud na základě těchto okolností rozhodne, že smlouva se řídí právem, jímž se řídily i smlouvy předešlé.²⁸ Naopak je důležité zdůraznit, že čl. 3 není myšlen tak, že si soudy mohou jakkoliv vyvodit rozhodné právo, které si strany byly bývaly mohly určit, pokud tyto strany jednoznačně neměly žádný zájem na jeho stanovení; taková to situace je naopak řešena v čl. 4 Římské úmluvy.²⁹

Poslední věta čl. 3 odst. 1 připouští možnost tzv. „dépeçage“, nebo-li si strany mohou rozhodnout, že určitý systém práva se bude aplikovat jen pro část smlouvy, zatímco pro zbylou část se bude aplikovat jiný právní řád. Obecně se dá říci, že část právnické obce se od této možnosti distancuje, neboť zde převažuje názor, že smlouva by se měla řídit pouze jedním právním řádem, pokud ona sama není ve skutečnosti rozdělitelná na několik na sobě nezávislých částí jak z hlediska právního, tak i ekonomického. Na druhé straně jsou ovšem i tací, kteří tuto možnost obhajují s tím, že by jen těžko bylo možné ji zakázat, neboť je přímo spojena se smluvní svobodou, která by zákazem byla značně omezena; navíc argument, že tento typ praxe by mohl mít za následek obcházení imperativních ustanovení práva, které by se jinak na oddělenou část aplikovalo, je vyloučen čl. 7 Římské úmluvy (viz. kapitola 3.5).

Dle čl. 3 odst. 2 Římské úmluvy se strany mohou kdykoli dohodnout, že se smlouva bude řídit jiným právem, než kterým se dosud řídila v důsledku předchozí volby podle tohoto článku nebo na základě jiného ustanovení této úmluvy. Žádná změna rozhodného práva provedená stranami po uzavření smlouvy se však nedotýká její formální platnosti podle článku 9 a práv třetích osob (smyslem je se vyhnout situaci, kdy by dohoda mezi stranami týkající se nového rozhodného práva mohla zpochybnit formální platnost

---

28 Ibidem.

29 Ibidem.

smlouvy před vznikem této dohody).³⁰ Smyslem tohoto článku je poskytnout stranám maximum svobody se rozhodnout, kdy stanoví rozhodné právo;³¹ nemusí tak tedy učinit při uzavření smlouvy, resp. i když tak učiní, je tato volba změnitelná v průběhu trvání smlouvy.

V čl. 3 odst. 3 a 4 Římská úmluva uzavírá, že v případě, že všechny ostatní okolnosti v okamžiku volby souvisejí pouze s jednou zemí, nesmí být skutečností, že si strany zvolily jiné cizí právo, ať již je volba práva spojena s volbou zahraničního soudu či nikoli, dotčeno použití právních ustanovení, od nichž se podle práva dotyčné země nelze smlouvou odchýlit ("kogentní ustanovení"); existence a platnost souhlasu stran s volbou rozhodného práva se určuje v souladu s články 8, 9 a 11. O tom, zda bude možno si vybrat jako rozhodné právo země, jež nijak se smlouvou nespojuje, bylo předmětem diskuse mezi autory a současné znění je výsledek určitého kompromisu, kdy bylo rozhodnuto pro zachování smluvní svobody, která je ovšem limitována skutečností, že kogentní ustanovení právního řádu, jež by se jinak aplikoval, nemohou být obejitá.³²

III.2 Rozhodné právo při neexistenci volby práva

Podle čl. 4 odst. 1 Římské úmluvy se v míře, ve které nebylo právo rozhodné pro smlouvu zvoleno v souladu s článkem 3, stanovuje, že se smlouva řídí právem země, s níž nejúžeji souvisí. Na část smlouvy, kterou lze od zbytku smlouvy oddělit a která úžeji souvisí s jinou zemí, však lze výjimečně použít právo této jiné země.

Tento princip můžeme obdobně nalézt i v jednotlivých národních úpravách či judikaturách některých členských států. Pařížský soud např. v roce 1955 judikoval, že v případě, kdy si strany nezvolí rozhodné právo, je toto rozhodné právo určeno skutečností, že smlouva se umístí do určité země na základě okolností smlouvy a jejích ekonomických aspektů, tzn. země, se kterou je nejbližší spojena, je ta, ve které má být charakteristické plnění smlouvy plněno. Obdobně je tomu i v německém právu, kdy podle německé judikatury je rozhodné právo smlouvy určeno podle místa plnění, resp. místa plnění

---

30 Ibidem.

31 Ibidem.

32 Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 3.

každého závazku vzniklého na základě této smlouvy.³³

Ačkoliv čl. 4 odst. 1 obsahuje obecné pravidlo, které se vyznačuje svojí flexibilitou, odstavce 2, 3, 4 toto ustanovení zásadně pozměňují spolu se zavedením možnosti „dépeçage“ na konci prvního odstavce čl. 4 (vysvětleno v kapitole 3.1).³⁴

V čl. 4 odst. 2 je stanoveno, že s výhradou odstavce 5 tohoto článku platí domněnka, že smlouva nejúžeji souvisí se zemí, v níž má strana, která je povinna poskytnout plnění příznačné pro smlouvu, v době uzavření smlouvy obvyklé bydliště nebo v případě obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby ústředí. Byla-li však smlouva uzavřena při výkonu povolání nebo při provozování živnostenské činnosti této strany, je danou zemí země, v níž se nachází hlavní provozovna, nebo má-li být v souladu s podmínkami smlouvy plněno v jiné než hlavní provozovně, je danou zemí země, v níž se nachází tato jiná provozovna. Je tedy zřejmé, že k určení rozhodného práva nejsou důležité znaky, které stojí vně smlouvy, jako je např. státní občanství smluvních stran nebo místo, kde byla smlouva uzavřena, ale je to tzv. „příznačné plnění pro smlouvu“. Takové plnění není těžké identifikovat v jednostranných smlouvách, ale problém může nastat ve smlouvách dvoustranných, kde každá ze stran se zavazuje k určitému plnění.³⁵ Nejčastěji jedna ze stran musí zaplatit určitou částku peněz jako protiplnění k prodeji movité či nemovité věci, zhotovení určité věci, poskytnutí určité služby apod. Tedy splacení této částky se nepovažuje za charakteristické plnění. Toto ustanovení je do určité míry zpřesněním čl. 3, resp. výraz „nejužší spojení“ a tím i zjednodušuje problém nalezení rozhodného práva v momentě, kdy strany toto právo samy nestanovily. Pokud si strany ve smlouvě sjednají místo plnění v podniku nebo závodě, který se liší od hlavního sídla společnosti poskytující příznačné plnění pro smlouvu, smlouva má nejužší vztah se zemí, kde se nachází tento závod.³⁶

Ustanovení čl. 4 odst. 3 Římské úmluvy navazuje na odstavec 2 a určuje, že bez ohledu na odstavec 2 tohoto článku platí pro smlouvy v rozsahu, v nichž je jejich předmětem věcné právo k nemovitosti nebo právo užívání nemovitosti, domněnka, že

---

33 Giulianioho – Lagardeho zpráva, k čl. 4.

34 Ibidem.

35 Ibidem.

36 Ibidem.

smlouva nejúžeji souvisí se zemí, v níž se nemovitost nachází. Tato domněnka může být v určitých případech prolomena; např. pokud si dvě osoby bydlící v Belgii, uzavřou smlouvu o pronájmu domu v Itálii na prázdniny, může být tato situace posouzena tak, že smlouva je nejúžeji spojena se zemí, kde má tento pár bydliště. V komentáři k tomuto odstavci je potřeba navíc dodat, že se nevztahuje na smlouvy, jejímž předmětem je konstrukce nebo oprava domu, neboť předmětem těchto smluv není věcné právo k nemovitosti nebo právo k užívání nemovitosti, ale její konstrukce nebo práva.³⁷

Pro smlouvy o přepravě zboží neplatí domněnka uvedená v odstavci 2. U těchto smluv je stanovena speciální domněnka tak, že smlouva nejúžeji souvisí se zemí, v níž má přepravce v době uzavření smlouvy hlavní provozovnu, nachází-li se v této zemi také místo nakládky nebo místo vykládky nebo hlavní provozovna odesílatele zboží. Pro účely tohoto odstavce se dopravní nájemní (charterové) smlouvy a jiné smlouvy, jejichž hlavním účelem je přeprava zboží, považují za smlouvy o přepravě zboží. Přepravcem podle tohoto ustanovení nemusí být osoba, která přepravu sama provede. Je tedy příznačné pro tento typ smluv, že společnost uzavře s dopravcem smlouvu o přepravě zboží, ale samotnou přepravu provede třetí osoba; smluvní stranou je ale osoba, která uzavřela smlouvu o přepravě a nikoliv třetí osoba, která přepravu fakticky uskuteční. Do tohoto ustanovení nespádají smlouvy o přepravě osob, které se budou řídit obecným principem podle čl. 4 odst. 1 Římské úmluvy (pokud nebylo smluveno rozhodné právo), resp. režimem čl. 4 odst. 2 Římské úmluvy.³⁸

Odstavec 2 se nepoužije, není-li možné určit předmět plnění. K domněnkám uvedeným v odstavcích 2, 3 a 4 se nepřihlíží, vyplývá-li z okolností jako celku, že smlouva úžeji souvisí s jinou zemí.

III.2.1 Případ Intercontainer Interfrigo (ICF) v Balkenende Oosthuizen BV a MIC Operations BV

Vzhledem k tomu, že Úmluva sice byla přijata v roce 1980, resp. vstoupila v platnost

---

³⁷ Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 4.

³⁸ Ibidem.

v roce 1991, ale protokoly, které zmocňují Evropský soudní dvůr (dále jen „SD EU“) k její interpretaci, vstoupily v platnost až v roce 2004, nebyla zatím vytvořena síť rozhodnutí mapujících či objasňujících výklad jednotlivých článků, jak je tomu např. u nařízení Brusel I o určování příslušnosti soudů; v těchto rozhodnutích se mj. SD EU často nepřímou vyjadřoval i k Římské úmluvě a tato rozhodnutí mohou být tedy užita jako určitý zdroj výkladu i Římské úmluvy³⁹.

Z těchto omezených zdrojů autorka vybrala jedno rozhodnutí SD EU, které má zásadní význam pro interpretaci pojmu „imperativní ustanovení“, tedy rozhodnutí nazývané Ingmar, dále Stanovisko generálního advokáta z května 2009 (tedy v podstatě aktuálnější), jímž se bude autorka zabývat v první řadě, řešící otázku rozhodného práva a na něj navazující rozhodnutí SD EU z 6. října 2009. Historicky je to vlastně první případ, ve kterém je SD EU vyzván, aby se vyjádřil k předběžným otázkám týkajících se výkladu ustanovení Římské úmluvy⁴⁰.

a) Skutkový stav

Společnost ICF je společností usazenou v Belgii, zatímco společnosti Balkenende a MIC jsou společnosti nizozemské. Společnost ICF poskytla společnosti Balkenende z pověření společnosti MIC, která měla na starosti provozní část dopravy, nákladní vozy v rámci zamýšlené železniční dopravy mezi Amsterdamem a Frankfurtem. Ačkoliv společnost ICF zaslala společnosti MIC návrh smlouvy, v němž bylo určeno jako rozhodné právo pro závazky vyplývající z této smlouvy právo belgické, mezi účastníky nakonec nebyla smlouva uzavřena⁴¹. V době mezi 20. říjnem a 13. listopadem 1998 a 16. listopadem a 21. prosincem 1998 přesto došlo k naplnění ujednání ze strany ICF, která následně za každé období postupně zaslala společnosti MIC vyúčtované faktury za poskytnuté plnění (první faktura byla datována dne 27. listopadu 1998 a druhá 21. prosince 1998). Protože společnost MIC první fakturu ze dne 27. listopadu 1998 neuhradila, a to ani po marném upomínání ze dne 7. září 2001, společnost ICF se obrátila s žalobou k Rechtbank te Haarlem (Nizozemsko).

---

39 PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 214.

40 Rozhodnutí ve věci C-133/08 Intercontainer Interfrigo SC v Balkenende Oosthuizen BV a MIC Operations BV, 2009.

41 Ibidem.

V žalobě společnost ICF požadovala uhrazení této faktury včetně daně z přidané hodnoty a vzniklých úroků a nákladů. I přesto, že ICF tvrdila, že rozhodným právem pro smlouvu je právo belgické, soud Rechtbank te Haarlem shledal rozhodným právem právo nizozemské. V důsledku skutečnosti, že podle nizozemského práva byly již pohledávky promlčeny, pak soud žalobu prohlásil za nepřípustnou⁴². Společnost ICF se následně odvolala, avšak Gerechtshof te Amsterdam, jako odvolací soud, rozhodnutí prvního stupně potvrdil. Podle odvolacího soudu nebylo belgické právo jako právo rozhodné pro smlouvu určeno, neboť návrh smlouvy, v němž dané ustanovení bylo zakotveno, nebyl přijat (podepsán) společnostmi Balkenende a MIC; smlouva by tedy měla být posouzena jako smlouva o přepravě zboží ve smyslu článku 4 odst. 4 poslední věty Římské úmluvy. Navíc domněnka podle článku 4 odst. 2 Římské úmluvy se dle Gerechtshof te Amsterdam neuplatní, neboť smlouva je úžeji spojena s Nizozemskem než s Belgií (čl. 4 odst. 5 Římské úmluvy), čímž odvolací soud odmítl argument ICF, který se snažil na základě tohoto článku dokázat, že rozhodným právem je právě belgické právo. ICF nakonec podala kasační opravný prostředek k Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemsko), který vzhledem k pochybnostem o výkladu čl. 4 Římské úmluvy požádal SD EU o zodpovězení několika předběžných otázek:⁴³.

1. „Má být čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy vykládán v tom smyslu, že se toto ustanovení vztahuje pouze na dopravní nájemní (charterové) smlouvy o nájmu dopravních prostředků na jednu jedinou cestu a že na jiné druhy dopravních nájemních (charterových) smluv se toto ustanovení nevztahuje?
2. V případě kladné odpovědi na [první] otázku [...], má být čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy vykládán v tom smyslu, že v rozsahu, v němž se jiné druhy dopravních nájemních (charterových) smluv rovněž týkají přepravy zboží, příslušná smlouva, pokud jde o tuto přepravu, spadá do rozsahu působnosti tohoto ustanovení a ve zbývajících částech se rozhodné právo určí podle čl. 4 odst. 2 Římské úmluvy?
3. V případě kladné odpovědi na [druhou] otázku [...], podle kterého z obou uvedených právních řádů je pak nutno posoudit námitku promlčení nároků z této smlouvy?

---

42 Ibidem.

43 Ibidem.

4. Spočívá-li těžiště smlouvy v přepravě zboží, má v tomto případě zůstat rozdělení, které je popsáno ve [druhé] otázce [...], nezohledněno a určí se pak právo rozhodné pro všechny části smlouvy podle čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy?
5. Má být zvláštní úprava uvedená v [čl. 4 odst. 5 druhé věty] Římské úmluvy vykládána v tom smyslu, že domněnky [čl. 4 odst. 2 až 4] neplatí teprve tehdy, když ze všech okolností vyplývá, že kolizní kritéria uvedená v těchto ustanoveních nemají pro určení rozhodného práva skutečnou hodnotu, nebo už i tehdy, když z nich vyplývá, že převažuje spojitost s jinou zemí?⁴⁴

b) K předběžným otázkám obecně

Podle generálního advokáta Yvese Bota je znění článku 4 odst. 4 Římské úmluvy, který obsahuje speciální domněnku ve vztahu ke smlouvám o přepravě zboží, vyloučit možnost užití ustanovení čl. 4 odst. 2 tím, že sama domněnka obsahuje dvě podmínky k aplikaci a sama ve svém znění vylučuje užití čl. 2 odst. 4 Římské úmluvy pro přepravní smlouvy. V případě, kdy obě podmínky (místo hlavní provozovny dopravce, které se musí zároveň shodovat s místem nakládky, vykládky anebo hlavní provozovny odesílatele) naplněny nejsou, mělo by se k určení rozhodného práva využít ustanovení čl. 4 odst. 1 Římské úmluvy, tedy určit místo, ke kterému má smlouva nejužší vztah; použitím obecné domněnky obsažené v čl. 4 odst. 2 Římské úmluvy by totiž došlo, podle generálního advokáta, k popření smyslu čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy⁴⁵.

Naopak zajímavější ve vztahu k těmto domněnkám je ustanovení čl. 4 odst. 5 Římské úmluvy, jenž stanovuje, že v případě, že smlouva úžeji souvisí s jinou zemí než je země určená podle ustanovení čl. 4 odst. 2, 3, 4 Římské úmluvy, užije se jako právo rozhodné právo země, s níž smlouva nejužší souvisí⁴⁶. Přístup k tomuto ustanovení je mezi státy ES dvojí. Menšinový proud aplikuje toto ustanovení podpůrně k ustanovením obsahující obecnou domněnku a domněnky zvláštní. Druhá tendence je přístupem volnějším, kdy soudy aplikují toto ustanovení, aniž by se předtím zabývaly samotnými domněnkami, nebo ho používají s odůvodněním, proč neužily či se odchýlily od některé z těchto

---

44 Ibidem.

45 Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ve věci C-133/08, str. 7.

46 Římská úmluva o právu rozhodném.

domněnek⁴⁷. Generální advokát SD EU dochází k názoru, že ustanovení čl. 4 odst. 5 Římské úmluvy by měl být aplikován tak, aby byl zachován princip právní jistoty a předvídatelnosti, což je jedním z hlavních cílů samotné Římské úmluvy, a proto je tedy potřeba užít tohoto ustanovení v momentě, kdy je „prokázáno, že domněnky stanovené čl. 4 odst. 2 až 4 úmluvy neodrážejí skutečný vztah k takto popsanému místu“⁴⁸.

Generální advokát Yves Bot interpretuje otázku č. 1 jako otázku, zda vůbec daná smlouva spadá do rozsahu působnosti čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy, otázku č. 5 jako vymezení, resp. upřesnění působnosti čl. 4 odst. 5 Římské úmluvy (popsáno výše) a otázky položené pod č. 2, 3, 4 jako otázky směřující na možnost využití smíšené právní úpravy pro smlouvy typu smlouvy dotčené (poslední by mohlo být důležité z hlediska promlčecí doby, neboť podle nizozemského práva již došlo k promlčení pohledávek)⁴⁹.

Pokud bychom se tak vrátili k otázce č. 1, při bližší kvalifikaci zjistíme, že společnost ICF má sídlo hlavní provozovny v Belgii, přeprava se však uskutečňuje mezi Amsterdamem a Frankfurtem, z čehož vyplývá, že místem nakládky je Nizozemsko a místem vykládky Německo. Tyto skutečnosti nenaplnují požadované podmínky v ustanovení čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy, a tudíž ani dotčená smlouva nemůže či neměla by být posuzována jako smlouva o přepravě zboží ve smyslu tohoto článku; pokud vycházíme z výše popsaného, rozhodné právo musí být určeno podle obecné podmínky dle čl. 4 odst. 1 Římské úmluvy. Ze skutkových okolností navíc vyplývá, že dvě ze tří společností, které se smlouvy účastnily, jsou usídlené v Nizozemsku a přeprava se navíc uskutečňovala právě mezi Nizozemskem a Německem. Z toho je tedy patrné, že smlouva nejúžejí souvisí s Nizozemskem a rozhodným právem by mělo být tedy právo nizozemské⁵⁰.

Co se týče smíšené právní úpravy, je nejen tato možnost v čl. 4 odst. 1 druhé věty Římské úmluvy stanovena spíše k výjimečné užití, ale v daném případě lze samotné faktické rozdělení smlouvy jen těžko uskutečnit, neboť „předmětem smlouvy uzavřené mezi společnostmi ICF na jedné straně a společnostmi Balkenende a MIC na straně druhé

---

47 Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ve věci C-133/08, str. 8.

48 Ibidem.

49 Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ve věci C-133/08, str. 10.

50 Ibidem, str. 11.

je jediné plnění, kterým je poskytnutí dopravního prostředku k přepravě zboží pro konkrétní cestu a jehož protiplněním je platba finanční částky⁵¹.

S ohledem na výše uvedené tak generální advokát Yves Bot doporučil Evropskému soudnímu dvoru, aby odpověděl na předběžné otázky Hoge Raad der Nederlanden následujícím způsobem: čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy se nebude aplikovat na dotčenou smlouvu; rozhodným právem je právo určené dle čl. 4 odst. 1 Římské úmluvy, tzn. právo země, se kterou smlouva nejúžeji souvisí, přičemž druhá věta tohoto článku musí být vykládána způsobem, že je možné aplikovat na jednu část smlouvy právo jiné země, pokud je ovšem možné tuto část oddělit, resp. pokud tato část může sama o sobě existovat nezávisle na zbytku smlouvy. Tomuto požadavku však dotčená smlouva neodpovídá⁵².

c) Rozhodnutí SD EU

Vzhledem k zajímavosti případu a vyjádřenému stanovisku Yvese Bota, bylo na místě si počkat i na rozhodnutí SD EU o předložených předběžných otázkách. Soud rozhodl ve velkém senátu dne 6. října 2009 a z našeho pohledu může být zajímavé, že k předběžným otázkám se vyjádřila i česká vláda (tedy ČR) prostřednictvím svého zmocněnce pana M. Smolka. SD EU se k předběžným otázkám vyjádřil v tomto smyslu:

- k otázce č. 1 a k první části otázky č. 2: dopravní nájemní (charterové) smlouvy podle čl. 4 odst. 4 nemusí být pouze smlouvami uzavřenými na jednu cestu; v takovém případě však musí být předmětem smlouvy nejen samotné poskytnutí dopravního prostředku, ale i přeprava zboží samého (což splněno nebylo);
- k druhé části otázky č. 2 a k otázkám č. 3 a 4: SD EU se shodl s generálním advokátem Botem a SD EU judikoval, že část smlouvy se může řídit právem odlišným od práva rozhodného pro zbytek smlouvy výlučně v případě, že je její předmět nezávislý;
- k otázce č. 5: článek 4 odst. 5 Římské úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že pokud z okolností jako celku jasně vyplývá, že daná smlouva souvisí úžeji s jinou zemí, než je země určená na základě jednoho z kritérií stanovených v člancích 4 odst. 2 až 4, přísluší soudu, aby nepoužil tato kritéria a použil právo země, se kterou

---

51 Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ve věci C-133/08, str. 12.

52 Ibidem.

uvedená smlouva souvisí úžeji⁵³.

Stanovisko generálního advokáta SD EU Yvese Bota a následně i rozhodnutí SD EU, které v podstatě stanovisko potvrdilo, jsou významná tím, že se komplexně zabývají vztahem jednotlivých domněnek stanovených v čl. 4 Římské úmluvy a tím nastavují základní směr výkladu jednoho z nejdůležitějších článků Římské úmluvy.

III.3 Spotřebitelské smlouvy

Obecné definice týkající se spotřebitelských smluv, tzn. spotřebitel, dodavatel, spotřebitelská smlouva, autorka obecně vymezila v kapitole „Metodologie a charakteristika základních pojmů“. V této kapitole je tedy potřeba k této definici dodat ty prvky, které ze smlouvy činí spotřebitelskou smlouvou podle Římské úmluvy. Na úvod je však potřeba dodat, že definice spotřebitelských smluv, tak jak je definována v Římské úmluvě odpovídá definici obsažené v čl. 12 Úmluvy o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Tato definice by měla být interpretována podle svého účelu, tedy ve světle ochrany slabší strany a v souladu s mezinárodními nástroji.⁵⁴

Podle čl. 5 odst. 1 se tento (celý) článek vztahuje na smlouvy, jejichž předmětem je dodání zboží nebo poskytnutí služeb určité osobě ("spotřebiteli") za účelem, který nelze považovat za výkon povolání nebo provozování živnostenské činnosti spotřebitele, a na smlouvy o poskytnutí úvěru na takové obchody. Je tedy potřeba, aby tato osoba, tzv. dodavatel, poskytla daný produkt nebo službu v rámci svého podnikání, své profese. Ve vztahu k spotřebiteli se tento článek ovšem nevztahuje na smlouvy, které jsou uzavřeny obchodníkem, řemeslníkem nebo obecně osobou, která vykonává určitou profesi, pokud tato osoba nakupuje určité vybavení nebo určitou službu k výkonu svého povolání (např. doktor si koupí nový přístroj do ordinace); pokud tato osoba částečně jedná v rámci své profese a částečně mimo ní, bude se čl. 5 Římské úmluvy aplikovat pouze tehdy, pokud

---

53 Rozhodnutí ve věci C-133/08 Intercontainer Interfrigo SC vs. Balkenende Oosthuizen BV a MIC Operations BV, 2009.

54 Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 5.

především jedná mimo svou profesi. Toto pravidlo neplatí v případě, kdy smluvní strana nevěděla, že tato osoba nejedná v rámci své profese, zaměstnání, a ani vzhledem k okolnostem o tom vědět nemohla; v tomto případě se tedy tento vztah nebude řídit ustanovením čl. 5 Římské úmluvy (ochrana dobré víry smluvní strany).⁵⁵ Tato ustanovení se užití jak na úvěrový prodej, tak i na prodej v hotovosti, nikoliv však na prodej cenných papírů.⁵⁶ Článek 5 odst. 1 Římské úmluvy tedy podává základní definici spotřebitelské smlouvy a jejích dvou stran, další odstavce pak jsou upřesněním, resp. výjimkami takto vymezených vztahů.

Ve svém druhém odstavci čl.5 Římská úmluva upřesňuje, že bez ohledu na článek 3 nesmí být spotřebitel v důsledku volby rozhodného práva provedené stranami zbaven ochrany, kterou mu poskytují kogentní ustanovení⁵⁷ práva země, v níž má obvyklé bydliště, pokud:

- uzavření smlouvy v této zemi předcházela nabídka určená výslovně spotřebiteli, nebo
- jí předcházela reklama, na základě níž spotřebitel v této zemi uskutečnil všechny nezbytné úkony směřující k uzavření smlouvy, nebo
- druhá strana nebo její zástupce obdrželi objednávku od spotřebitele v této zemi, anebo
- smlouva je smlouvou o koupi zboží a spotřebitel cestoval z této země do jiné, kde učinil svou objednávku, jestliže byla tato cesta organizována prodávajícím se záměrem podnítit spotřebitele ke koupi jeho zboží.

Je tedy zřejmé, že obchodník (dodavatel) musí učinit jisté kroky k tomu, aby prodal své zboží, služby, danému spotřebiteli, a to buď cílenou reklamou (v televizi, novinách či v jiných komunikačních médiích) v zemi, kde spotřebitel obvykle pobývá – žije, nebo individuálně určenou a přímo adresovanou nabídkou spotřebiteli; čl.5 odst. 2 se tedy vztahuje hlavně na případy zásilkového prodeje a prodeje podomního. V praxi se bude

---

55 Ibidem.

56 Ibidem.

57 Místo kogentních norem se užívá i výraz nutné použitelné normy nebo imperativní normy, vysvětlení této terminologie viz. níže.

pravidlo aplikovat např. v případě, že v Německu sídlící spotřebitel si objedná výrobek od francouzské společnosti na základě reklamy uveřejněné v německých sdělovacích prostředcích, naopak je potřeba upozornit, že situace, kdy si ten samý spotřebitel objedná výrobek od italské společnosti na základě inzerce uskutečněné v italských novinách, které se dají koupit i v Německu, nebude podléhat režimu čl. 5 odst.2 Římské úmluvy.⁵⁸ Termín „všechny nezbytné úkony“ se tedy musí vykládat ve smyslu jakýchkoliv úkonů (ať už v psané či jiné formě), které jsou učiněny spotřebitelem v důsledku uskutečněné nabídky nebo inzerce výrobku/služby.⁵⁹

Druhou možností je, že dodavatel obdržel objednávku od spotřebitele v zemi, která je obvyklým místem pobytu spotřebitele. První a druhý případ se liší tak, že v druhé možnosti dodavatel vlastně nemusí inzerovat svoji nabídku takovým způsobem nebo v takovém rozsahu jako v prvním případě, ale pokud má v zemi obvyklého pobytu spotřebitele svoji pobočku (nebo se tak může stát i v rámci trhů či veletrhů), kam spotřebitel adresuje objednávku, spadá tato situace pod režim čl. 5 odst. 2 Římské úmluvy.⁶⁰

Třetím případem popsaným v čl. 5 odst. 2 Římské úmluvy je případ, kdy obchodník (dodavatel, prodávající) z jednoho státu (např. z Německa) zajistí jednodenní výlet pro spotřebitele, který má obvyklé místo pobytu v jiném státě (např. ve Francii), za účelem přesvědčení tohoto spotřebitele k nákupu v jeho obchodě; formulace „jestliže byla tato cesta organizována prodávajícím“ neznamená, že prodávající (dodavatel) se musí o dopravu sám (fyzicky) postarat, nýbrž že ji musí zajistit např. uzavřením smlouvy s nějakou dopravní společností.⁶¹ K závěru k tomuto ustanovení je potřeba dodat, že tento případ je na rozdíl od zbytku čl. 5 Římské úmluvy omezen pouze na smlouvy o koupi zboží.⁶²

Určitým problémem, který se objevuje v české verzi, je termín „kogentní ustanovení“, které někteří autoři zaměňují za imperativní ustanovení nebo za nutně použitelné normy. Česká terminologie je v tomto směru poměrně nejednotná, co se týče

---

58 Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 5.

59 Ibidem.

60 Ibidem.

61 Ibidem.

62 Ibidem.

vymezení rozdílu či obsahu jednotlivých výrazů v rámci Římské úmluvy. Tento problém vychází z velmi jednoduchého poznatku, že zatímco česká právní věda rozlišuje tyto pojmy, v anglické verzi se setkáváme vždy jen s jedním termínem, a tím je výraz „*mandatory rules*“. Autorka vycházela při psaní této práce z oficiálního překladu uveřejněného na portálu EUR-Lex Evropské unie, kde je čl. 5 Římské úmluvy překládán s termínem „kogentní ustanovení“. Obecně se dá říci, že pojmy „imperativní normy“ a „nutně použitelné normy“ jsou užívány jako synonyma a spor leží spíše v rozdílu mezi kogentními normami a normami imperativními, resp. nutně použitelnými, někdy též nazývanými absolutními kogentními normami.⁶³ Základní kritérium v jejich rozlišení je tzv. veřejný zájem. Nutně použitelné normy mají dle autorů Rozehnalové a Týče tyto kvalifikační znaky:

- (1) norma musí být použita na soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem,
- (2) tyto normy jsou apriori původu veřejnoprávního, i když soukromoprávní původ nelze úplně vyloučit,
- (3) účelem těchto norem je jejich aplikace bez ohledu na právní režim vztahu,
- (4) exteritoriální účinky mohou jak vyplývat přímo z těchto norem, tak je lze vyvodit i jejich výkladem.⁶⁴

Dá se tedy shrnout, že nutně použitelné normy sledují aktivní prosazení naléhavých společenských zájmů a na rozdíl od výhrady veřejného pořádku, která sleduje ochranu zásad společenského a státního zřízení a právního řádu a aplikují se jí až po určení cizího rozhodného práva na základě určité kolizní normy, se jich užije předtím, než dojde k určení rozhodného práva na základě kolizní normy.⁶⁵ Rozdíl mezi těmito nutně použitelnými normami a kogentními normami je tedy veřejný zájem; nelze ovšem přesně říci, které jsou normy kogentní a které nutně použitelné a ani žádný takový seznam neexistuje, neboť je potřeba každou takovou normu individuálně posoudit. V českém právu se dá považovat za kogentní normy v oblasti spotřebitelských smluv, ustanovení §§

---

63 KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň : Doplněk a Aleš Čeněk, 2009. s. 238.

64 ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. Kolizní smluvní právo, výhrada veřejného pořádku a mezinárodně kogentní normy. *Právník*. 2002, vol. roč. 141, č. 5, s. 14-35.

65 KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň : Doplněk a Aleš Čeněk, 2009. s. 238.

52 – 65 Občanského zákoníku.⁶⁶ K tomuto výkladu je ještě důležité přidat názor prof. JUDr. Zdeňka Kučery, DrSc., ke spotřebitelským smlouvám v mezinárodním kontextu, a tedy že „právní řády stanoví někdy zvláštní právní ustanovení zajišťující jejich (spotřebitelů) nezbytnou ochranu. Tato ustanovení jsou kogentní, tzn. nelze se od nich odchýlit ujednáním stran, tj. ani ve vzorové smlouvě nebo obchodních podmínkách a použije se jich nejen především ve vztazích vnitrostátních, ale i ve vztazích s mezinárodním prvkem, a mohou mít povahu nutně použitelných, imperativních norem.“⁶⁷ Autorka se dle výše uvedeného přiklání k názoru, že termín užitý v čl. 5 Římské úmluvy by měl být vykládán jako „kogentní normy“, i vzhledem k čl. 7 Římské úmluvy, který se samotnými imperativními normami zabývá (viz. kapitola 3.5). Na druhé straně jsou i autoři, kteří vidí v ochraně spotřebitele veřejný zájem, a to v „aspektu zabezpečení vyváženého fungování právních vztahů a z pohledu tržního i zajištění funkčnosti poptávky.“⁶⁸

Vrátíme-li se zpátky k ustanovení čl. 5 odst. 2 Římské úmluvy, vzniká nám ještě otázka, co se stane, pokud je ochrana státu rozhodného práva vyšší než jsou tato „kogentní ustanovení“ práva státu obvyklého bydliště spotřebitele. Za této situace, by se tedy použila ustanovení státu, který poskytuje vyšší standard ochrany. Otázka však zůstává, jakým způsobem zjistit, která to jsou, resp. zda posuzovat obě práva jako celek, či pouze srovnat jednotlivá ustanovení.⁶⁹ Z dikce ustanovení čl. 5 Římské úmluvy se dá spíše přiklonit k názoru, že se užije druhé možnosti, a tedy se srovná výhodnost kogentních ustanovení práva státu obvyklého bydliště spotřebitele s obdobnými ustanoveními rozhodného práva zvoleného stranami či jinak určeného na základě kolizních norem; další možností je i užití tzv. rozinkové teorie, jež umožňuje spotřebiteli si vybrat vždy pro něj ta nevhodnější ustanovení z obou právních řádů.⁷⁰

Dalším ustanovením čl. 5 je pak výjimka k čl. 4 Římské úmluvy, podle níž bez ohledu na článek 4 se smlouvy, na něž se tento článek vztahuje, v případě neexistence volby rozhodného práva podle článku 3, řídí právem země, v níž má spotřebitel obvyklé

---

66 PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 231.

67 KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň : Doplněk a Aleš Čeněk, 2009, s. 224.

68 CHLEBCOVÁ, Radka. Kolizněprávní ochrana spotřebitele v právu ES. *Právník*. 2008, č. 4, s. 436.

69 Ibidem, str. 437.

70 Ibidem.

bydliště, byly-li uzavřeny za okolností uvedených v odstavci 2 tohoto článku (čl. 5). Dá se tedy uzavřít, že k tomu, aby spotřebitel měl zajištěn minimální standard ochrany práva jeho obvyklého pobytu, tzn. standard zavedený směrnicemi ES či národním standardem, pokud je vyšší než ten evropský, je potřeba, aby mezinárodní spotřebitelská smlouva, kterou uzavře s obchodníkem (dodavatelem), spadala do působnosti Římské úmluvy a zároveň naplňovala požadavky kladené na spotřebitelskou smlouvu čl. 5 Římské úmluvy.⁷¹

Podle čl. 5 odst. 4 Římské úmluvy je dále stanoveno, že se tento článek nevztahuje na:

- a) přepravní smlouvy,
- b) smlouvy o poskytování služeb, mají-li být služby spotřebiteli poskytnuty výlučně v zemi odlišné od země jeho obvyklého bydliště.

Autoři Římské úmluvy se domnívali, že pro tyto typy smluv by nebylo vhodné nebo by bylo nepřiměřené jim poskytovat speciální ochranu vytvořenou čl. 5 Římské úmluvy. Nebylo by rozumné očekávat, že osoba, která vyjede do zahraničí, kde si pronajme pokoj v hotelu, by se mohla, resp. měla dovolávat ochrany práva země svého obvyklého pobytu a tím se vyhnout aplikaci pravidel podle čl. 3 a 4 Římské úmluvy.⁷²

Bez ohledu na odstavec 4 čl. 5 Římské úmluvy se tento článek vztahuje na smlouvy, u nichž je v celkové ceně zahrnuta kombinace dopravních a ubytovacích služeb. Jedná se o tzv. „balíček produktů“, kdy spotřebiteli je nabídnuta cesta i s ubytováním za výhodnou cenu. Pokud by tato cesta začínala v zemi, kde má spotřebitel obvyklý pobyt, tato smlouva by stále ještě spadala pod režim čl. 5 na základě odst. 4 tohoto článku. Účelem odstavce 5 je tedy zajistit, aby se na smlouvu vztahoval čl. 5 Římské úmluvy i v případě, že tato cesta začíná v zemi odlišné od země obvyklého pobytu spotřebitele. Je potřeba ale zdůraznit, že musí být vždy nejprve splněny podmínky čl. 5 odst. 1, 2 (obecné podmínky) Římské úmluvy k tomu, aby mohl být aplikován právě i odstavec 5.⁷³

---

71 CHLEBCOVÁ, Radka. Kolizněprávní ochrana spotřebitele v právu ES. *Právník*. 2008, č. 4, s. 430.

72 Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 5.

73 Ibidem.

III.4 Individuální pracovní smlouva

Podle čl. 6 Římské úmluvy nesmí být zaměstnanec bez ohledu na článek 3, v případě pracovních smluv a v důsledku volby rozhodného práva stranami, zbaven ochrany, kterou mu poskytují kogentní ustanovení práva, které by bylo použito podle odstavce 2 v případě neexistence volby rozhodného práva. Toto ustanovení určuje, že pokud si strany, z nichž jedna musí být budoucí zaměstnavatel a druhá budoucí zaměstnanec, zvolí rozhodné právo na základě čl. 3, za předpokladu, že ustanovení práva, které by se při neexistenci této volby určilo na základě čl. 6 odst. 2 Římské úmluvy stanoví, že kogentní normy takto určeného práva se musí aplikovat v případě, že poskytují větší ochranu zaměstnanci než právo, které si strany zvolily jako právo rozhodné; neznamená to však, že by se tímto ustanovením vůbec nepoužilo právo určené stranami, nepoužijí se jednoduše pouze ustanovení tohoto práva, která neposkytují takovou ochranu zaměstnanci jako právo určené právě na základě čl. 6 odst. 2 Římské úmluvy.⁷⁴ Těmito kogentními normami nejsou myšleny pouze normy týkající se pracovní smlouvy, ale také ustanovení vztahující se na bezpečnost práce či hygienické normy, tedy ustanovení, která jsou v některých smluvních státech součástí veřejného práva; na druhé straně je potřeba upozornit, že čl. 6 se nevztahuje na smlouvy kolektivní.⁷⁵

Článek 6 odst. 2 Římské úmluvy navazuje na odst. 1 a stanovuje, že bez ohledu na článek 4 se pracovní smlouva v případě neexistence volby rozhodného práva podle článku 3 řídí:

- a) právem země, v níž zaměstnanec při plnění smlouvy obvykle vykonává svoji práci, i když je dočasně zaměstnán v jiné zemi, nebo
- b) právem země, v níž se nachází provozovna, u které je zaměstnán, nevykonává-li zaměstnanec obvykle svou práci v jediné zemi; vyplývá-li však z okolností, že pracovní smlouva úžeji souvisí s jinou zemí, použije se na smlouvu právo této země.

---

74 Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 5.

75 Ibidem.

III.5 Imperativní normy

Obecně Římská úmluva ve svém čl. 7 obsahující ustanovení týkající se tzv. imperativních (nutně použitelných) norem rozlišuje tyto normy na imperativní normy třetího státu (čl. 7 odst. 1 Římské úmluvy) a imperativní normy *lex fori*, nebo-li imperativní normy práva soudu (čl. 7 odst. 2 Římské úmluvy). Římská úmluva však sama o sobě obecnou definici imperativních norem neobsahuje.

III.5.1 Imperativní normy třetího státu

Článek 7 odst. 1 Římské úmluvy stanovuje, že použije-li se na základě této úmluvy právo určité země, lze použít imperativní ustanovení práva jiné země, s níž věcné okolnosti úzce souvisí, v rozsahu, v jakém musí být podle práva této jiné země imperativní ustanovení použita bez ohledu na právo, které je jinak pro smlouvu rozhodné. Při rozhodování, zda mají být taková ustanovení použita, je třeba vzít v úvahu jejich povahu a účel, jakož i důsledky, které by mohly z jejich použití či nepoužití vyplynout. Tímto ustanovením je tady založena aplikace nutně použitelných (imperativních) norem třetího státu za předpokladu, že existuje skutečné spojení mezi právem třetího státu a předmětným vztahem a nikoliv pouze nejasný, neurčitý poměr k němu a zároveň musí toto spojení existovat mezi smlouvou jako celkem a právem tohoto třetího státu; k takovému podstatnému spojení dojde např. v případě, že smlouva má být plněna v tomto třetím státě, nebo jedna ze smluvních stran má v této třetí zemi bydliště.⁷⁶

V daném případě může navíc dojít k situaci, kdy navzájem odporující si imperativní normy dvou odlišných třetích států, se mají aplikovat a je tedy nezbytné, aby se rozhodlo pouze pro imperativní normy jednoho z těchto států; v takové situaci je na soudci, aby na základě svého úsudku rozhodl, které to budou.⁷⁷

III.5.2 Imperativní normy *lex fori*

V čl. 7 odst. 2 Římská úmluva upřesňuje, že touto úmluvou není v žádném případě

---

⁷⁶ Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 7.

⁷⁷ Ibidem.

dotčeno použití právních předpisů země soudu za okolností, kdy je jejich použití závazné bez ohledu na právo, které je jinak pro smlouvu rozhodné. Toto ustanovení bylo vloženo do Římské úmluvy na žádost některých členských států k zabezpečení aplikace imperativních norem práva soudu (lex fori) týkající se např. kartelu, hospodářské soutěže, ochrany spotřebitelů apod.⁷⁸

Ustanovení čl. 7 odst. 2 se tedy aplikuje vždy, resp. pokaždé, když soud dospěje k závěru, že daný případ spadá do působnosti Římské úmluvy, může tento soud aplikovat imperativní normy práva své země bez ohledu na rozhodné právo.⁷⁹ Tímto ustanovením se právo, které si strany zvolily, nestává neplatným, pouze je omezena autonomie vůle tak, že určitá ustanovení lex fori se stávají aplikovatelnými bez toho, aniž by si je strany zvolily; tato ustanovení se však aplikují až v momentě, kdy se pro ně soud sám rozhodne, neboť je na jeho zvážení, zda je použije či nikoliv. Každopádně v zájmu zachování autonomie stran a právní jistoty v právních transakcích je potřeba, aby zásah těchto norem, tak jak bylo popsáno výše, byl spíše výjimečný.⁸⁰

K problému imperativních norem se vyjádřil i Evropský soudní dvůr v případě *Ingmar*⁸¹, který byl ovšem spíše kritizován pro jeho přílišný zásah do autonomie vůle.

III.5.3 Případ Ingmar

Případ Ingmar (C-381/98) je velmi zajímavým, i když zároveň kontroverzním⁸², rozhodnutím SD EU o předběžné otázce, položené britským odvolacím soudem *the Court of Appeal of England and Wales*. SD EU se v daném případě zabývá otázkou imperativních norem (mandatory rules) komunitárního práva aplikovaných u smlouvy, u níž bylo jako právo rozhodné zvoleno právo třetího státu a kdy i další prvky případu se nalézají mimo Společenství (zmocnitel není usídlen na území Společenství).⁸³

a) Skutkový stav

---

78 Ibidem.

79 Bříza, P. (Ne)omezená volba práva ve smlouvách mezinárodního obchodního styku podle Římské úmluvy a nového nařízení Řím I. *Právní rozhledy* 2009, č. 2, str. 42.

80 Ibidem.

81 Rozhodnutí ve věci C-381/98 *Ingmar GB Ltd v. Eaton Leonard Technologies Inc*, 2000 E.C.R. I-09305.

82 BŘÍZA, Petr. (Ne)omezená volba práva ve smlouvách mezinárodního obchodního styku podle Římské úmluvy a nového nařízení Řím I. *Právní rozhledy*. 2009, č. 2, s. 39-48.

83 Ibidem.

Společnost Ingmar GB Ltd (dále jen „Ingmar“) je britskou obchodní společností, zatímco společnost Eaton Leonard Technologies Inc. (dále jen „Eaton“) je společností usazenou v Kalifornii. V roce 1989 spolu obě společnosti uzavřely smlouvu, na jejímž základě se společnost Ingmar stala obchodním zástupcem společnosti Eaton ve Velké Británii.⁸⁴ Ve smlouvě bylo určeno jako rozhodné právo pro závazky vyplývající ze smlouvy právo kalifornské. V roce 1996 společnost Eaton smlouvu vypověděla a společnost Ingmar se obrátila na britský soud mj. s požadavkem na náhradu škody způsobené ukončením smlouvy podle čl. 17 směrnice o obchodních zástupcích.⁸⁵ Soud prvního stupně však požadavek zamítl s tím, že se smlouva řídí právem státu Kalifornie a tedy vyloučil aplikaci předmětné směrnice. Společnost Ingmar se však odvolala a odvolací soud se obrátil na SD EU s předběžnou otázkou týkající se aplikace ustanovení směrnice o obchodních zástupcích, kdy v daném případě přesto, že obchodní zástupce je usídlen a vykonává svou činnost na území členského státu, je zmocnitel společností nečlenského státu a smlouva mezi oběma subjekty se řídí právem tohoto třetího státu.⁸⁶

b) K předběžné otázce

SD EU na základě účelu této směrnice shledává, že ustanovení směrnice o obchodních zástupcích, která poskytuje ochranu obchodním zástupcům po ukončení smlouvy, má přirozeně povahu norem nutně vynutitelných, což potvrzuje, podle výkladu SD EU, i článek 19 této směrnice. Režim vzniklý ustanoveními směrnice má sloužit k ochraně nerušené soutěže na vnitřním trhu, k odstranění překážek výkonu povolání obchodního zástupce a k sjednocení podmínek výkonu hospodářské soutěže. Podle SD EU je tedy ve veřejném zájmu (legal order) Společenství, aby v případě, že obchodní zástupce, který poskytuje své služby v rámci Společenství pro společnost sídlící ve třetím státě na základě smlouvy, řídící se právem třetího stát, si byl jistý, že ochrana, která je mu poskytována na základě této směrnice, mu nemůže být odepřena tím, že si strany zvolily rozhodným právem právo třetího státu; účelem těchto ustanovení je tedy v podstatě

---

84 Rozhodnutí ve věci C-381/98 Ingmar GB Ltd v. Eaton Leonard Technologies Inc, 2000 E.C.R. I-09305.

85 Ibidem.

86 Ibidem.

ochrana obchodních zástupců pokaždé, kdy vykonávají činnost na území některého ze členských států, nezávisle na rozhodném právu zvoleném pro smlouvy o obchodním zastoupení⁸⁷. Zjednodušeně řečeno, nezávisle na tom, že si strany záměrně zvolí právo nečlenského státu, jejich volba bude vždy omezena (ve prospěch komunitárního, resp. unijního práva, tj. jeho imperativních norem⁸⁸). K opačnému závěru však v případě *Sté Allium c. Sté Alfin et Sté Groupe Inter Parfums* dospěl francouzský kasační soud Cour de Cassation.⁸⁹ Jednalo se o případ newyorské společnosti, která měla uzavřenou smlouvu o obchodním zastupování ve Francii, přičemž rozhodným právem bylo stanoveno právo newyorské; poté co došlo k ukončení předmětné smlouvy, obchodní zástupce požadoval speciální náhradu škody na základě francouzského obchodního zákoníku.⁹⁰ Cour de cassation však odmítl, že by příslušná ustanovení zákona (obchodního zákoníku) měla povahu imperativní norem; dle francouzského soudu se jednalo o pouhá ustanovení ochrany veřejného pořádku. Na základě tohoto závěru tak francouzský soud odmítl tato ustanovení v daném případě použít.⁹¹

---

87 Ibidem.

88 BŘÍZA, Petr. (Ne)omezená volba práva ve smlouvách mezinárodního obchodního styku podle Římské úmluvy a nového nařízení Řím I. *Právní rozhledy*. 2009, č. 2, s. 39-48.

89 Arrêt n°2037 du 28.11.2000, Cour de cassation – Chambre commercial, Clunet 128, 511 (2001), obsažené v PAUKNEROVÁ, Monika. Mandatory rules and public policy in international contract law. ERA Forum. 2010, roč. 11, č. 1, s. 29-43.

90 Ibidem.

91 Ibidem.

III.6 Materiální platnost smlouvy

Článek 8 odst. 1 Římské úmluvy stanovuje, že existence a platnost smlouvy nebo některého ustanovení smlouvy se určuje podle práva, které by se na základě této úmluvy použilo, kdyby byla smlouva nebo ustanovení smlouvy platné. Cílem tohoto paragrafu je nejen materiální platnost smlouvy, ale zahrnutí všech aspektů jejího vzniku. Navíc se tento článek použije i na existenci a platnost souhlasu stran k výběru rozhodného práva.⁹² Vyplývá-li však z okolností, že by nebylo přiměřené určovat účinky chování strany podle práva uvedeného v odstavci 1, může se strana za účelem zjištění, že neprojevila souhlas, odvolat na právo země, v níž se nachází její obvyklé bydliště (čl. 8 odst. 1 Římské úmluvy). Ustanovení je mimo jiné řešením situace, kdy jedna ze stran mlčí (nereaguje) na nabídku k uzavření smlouvy. Okolnostmi jsou myšleny všechny okolnosti, které se vztahují k případu, nikoliv pouze ty, které se týkají skutečnosti, že strana neprojevila souhlas se smlouvou; stranou může být jak osoba, která měla učinit nabídku, tak osoba, která ji měla přijmout.⁹³

III.7 Forma smlouvy

Podle čl. 9 odst. 1, 2 Římské úmluvy je smlouva uzavřená mezi osobami, které se nacházejí v téže zemi formálně platná, splňuje-li formální náležitosti podle práva, které se na ni použije podle Římské úmluvy, nebo práva země, v níž byla uzavřena. Obdobné ustanovení platí i pro smlouvy uzavřené mezi osobami nacházejícími se v různých zemích: buď je formálně platná podle práva, které se na ni použije podle Římské úmluvy, nebo musí být formálně platná podle alespoň jednoho ze států, kde se nacházejí smluvní osoby.

Naopak je-li smlouva uzavřena zástupcem, musí se při použití odstavců 1 a 2 čl. 9 Římské úmluvy brát v úvahu právo země, v níž zástupce činí právní úkony.

Dalším případem upraveným tímto článkem je jednostranný právní úkon, který se

---

92 Giulianiho – Lagardeho zpráva, k čl. 8.

93 Ibidem.

týká již uzavřené nebo zamýšlené smlouvy. Takový úkon je formálně platný, splňuje-li formální náležitosti podle práva, které se na smlouvu použije nebo které by se na ni použilo podle Římské úmluvy, nebo práva země, v níž byl tento úkon učiněn. Předešlá ustanovení se však nevztahují na smlouvy, na které se vztahuje článek 5 a které byly uzavřeny za okolností uvedených v čl. 5 odst. 2; pro formu takových smluv je rozhodné právo země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště (čl. 9 odst. 5 Římské úmluvy).

Závěrem je stanoveno, že bez ohledu na odstavce 1 až 4 tohoto článku se na smlouvu, jejímž předmětem je věcné právo k nemovitosti nebo právo užívání nemovitosti, vztahují imperativní ustanovení práva země, v níž se nemovitost nachází, která upravují formu, pokud se podle tohoto práva uvedená ustanovení použijí bez ohledu na místo uzavření smlouvy a na právo, které je jinak pro smlouvu rozhodné.

Obecně se tedy dá říci, že první čtyři odstavce čl. 9 obsahují pravidla týkající se všech smluv a úkonů, která mají mít právní účinky, zatímco poslední dva odstavce předmětného článku stanovují speciální pravidla charakteristická pro určité typy smluv.⁹⁴

III.8 Působnost práva rozhodného pro smlouvu

Podle čl. 10 Římské úmluvy se právem rozhodným pro smlouvu podle článků 3 až 6 a článku 12 této úmluvy řídí zejména: výklad, plnění závazků vyplývající ze smlouvy, důsledky úplného nebo částečného porušení těchto závazků včetně stanovení škody, jsou-li stanoveny právem a v rámci pravomocí přiznaných soudu jeho procesním právem, různé způsoby zániku závazku, včetně promlčení a zániku práv v důsledku uplynutí doby, důsledky neplatnosti smlouvy; pokud jde o způsob plnění a opatření, jež musí věřitel učinit v případě vadného plnění, bere se v úvahu právo země, v níž se plnění uskutečňuje. Seznam případů uvedený tímto článkem je pouze demonstrativní, tedy není úplný.

III.9 Nezpůsobilost

V čl. 11 Římské úmluvy je stanoveno, že pokud dvě osoby nacházející se ve stejném státě spolu uzavřou smlouvu, osoba, která je způsobilá k uzavření smlouvy dle státu, v níž

---

94 Giulianioho – Lagardeho zpráva, k čl. 9.

byla smlouva uzavřena, může namítat svou nezpůsobilost dle práva jiného státu jen v případě, kdy druhá osoba o této nezpůsobilosti věděla. Tento článek se týká pouze fyzických osob a chrání osobu, která v dobré víře věří, že uzavírá smlouvu s osobou, jež je plně způsobilá k takovému úkonu a následně zjistí, že tomu tak není, čímž by byla ohrožena platnost takto uzavřené smlouvy. Toto ustanovení má chránit případy, kdy se na smlouvu bude vztahovat právo jiné, než právo země, kde byla smlouva uzavřena, a které by posuzovalo otázku způsobilosti k právním úkonům dle práva státní příslušnosti kontrahující osoby.⁹⁵

III.10 Postoupení pohledávky a subrogace

Úprava postoupení pohledávky v čl. 12 Římské úmluvy stanovuje, že pro vzájemné závazky postupitele (ten, který postupuje pohledávku) a postupníka (ten, jemuž je pohledávka postupována) při postoupení pohledávky je rozhodné právo, kterým se podle této úmluvy řídí smlouva mezi postupitelem a postupníkem; takto určené právo stanovuje převoditelnost pohledávky, vztah mezi postupníkem a dlužníkem, podmínky, za kterých může být postoupení uplatněno vůči dlužníkovi, a zprošťující účinek dlužníkovy plnění.

V čl. 13 Římské úmluvy je dále upravena smluvní subrogace způsobem, že má-li věřitel vůči dlužníkovi pohledávku a třetí osoba je povinna uspokojit věřitele či tak již na základě své povinnosti učinila, určuje právo, jímž se tato povinnost řídí, zda a v jakém rozsahu je třetí osoba oprávněna uplatnit vůči dlužníkovi práva, která měl věřitel vůči dlužníkovi, na základě práva rozhodného pro jejich vztah (věřitele a dlužníka).

III.11 Obecná ustanovení: čl. 14 – 22 Římské úmluvy

Obecnými ustanoveními jsou řešeny následující právní otázky: důkazní břemeno, vyloučení zpětného a dalšího odkazu, veřejný pořádek, zákaz zpětné působnosti, jednotný výklad, problematika států s více právními systémy, přednost práva Společenství, vztah k jiným úmluvám, výhrady k Římské úmluvě.

---

⁹⁵ Giulianioho – Lagardeho zpráva, k čl. 11.

Detailněji tedy čl. 14 stanovuje, že právo rozhodné pro smlouvu podle Římské úmluvy se použije do té míry, v jaké pro smluvní závazkové vztahy stanoví pravidla pro použití právních domněnek nebo určení důkazních břemen; právní úkon může být prokázán jakýmkoli důkazem přípustným podle práva země, v níž má soud sídlo, nebo některého práva uvedeného v článku 9, podle kterého je právní úkon formálně platný, za předpokladu, že soud může tento důkaz provést. Dále dle čl. 15 je odkazem na rozhodné právo při použití kolizních norem Římské úmluvy míněn odkaz na právo daného státu s výjimkou jeho norem mezinárodního práva soukromého.

Podle čl. 16 je možné, aby soud odmítl použít normu rozhodného práva určeného na základě Římské úmluvy v případě, že je tato norma v rozporu s veřejným pořádkem země, kde tento soud sídlí. Římská úmluva dále ve svém čl. 17 odmítá retroaktivitu svých ustanovení, tedy aplikuje se až na smlouvy uzavřené nejdříve den poté, kdy vstoupí pro dotyčný stát v platnost a čl. 18 stanovuje jednotný výklad formulací, že při výkladu a používání výše uvedených jednotných norem je třeba brát v úvahu jejich mezinárodní povahu a přání dosáhnout při jejich výkladu a používání jednoty.

Článkem 19 Římské úmluvy je řešena situace států, jež na svém území mají několik právních systémů. V takovém případě je každá územní jednotka tohoto státu, která má své vlastní právní normy upravující smluvní závazkové vztahy, považována pro účely určení rozhodného práva za zemi. Je důležité ale upozornit, že dle čl. 19 odst. 2 Římské úmluvy stát, v němž mají různé územní jednotky vlastní právní normy upravující smluvní závazkové vztahy, není povinen uplatňovat tuto úmluvu při kolizích výhradně mezi právními řády těchto jednotek.

Podle čl. 20 Římské úmluvy pak touto úmluvou není dotčeno použití kolizních norem pro smluvní závazkové vztahy ve zvláštních oblastech, které jsou nebo budou obsaženy v právních aktech orgánů Evropských společenství nebo ve vnitrostátních právních předpisech, které byly při provádění takových právních aktů harmonizovány.

Použití mezinárodních úmluv, jimiž je smluvní stát vázán nebo bude vázán, není nijak dotčeno ustanoveními Římské úmluvy, což stanovuje čl. 21 Římské úmluvy. Závěrem, dle čl. 23 Římské úmluvy mají smluvní státy při podpisu, ratifikaci, přijetí nebo schválení možnost vyhradit si právo neuplatňovat následující články Římské úmluvy: čl.

7 odst. 1 a čl. 10 odst. 1 písm. e); každý stát může takto učiněnou výhradu vzít kdykoliv zpět.

III.12 Závěrečná ustanovení: čl. 23 – 32 Římské úmluvy

Závěrečná ustanovení v čl. 23 – 26 se týkají obecných pokynů státům ratifikujícím Římskou úmluvu v případě, že: se stát rozhodne pro určité smlouvy spadající do působnosti Římské úmluvy přijmout novou kolizní normu, nebo pokud se smluvní stát rozhodne přijmout mezinárodní úmluvu, která obsahuje normy mezinárodního práva soukromého, které upravují oblast v působnosti Římské úmluvy, nebo že je možné sjednat konzultace, pokud jeden ze smluvních států se domnívá, že jednota dosažená Římskou úmluvou je poškozována uzavíráním různých jiných dohod smluvními státy. Dále jsou ve zbývajících závěrečných ustanoveních obsaženy články týkající se procedurálních záležitostí, tedy kdy je Římská úmluva otevřena k podpisu, podmínky její ratifikace, kdy vstupuje v platnost a na jak dlouho a možnost její výpovědi. Dle čl. 32 Římské úmluvy je protokol přiložený k Římské úmluvě její nedílnou součástí.

III.13 Přijaté protokoly k výkladu Římské úmluvy

Protože Římská úmluva nebyla součástí práva Evropského společenství (viz. kapitola 3.14), nebyl ani Evropský soudní dvůr příslušný k její interpretaci. Z tohoto důvodu byly přijaty dva zvláštní protokoly v roce 1988, které rozšířily pravomoc Evropského soudního dvora i na autoritativní výklad tohoto dokumentu; tyto protokoly však vstoupily v platnost až v roce 2004 a proto není zatím k dispozici mnoho rozhodnutí Evropského soudního dvora týkající se její interpretace.⁹⁶

III.14 Od Římské úmluvy z r. 1980 k nařízení Řím I

V období po přijetí Římské úmluvy, mělo zásadní význam v evropské integraci přijetí Evropského jednotného aktu dne 28. února 1986, kde již v preambuli byla

---

96 PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 214.

vyjádřena vůle k vytvoření Evropské unie a tedy k transformaci současných vztahů mezi státy do organizace posilující vnitřní trh, harmonizaci práva, vytvoření společných sektorových politik apod.⁹⁷ V tomto dokumentu můžeme „spatřovat první pilíř budoucí Evropské unie v hlavách I. a II., ve kterých jsou obsažena ustanovení komunitárního práva, kterými se novelizují jednotlivá ustanovení zakládacích smluv evropských společenství.“⁹⁸

Dalším krokem pak bylo přijetí Maastrichtské smlouvy, neboli tzv. „Smlouvy o Evropské unii“, jež byla podepsána 7. února 1992 a vstoupila v platnost dne 1. listopadu 1993; Maastrichtská úmluva byla přijata členskými státy Evropských společenství a „zakládá pojem Evropská unie, stanoví její hlavní cíle, podmínky (viz. hlava I. a hlava VII.) a je významnou změnou (novelou) všech tří zakládajících smluv evropských společenství (viz. hlavy II., III., IV.).“⁹⁹ Touto úmluvou byl vytvořen tzv. tří pilířový systém, kde vedle I. pilíře (Evropská společenství) byly vytvořeny dvě nové právní struktury (II. a III. pilíř): společná zahraniční a bezpečnostní politika (II. pilíř) a spolupráce ve věcech justice a vnitra (III. pilíř); Evropské hospodářské společenství se přeměnilo na Evropská společenství (dále jen „Společenství“) a stanovilo si nové základní cíle: vytvořit hospodářskou a měnovou unii, stejnoměrný a vyvážený hospodářský rozvoj v rámci Společenství za podmínky respektování životního prostředí.¹⁰⁰ Maastrichtská úmluva zavedla mimo jiné i unijní občanství, Evropský systém národních bank, Evropskou ústřední banku, Evropskou investiční banku, základní principy zacílené na sociální politiku (pokračování v důrazu na sociální aspekt, který byl zaveden do EHS již Jednotným evropským aktem); je poprvé zaveden i princip subsidiarity v primárním právu, což v praxi znamená, že „pravomoci Společenství v oblastech, které nespádají do jeho výlučné působnosti (pravomoci), jsou atrahovány pouze tehdy, jestliže cíle takové činnosti nemohou být uspokojivě dosaženy členskými státy a zároveň mohou být lépe dosaženy Společenstvím.“¹⁰¹

Dalším stupněm integrace bylo přijetí Amsterodamské smlouvy dne 2. října 1997, která znovu mění zakládací smlouvy Evropských společenství a teď už i Evropské unie.

---

97 TICHÝ, Luboš, et al. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 38 – 40.

98 Ibidem, str. 39.

99 TICHÝ, Luboš, et al. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 41.

100 Ibidem.

101 Ibidem, str. 42.

Jednoduše řečeno: „Reforma spočívající v Amsterodamské smlouvě má obdobně jako Jednotný evropský akt z roku 1986 a Maastrichtská smlouva o Evropské unii z roku 1992, jakožto třetí nejvýznamnější reformní dílo, za cíl zejména připravit Evropská společenství na další rozšíření počtu členských států a současně vylepšit jejich institucionální systém.“¹⁰² Jednou ze zásadních změn, která je i relevantní k tématu této práce, je částečná „komunitarizace“ III. pilíře, tedy část materie společné justiční a vnitřní politiky (hlavně ve vztahu k cizincům) se stává součástí I. pilíře, tedy komunitárního práva a institucionálně je „supranacionalizována“.¹⁰³ Touto oblastí byla i materie krytá Římskou úmluvou. Protože v rámci pilíře komunitárního práva může Rada Evropské unie přijímat nařízení, která jsou „závazná ve všech svých částech a platí v okamžiku vstupu v platnost bezprostředně ve všech členských státech“¹⁰⁴ bez nutnosti jejich transponování do vnitrostátního práva, bylo rozhodnuto i vzhledem k budoucím nově přistoupivším státům tuto materii z Římské úmluvy (ke které by musely tyto státy samy přistoupit) transformovat do nařízení. Byla přijata tzv. Zelená kniha o transformaci Římské úmluvy z r. 1980 o právu rozhodném pro smluvní závazky v komunitární nástroj a o její modernizaci.¹⁰⁵ Římská úmluva tedy není pouze transformována, ale v nařízení byly provedeny určité změny oproti Římské úmluvě, které autorka dále rozvádí v kapitole IV. Co se týče evropského procesu integrace, byly následně s časovými odstupy přijaty další dvě úmluvy: Niceská úmluva a Lisabonská úmluva. Zvláště pak Lisabonská úmluva znamená předěl v integračním procesu, když na jejím základě dochází ke komunitarizaci II. a III. pilíře. Od této chvíle se tak již dále neužívá termínu komunitární právo, nýbrž unijní právo či právo Evropské unie (ta získala plnou právní subjektivitu).

---

102 TICHÝ, Luboš, et al. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. 902 s. 45.

103 Ibidem.

104 Ibidem, str. 238.

105 PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 254.

IV. Nařízení Řím I

Jak již bylo napsáno v předešlé kapitole, na základě Amsterodamské smlouvy, která vstoupila v platnost 1.5.1999, došlo k částečné komunitarizaci třetího pilíře Evropské unie, na jejímž základě do prvního pilíře přešla i oblast upravená Římskou úmluvou o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy z r. 1980. Trvalo ale několik let než bylo nařízení přijato; příčinou byly dlouhé diskuze o tom, do jaké míry Římskou úmluvu transformovat a do jaké míry provést změny v reakci na vývoj, kterým si evropské mezinárodní právo soukromé za předešlých 20 let prošlo.

Evropský parlament a Rada Evropské unie přijaly předmětné nařízení dne 17. června 2008 pod č. 593/2008. Časová působnost nařízení je stanovena tak, že se nařízení použije na smlouvy uzavřené po 17. prosinci 2009. I přesto, že nařízení je obecně „závazné ve všech svých částech a platí v okamžiku vstupu v platnost bezprostředně ve všech členských státech“,¹⁰⁶ existuje jediná výjimka, na jejichž území nařízení platit nebude a tou je Dánsko. Pro smlouvy, na něž by se vztahovalo nařízení po tomto datu, se bude i nadále vztahovat Římská úmluva (body 46 a 47 Preambule k nařízení Řím I). Nařízení Řím I tedy vstoupilo v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie, ale prakticky je aplikovatelné, tedy účinné až od 17. prosince 2009, resp. 18. prosince 2009. I z tohoto ustanovení existuje výjimka, a to pro čl. 26 nařízení Řím I, který se týká seznamu smluv, jimiž jsou členské státy vázány a obsahující kolizní normy pro smluvní závazkové vztahy. Tyto seznamy měly členské státy předložit komisi do 17. června 2009 a následně po tomto datu i jejich veškerá vypovězení.

Jak už autorka psala výše, Římská úmluva není plně transformovaná do nařízení Řím I, nýbrž došlo v rámci legislativního procesu k určitým obsahovým změnám, i když tři základní pilíře, na kterých stojí i Římská úmluva, byly obecně zachovány: autonomie vůle stran si vybrat rozhodné právo, koncepce náhradních určovatелů a jednotná interpretace SD EU.¹⁰⁷ Některé změny jsou spíše marginální, některé jsou zásadnějšího

---

106 TICHÝ, Luboš, et al. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 238.

107 MYŠÁKOVÁ, Petra. Nařízení Řím I – revoluce v oblasti rozhodného práva pro závazky ze smluv? . *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 2, s. 39-43.

rázu. Největší změnou oproti Římské úmluvě jsou některé oblasti, které nebyly Římskou úmluvou upraveny a jsou naopak vloženy do působnosti nařízení Řím I. Autorka v této kapitole bude při výkladu postupovat dle následující struktury: představí v jednotlivých bodech ustanovení, u nichž nedošlo ke změnám v rámci transformace, dále se bude zabírat ustanoveními, jež byla mírně pozměněna (kritériem bude obsahová změna) a nakonec představí zásadní změny, které nařízení Řím I přináší, a to i včetně ustanovení upravující oblasti, které v Římské úmluvě neměly samostatnou úpravu nebo je Římská úmluva neřešila. Do samostatného bodu autorka vyčlenila problematiku spotřebitelských smluv, na něž bude navazovat i obecné výklad k ochraně spotřebitele v rámci českého právního řádu a právního řádu Evropské unie.

IV.1 Ustanovení, která byla plně transformována

Ustanovení, která byla z Římské úmluvy plně transformována do nařízení Řím I jsou ustanovení týkající se:

- univerzální použitelnosti nařízení
- individuální pracovní smlouvy
- existence a platnosti smlouvy
- působnosti práva rozhodného pro smlouvu
- nezpůsobilosti fyzické osoby k uzavření smlouvy
- (zákoně) subrogace
- důkazního břemene
- vyloučení zpětného a dalšího odkazu
- veřejného pořádku místa soudu
- řešení situace států s více právními systémy

Tato ustanovení jsou v zásadě srovnatelná s Římskou úmluvou a z obsahového hlediska se od jejích ustanovení neliší. Autorka, již vysvětlila danou úpravu v kapitole III,

týkající se Římské úmluvy, a tedy se nebude znovu zabírat jejich obsahem i v této kapitole.

IV.2 Marginální změny provedené v nařízení Řím I

Marginálními změnami v nařízení Řím I jsou myšleny změny, které mírně modifikují ustanovení Římské úmluvy buď jejich rozšířením nebo obecně zpřesněním jejich jazykové dikce.

K takovému upřesnění došlo i v čl. 1 nařízení Řím I, který oproti Římské úmluvě byl mírně rozšířen v negativním výčtu vztahů, na které se nařízení Řím I nebude vztahovat; těmito vztahy jsou:

- závazky vyplývající z předmluvního jednání,
- pojistné smlouvy vyplývající z činnosti prováděné jinými organizacemi, než jsou organizace uvedené v čl. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/83/ES ze dne 5. listopadu 2002 o životním pojištění, jejichž předmětem je poskytovat dávky zaměstnancům nebo osobám samostatně výdělečně činným, které patří k podniku či skupině podniků nebo k obchodu či skupině obchodů, v případě úmrtí nebo přežití nebo v případě přerušení či omezení činnosti nebo v případě nemoci související s prací nebo pracovním úrazem.

Důvod proč nejsou v působnosti nařízení i závazky vyplývající z předmluvního jednání je prostý: na danou oblast se již vztahuje čl. 12 nařízení (ES) č. 864/2007.

Marginální změny byly také provedeny u ustanovení čl. 9 Římské úmluvy týkající se formy smlouvy. Těmito změnami jsou:

- upřesnění základních kritérií, podle kterých se určí, zda je smlouva formálně platná,
- zavedení pojmu „obvyklé bydliště“ jako jedno z kritérií.

K vysvětlení prvního bodu: do definic byla vložena zmínka o zmocněncích (čl. 11 odst. 1 nařízení Řím I: smlouva uzavřená mezi osobami, které se nacházejí, nebo jejichž zmocněnci se nacházejí atd.) a upřesnění, kdy dochází k relevantnímu okamžiku, kterým

se určuje právo, na jehož základě se bude posuzovat formální platnost smlouvy. Tímto okamžikem je uzavření smlouvy.

Pojem „obvyklé bydliště“ je vysvětlen (vymezen) v čl. 19 nařízení Řím I, v čl. 9 je užíván jako jedno z kritérií k určení práva země, jež se užije pro posouzení platnosti smlouvy (čl. 9 odst. 2, 3 nařízení Řím I).

Článkem 14 nařízení Řím I se rozšiřuje ustanovení týkající se postoupení pohledávky a smluvní subrogace o definici, resp. vymezení pojmu „postoupení pohledávky“, který (jak stanovuje nařízení) zahrnuje přímé převody pohledávek, převody pohledávek při zajištění závazku a zastavení pohledávek nebo jiné způsoby zajištění pohledávek.

IV.3 Změny, které přináší nařízení Řím I

Nařízení Řím I přináší některé změny, které jsou z našeho pohledu zajímavé, těmi jsou: čl. 3 týkající se svobodné volby rozhodného práva a čl. 9 (imperativní ustanovení), a zásadnější změny, kterými jsou přijetí nových ustanovení, jež nebyla ještě obsažena v Římské úmluvě, a některé změny původních ustanovení ve prospěch nového pojetí; mezi ně autorka řadí: rozhodné právo při neexistenci volby práva (čl. 4 nařízení Řím I), smlouvy o přepravě (čl. 5 nařízení Řím I), spotřebitelské smlouvy (čl. 6 nařízení Řím I), pojistné smlouvy (čl. 7 nařízení Řím I), započtení (čl. 17 nařízení Řím I) a ustanovení týkající se vysvětlení pojmu „trvalé bydliště“ (čl. 19 nařízení Řím I). Ustanovení o spotřebitelských smlouvách bude rozebráno samostatně v kapitole 4.4.

IV.3.1 Volba práva

Stejně jako v Římské úmluvě, nařízení Řím I umožňuje stranám, aby si samy zvolily rozhodné právo, kterým se bude řídit jejich smluvní závazek. Rozdíl mezi Římskou úmluvou a nařízením Řím I je však ten, že nařízení Řím I ve svém čl. 3 odst. 4 stanovuje, že v případě, že se všechny ostatní prvky pro situaci významně nacházejí v jednom nebo více členských státech, není volbou jiného rozhodného práva stranami, než je právo členského státu, dotčeno použití těch ustanovení práva Společenství, případně v podobě,

v jaké je provedeno v členském státě sídla soudu, od nichž se nelze smluvně odchýlit. Zkratka „členský stát“ zahrnuje všechny členské státy Společenství, tedy i ty, které mají výjimku z působnosti tohoto nařízení (tedy Velká Británie a Dánsko), jak je stanoveno v čl. 1 odst. 4 nařízení Řím I. Dikcí tohoto ustanovení lze čl. 3 odst. 4 nařízení Řím I nazvat jako tzv. „doložkou o vnitřním trhu“, jíž jsou „do budoucna chráněny normy práva evropského, od nichž se nelze smluvně odchýlit, a to za situací, kdy spojení s některým z členských států objektivně existuje.“¹⁰⁸ Článek 3 nařízení Řím I v zásadě tedy neprošel nějakou revoluční změnou, ale vzhledem k důležitosti článku se autorka domnívá, že je mu potřeba právě na tomto místě věnovat pozornost.

IV.3.2 Rozhodné právo při neexistenci volby práva

Naopak revoluční změnou došel čl. 4 Římské úmluvy, který obsahuje jednotlivé domněnky pro určení rozhodného práva v případě, že k němu nedošlo dohodou stran na základě čl. 3. Tyto domněnky jsou nahrazeny hraničními určovateli, které stanovují pro jednotlivé smluvní typy přesné určení rozhodného práva v čl. 4 odst. 1 písm. a – h) nařízení Řím I (obdobně je tomu i v čl. 10 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním). Pokud však daný smluvní vztah nespadá pod žádný smluvní typ podle odst. 2, tedy žádný z hraničních určovatelů se na něj nehodí, nebo naopak spadá pod více smluvních typů tohoto odstavce, určí se rozhodné právo podle obvyklého bydliště strany, která má poskytnout charakteristické plnění. Zjednodušeně řečeno, smlouva musí být právně kvalifikována a následně subsumována pod některý z uvedených typů, jinak se užije „domněnka charakteristického plnění“.¹⁰⁹ Za předpokladu, že ani podle odst. 1, ani podle odst. 2 nelze určit rozhodné právo, užije se třetí možnosti dle odst. 4: rozhodné právo je právo země, s níž smlouva nejúžeji souvisí.

V čl. 4 odst. 3 nařízení Řím I je stanovena tzv. „úniková doložka“, která říká, že pokud vyplývá ze všech okolností případu, že je smlouva zjevně spojena s jinou zemí než je země uvedená v odstavcích 1 nebo 2, použije se právo této jiné země. Tím je tedy znovu zajištěno, aby mezi rozhodným právem a smlouvou bylo skutečně úzké pojítko.

---

108 MYŠÁKOVÁ, Petra. Nařízení Řím I – revoluce v oblasti rozhodného práva pro závazky ze smluv? . *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 2, s. 39-43.

109 Ibidem.

IV.3.3 Smlouvy o přepravě

V čl. 5 nařízení Řím I došlo k samostatné a rozvinutější úpravě smluv o přepravě oproti čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy. Úpravy tohoto článku se užije však jen tehdy, pokud si strany samy nezvolily rozhodné právo podle čl. 3 nařízení Řím I. Základním kritériem pro stanovení rozhodného práva je obvyklé bydliště dopravce, které je doplněno o podmínku, že se místo převzetí nebo místo doručení nebo obvyklé místo bydliště odesílatele nachází v téže zemi, kde má dopravce své obvyklé bydliště. Pokud nedojde k naplnění této podmínky, poslední věta odst. 1 určuje, že se použije právo země, ve které se na základě dohody smluvních stran nachází místo doručení. K tomuto ustanovení existuje velmi aktuální rozhodnutí SD EU o předběžné otázce položené kasačním nizozemským soudem k jeho výkladu. Autorka tento případ rozebírá v kapitole VI.

Zatímco odst. 1 se vztahuje pouze na smlouvy o přepravě zboží, v odst. 2 je separátně stanoveno, jakým způsobem lze určit rozhodné právo pro smlouvy o přepravě cestujících. V první řadě je svoboda stran si zvolit právo podle čl. 3 nařízení Řím I omezena tak, že si strany mohou zvolit na základě tohoto článku pouze právo země, ve které:

- a) má cestující své obvyklé bydliště nebo
- b) má dopravce své obvyklé bydliště nebo
- c) má dopravce místo své ústřední správy nebo
- d) se nachází místo odjezdu nebo
- e) se nachází místo určení.

Pokud tak neučiní, je potřeba stanovit hraniční ukazatel. Tím je obvyklé bydliště cestujícího za předpokladu, že se v této zemi rovněž nachází místo odjezdu nebo místo určení. Pokud však nejsou tyto požadavky splněny, použije se jako hraniční ukazatel právo místa, ve kterém má dopravce své obvyklé bydliště.

Stejně jako v čl. 4 nařízení Řím I, i v úpravě smluv o přepravě je stanovena „úniková doložka“, tedy pokud ze všech okolností případu vyplývá, že je smlouva, nedošlo-li k volbě práva, zjevně úžeji spojena s jinou zemí, než je země uvedená v odstavcích 1 nebo

2, použije se právo této jiné země.

Dopravní (charterové) smlouvy (upraveny čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy) a jiné smlouvy, jejichž hlavním účelem je přeprava zboží, budou nadále dle preambule (bod 22) k nařízení Řím I spadat pod smlouvy o přepravě zboží podle čl. 5 nařízení Řím I. Navíc pro účely tohoto nařízení se „odesílatelem“ rozumí každá osoba, která uzavře s přepravcem smlouvu o dopravě, a „dopravcem“ se rozumí smluvní strana, která se zaváže přepravit zboží, ať již přepravu sama vykoná, či nikoli.

IV.3.4 Pojistné smlouvy

U tohoto ustanovení je složitější si uvědomit, na které pojistné smlouvy se čl. 7 nařízení Řím I vztahuje. Celé ustanovení lze rozdělit na dvě části:

- 1) v ustanovení odstavce druhého nařízení Řím I stanovuje, na které pojistné smlouvy se tento článek vztahuje, strany si mohou u takto vymezených pojistných smluv sjednat rozhodné právo dle čl. 3 nařízení Řím I, a pokud tak (strany) neučinily, je stanoven obecný hraniční ukazatel, kterým se rozhodné právo určí;
- 2) v ustanovení odstavce třetího je stanoveno, že pro jiné pojistné smlouvy, než jsou smlouvy podle odst. 2, si mohou strany sjednat rozhodným právem podle čl. 3 nařízení Řím I nikoli jakékoli právo, nýbrž si musí vybrat některé z taxativního výčtu podle odst. 3.

Pro upřesnění, podle čl. 7 odst. 2 nařízení Řím I se tento článek vztahuje na pojistné smlouvy kryjící velké riziko, podle definice uvedené v čl. 5 písm. d) první směrnice Rady 73/239/EHS ze dne 24. července 1973 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti v přímém pojištění jiném než životním a jejího výkonu, které se budou řídit právem, jež si zvolí strany v souladu s článkem 3 tohoto nařízení. V míře, ve které nebylo právo rozhodné zvoleno stranami, se pojistná smlouva řídí právem země, kde má pojistitel své obvyklé bydliště. Obdobně jako v předešlých dvou popsanych případech, je i do čl. 7 nařízení Řím I vložena tzv. „úniková klauzule“ (popsána výše).

Tento článek se užije na pojistné smlouvy podle odst. 2 bez ohledu na to, zda se kryté riziko nachází v členském státě, a na všechny další pojistné smlouvy, které kryjí rizika

nacházející se na území členských států. Z působnosti čl. 7 jsou vyjmuty smlouvy o zajištění.

Jak už bylo naznačeno v bodě druhém, kromě vymezení působnosti nařízení Řím I na pojistné smlouvy ve smyslu čl. 7 odst. 2, je působnost tohoto nařízení rozšířena odst. 3 ještě na „jiné pojistné smlouvy“, u nichž je však limitována autonomie vůle stran si zvolit rozhodné právo. Čl. 7 odst. 3 nařízení Řím I tedy stanovuje, že strany si mohou zvolit jako rozhodné právo pro tyto smlouvy pouze následující práva:

- a) právo jakéhokoliv členského státu, v němž se nachází riziko v okamžiku uzavření smlouvy;
- b) právo země, v níž má pojistník své obvyklé bydliště;
- c) v případě životního pojištění právo členského státu, jehož je pojistník státním příslušníkem;
- d) v případě pojistných smluv kryjících rizika omezená na události, k nimž došlo v jednom členském státě, a to v jiném, než je členský stát, v němž se riziko nachází, právo tohoto státu;
- e) v případě pojistníka se smlouvou spadající pod tento odstavec, který provozuje profesionální nebo podnikatelskou činnost nebo vykonává svobodné povolání a pojistná smlouva kryje dvě či více rizik vztahujících se k této činnosti a nacházejících se v různých členských státech, právo kteréhokoliv z těchto členských států nebo právo země, v níž má pojistník své obvyklé bydliště.

Pokud v případech uvedených v odstavcích a), b) nebo e) poskytují uvedené členské státy větší míru volnosti při volbě rozhodného práva pro pojistné smlouvy, mohou smluvní strany této volnosti využít. Znovu je určeno, že v míře, v jaké nebylo rozhodné právo určeno na základě tohoto odstavce, se tato smlouva bude řídit právem členského státu, v němž se riziko nachází v okamžiku uzavření smlouvy (odst.3 třetí pododstavec).

Podle čl. 7 odst. 4 nařízení Řím I musí smlouvy, které jsou uzavřeny na základě povinnosti uložené ES, splňovat určitá pravidla: povinnost uzavřít pojištění není splněna u pojistné smlouvy, která není v souladu se zvláštními ustanoveními týkajícími se daného pojištění platnými v členském státě, který tuto povinnost ukládá. Pokud je právo

členského státu, ve kterém se nachází riziko, v rozporu s právem členského státu, který ukládá povinnost uzavřít pojištění, je rozhodným právem právo státu ukládajícího povinnost uzavřít pojištění; členský stát si ovšem může odchýlně od odst. 2 a 3 stanovit, že pojistná smlouva se bude řídit právem členského státu, který ukládá povinnost uzavřít pojištění.

Závěrečné dva odstavce čl. 7 Římské úmluvy řeší případy smluv kryjící rizika nacházející se ve více než jednom členském státě (pro účely odst. 3 třetího pododstavce a odst.4) a stanovují, ze které právní úpravy (v tomto případě směrnice) se určí země, v níž se riziko nachází.

IV.3.5 Imperativní normy, započtení a obvyklé bydliště

Největší změnou oproti ustanovení čl. 7 Římské úmluvy je definice imperativních norem přímo obsažená v nařízení Řím I. Tato definice vymezuje imperativní normy jako ustanovení, jejichž dodržování je pro stát při ochraně jeho veřejných zájmů, jako např. jeho politického, společenského a hospodářského uspořádání zásadní do té míry, že se vyžaduje jejich použití na jakoukoli situaci, která spadá do jejich oblasti působnosti, bez ohledu na právo, které by se jinak na smlouvu podle tohoto nařízení použilo (čl.9 odst. 1 nařízení Řím I). Je evidentní, že toto ustanovení bylo přijato v reakci na nedostatečnou úpravu v Římské úmluvě, kdy mohlo docházet k situacím špatně aplikovaných ustanovení jako ustanoveních imperativních ve vztahu ke čl. 3 odst. 3 Římské úmluvy. Touto formulací je tedy jasně stanoven rozdíl mezi imperativními normami čl. 9 nařízení Řím I a normami, resp. „ustanoveními práva země, od nichž se smluvně nelze odchýlit“ (kogentní ustanovení) podle čl. 3 odst. 3 nařízení Řím I.¹¹⁰, což dále potvrzuje i preambule (bod 37) k nařízení Řím I: pojem „imperativní ustanovení“ je třeba odlišit od výrazu „ustanovení, od nichž se nelze smluvně odchýlit“, a je třeba je vymezit úžeji.

Nově je také formulováno ustanovení týkající se imperativních norem třetího státu; znovu dochází k určitému zpřesnění dříve spíše vágních ustanovení, jako např. „lze použít imperativní ustanovení práva jiné země, s níž věcné okolnosti úzce souvisí“ (čl. 7

---

110 MYŠÁKOVÁ, Petra. Nařízení Řím I – revoluce v oblasti rozhodného práva pro závazky ze smluv? . *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 2, s. 39-43.

odst. 1 Římské úmluvy), ustanovením typu „ustanovení práva země, v níž mají být nebo byly povinnosti vyplývající ze smlouvy splněny, pokud tato imperativní ustanovení činí plnění smlouvy protiprávním“ (čl. 9 odst. 3 nařízení Řím I). V nařízení Řím I je zachována aplikace imperativních norem místa soudu (čl. 9 odst. 2 nařízení Řím I).

Novým ustanovením v nařízení Řím I je samostatná úprava institutu započtení. V čl. 17 je stanoveno, že pokud se strany na právu na započtení nedohodly, řídí se započtení právem rozhodným pro pohledávku, vůči které se uplatňuje započtení.

Ustanovení čl. 9 nařízení Řím I je sice ustanovením novým v nařízení Řím I, ale nic opravdu revolučního nepřináší. Jedná se o článek, který upřesňuje interpretaci pojmu „obvyklé bydliště“, neboť je to pojem, se kterým nařízení Řím I velmi často pracuje, a je základem pro většinu hraničních ukazatelů stanovených nařízením Řím I, ve vztahu k fyzickým i právnickým osobám. Navíc stanovuje i časový okamžik, ke kterému se „obvyklé bydliště“ určuje (čl. 19 odst. 3 nařízení Řím I).

IV.4 Spotřebitelské smlouvy

Přestože jsou spotřebitelské smlouvy pouze dalším typem smluv upravených jak Římskou úmluvou, tak nařízením Řím I a ke změnám v ustanovení, ke kterým došlo při transformaci, by mohl být tento oddíl ponechán v rámci předešlé kapitoly, autorka se rozhodla ho vyčlenit do kapitoly samostatné, protože se chce jimi zabývat podrobněji než jinými smluvními typy, jak vyplývá ze samotného názvu rigorózní práce.

Obecně lze říci, že došlo k dvěma zásadním změnám v ustanoveních týkajících se spotřebitelských smluv podle nařízení Řím I oproti Římské úmluvě:

- a) byla rozšířena působnost pravidel a
- b) došlo k upřesnění definice pasivní spotřebitel.¹¹¹

Spotřebitelské smlouvy jsou upraveny v čl. 6 nařízení Řím I. V odst. 1 tohoto článku, nařízení Řím I obecně definuje spotřebitelskou smlouvu, která spadá do jeho působnosti, a její strany tak, že : aniž jsou dotčeny články 5 a 7, smlouva uzavřená fyzickou osobou

---

111 Garcimartín Alférez, F. J. The Rome I Regulation: Exceptions to the Rule on Consumer Contracts and Financial Instruments. *Journal of Private International Law*. April 2009, Vol. 5, No. 1, s. 86.

za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen "spotřebitel"), s jinou osobou, která jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen "obchodník"¹¹²), se řídí právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště, pokud:

- a) obchodník provozuje svou profesionální nebo podnikatelskou činnost v zemi, kde má spotřebitel své obvyklé bydliště nebo
- b) se jakýmkoli způsobem taková činnost na tuto zemi nebo na několik zemí včetně této země zaměřuje,

a smlouva spadá do rozsahu této činnosti.

Co se týká samotného definičního vymezení ať už z hlediska spotřebitele, jak definován v nařízení Řím I, tak i z pohledu „obchodníka“ tamtéž vymezeném, je nezbytné zdůraznit, že se nejedná o standardně definované pojmy v rámci komunitárního, resp. dnes již unijního práva, a ani na úrovni práva národního.¹¹³ Dle Bělohlávka je však možné definici obsaženou v čl. 6 nařízení Řím I, z pohledu vymezení pojmu spotřebitele, považovat za generální klauzuli, z čehož lze dále pak dle Bělohlávka dovodit, že „stačí, lze-li na základě obecné kvalifikace spotřebitele dle Nařízení a současně na základě kvalifikace spotřebitelského smluvního vztahu (věcného rozsahu čl. 6 Nařízení) dojít k závěru, že Nařízení je nutno aplikovat. Není tak zapotřebí, aby na daný konkrétní případ nutně dopadala též hmotněprávní úprava zakotvená v některé směrnici, resp. V národním předpisu, který určitou spotřebitelskou smlouvu implementuje.“¹¹⁴ Dále se pak vymezením základních definičních pojmů spotřebitelského vztahu, jak na nadnárodní, tak na národní úrovni, bude autorka zabývat v samostatné kapitole.

Obecně tedy čl. 6 nařízení Řím I vyžaduje existenci dvou prvků: obvyklé bydliště spotřebitele a zaměření činností obchodníka na trh spotřebitele, přičemž taková smlouva spadá do rozsahu jeho aktivit; obchodník může adresovat či zaměřit svoji činnost na

---

112 Anglická verze užívá termínu „professional“, oficiální překlad pak „obchodník, což dle názoru autorky může být zavádějící; výrazu „obchodník“ by v anglické verzi odpovídal spíše termín „trader.“

113 BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Římská úmluva a Nařízení Řím I : Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1044.

114 Ibidem, s.1044.

spotřebitele buď svoji fyzickou přítomností na spotřebitelském trhu anebo tak může učinit prostřednictvím jakýchkoliv nástrojů (reklama, nabídka přes internet apod.).¹¹⁵ Jak vyplývá z preambule (bod 24) k nařízení Řím I, který cituje společné prohlášení Rady a Komise, pojem „zaměřené činnosti“ je třeba vykládat v souladu s nařízením (ES) č. 44/2001, což v praxi znamená, že „pouhá skutečnost, že internetové stránky jsou přístupné, nepostačuje k tomu, aby se použil čl. 15 nařízení (ES) č. 44/2001, [neboť] je rovněž třeba, aby tyto internetové stránky vybízely k uzavírání smluv na dálku a aby předtím skutečně byla nějaká smlouva jakýmkoliv prostředky uzavřena na dálku; v tomto ohledu jazyk nebo použitá měna na internetových stránkách nejsou podstatným faktorem.“ Jedná se tak o „objektivní teritoriální podmínku aktivního výkonu činnosti [obchodníka] v zemi obvyklého bydliště spotřebitele.“¹¹⁶ Jak dále uvádí Bělohávek. „jde o to, aby to nebyl spotřebitel, který by musel prověřovat, zda je podnikatel nějakým kvalifikovaným způsobem v zemi obvyklého bydliště domicilován, či nikoliv.“¹¹⁷

Pojem „spotřebitelské smlouvy“, tedy dvoustranný právní úkon, jež zakládá práva a povinnosti stran úkonu a jež je výsledkem jejich svobodného a vážného projevu vůle, vymezuje – to jest i zároveň omezuje – věcný rozsah aplikace čl. 6 nařízení Řím I; v tomto ohledu je však nezbytné zdůraznit, že spotřebitelské závazky mohou být jiné než smluvní, tj. vyplývající z uzavřené smlouvy.¹¹⁸ Nabízí se tak otázka, zvláště s ohledem na předmluvní závazky, zda tyto by taktéž spadaly pod věcný rozsah Nařízení, neboť jsou pouze předkontrakční fází, na něž většinou pak samotná fáze uzavření smlouvy navazuje. V této souvislosti je tak nezbytné hledat odpověď v čl. 1 odst. 2 písm. i) nařízení Řím I, které stanovuje: „Toto nařízení se nevztahuje na: [...] závazky vyplývající z předmluvního jednání.“¹¹⁹ Je tak nezbytné dojít k závěru, že nařízení Řím I se věcně nevztahuje na předmluvní, tedy obecně mimosmluvní (a to i s ohledem na bod 24 a 25

---

115 Garcimartín Alférez, F. J. The Rome I Regulation: Exceptions to the Rule on Consumer Contracts and Financial Instruments. *Journal of Private International Law*. April 2009, Vol. 5, No. 1, s. 87.

116 BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I : Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1046.

117 Ibidem, s. 1046.

118 BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I : Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1045.

119 Nařízení EP a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

Preambule¹²⁰ k nařízení Řím I, která zjevně cílem předmětných ustanovení stanovuje pouze ochranu spotřebitele v rámci smluvní kontraktace), spotřebitelské (ba i jiné) závazky. K opačnému závěru však dochází ve spojitosti s Římskou úmluvou, když ta naopak „závazky vznikající ve fázi kontraktace postihovala (včetně těch mezi podnikateli a spotřebiteli).“¹²¹

Máme-li tedy spotřebitelskou smlouvu, která naplňuje podmínky stanovené podle čl. 6 odst. 1 nařízení Řím I, spadající tak do působnosti nařízení Řím I, je znovu možné, aby si strany zvolily rozhodné právo, kterým se spotřebitelská smlouva bude řídit, a to na základě čl. 3 nařízení Řím I. Tato volba je však omezena ve prospěch slabší strany, tedy spotřebitele následujícím způsobem: nařízení Řím I stanovuje, že v důsledku předmětné volby nesmí být spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytují ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit, a jež by se v případě neexistence volby práva na základě odstavce 1 jinak použila (čl. 6 odst. 2). Z dikce tohoto ustanovení dle autorky plyne, že se jedná o kogentní normy, nikoliv o normy imperativní, jak vznikaly pochybnosti v obdobném ustanovení v Římské úmluvě. Ve světle tohoto ustanovení se autorka přiklání k názoru, že by mělo být stejným způsobem interpretováno i ustanovení čl. 5 odst. 2 Římské úmluvy.

V případě, že spotřebitelská smlouva nesplňuje podmínky stanovené čl. 6 odst. 1 písm. a) nebo b) nařízení Řím I, nespadá taková smlouva do působnosti čl. 6 a rozhodné právo pro tuto smlouvu se určí na základě čl. 3 a 4 nařízení Řím I (čl. 6 odst. 3 nařízení Řím I).

Závěrem čl. 6 nařízení Řím I stanovuje, pro které smlouvy se nepoužijí ustanovení odst. 1 a 2 tohoto článku. Jsou to tyto smlouvy:

- a) smlouvy o poskytování služeb, mají-li být služby spotřebiteli poskytnuty výlučně v zemi odlišné od země jeho obvyklého bydliště;
- b) přepravní smlouva, která je odlišná od smlouvy týkající se souborných služeb pro cesty ve smyslu směrnice Rady 90/314/EHS ze dne 13. června 1990 o souborných

---

120 Preambule Nařízení EP a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

121 BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I : Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1046.

službách pro cesty, pobyty a zájezdy;

- c) smlouva, jejímž předmětem je věcné právo k nemovitosti nebo nájem nemovitosti, a která je odlišná od smlouvy, jejímž předmětem je právo k užívání nemovitosti na časový úsek ve smyslu směrnice 94/47/ES;
- d) práva a povinnosti, které představují finanční nástroj, a práva a povinnosti, které představují podmínky, jimiž se řídí emise, veřejné nabídky či nabídky převzetí převoditelných cenných papírů a úpisů a vyplácení podílů v subjektech kolektivního investování, pokud se nejedná o poskytování finanční služby;
- e) smlouva uzavřená v rámci systému spadajícího do oblasti působnosti čl. 4 odst. 1 písm. h).

Naopak na rozdíl od čl. 5 Římské úmluvy, který se nevztahuje na smlouvy o koupi cenných papírů a jiných finančních nástrojů, čl. 6 nařízení Řím I se aplikuje na všechny smlouvy mezi obchodníkem a spotřebitelem bez ohledu na předmět nebo postavení spotřebitele ve vztahu (zda-li je kupující či prodávající).¹²²

Z věcné působnosti nařízení Řím I jsou dále vyčleněny i případy falešného, tedy ve skutečnosti, neexistujícího mezinárodního prvku. V takovém případě se může jednat o jeden z následujících případů: mezinárodní prvek je vystaven za účelem volby zahraničního práva, které je v daném případě pro spotřebitele méně výhodné (nejčastěji bude mezinárodní prvek vystaven prostřednictvím jiného podnikatele fungujícího jako mezičlánek, ačkoli skutečný podnikatel má spolu se spotřebitelem bydliště, resp. sídlo, v téže zemi); druhým případem, kdy je nezbytné existenci mezinárodního prvku odmítnout, lze uvést případ, kdy podnikatel/obchodník zorganizuje cestu do zahraničí pro spotřebitele, za účelem představení produktu a zároveň i uzavření smlouvy. Ani v jednom z případů však není mezinárodní prvek skutečně přítomen, a tedy dané případy nespádají do věcné působnosti nařízení Řím I.¹²³

---

122 dtto Garcimartín Alférez, F. J.G. The Rome I Regulation: Exceptions to the Rule on Consumer Contracts and Financial Instruments. *Journal of Private International Law*. April 2009, Vol. 5, No. 1, s. 86.

123 BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I : Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1047 - 1048.

V. Ochrana spotřebitele v českém právu i právu EU

V.1 Spotřebitelské smlouvy

Spotřebitelské smlouvy nejsou zvláštním druhem smluv, ať již tzv. smluv upravených občanským zákoníkem či jiným speciálním zákonem, a nelze ani říci, že by spadaly do kategorie smluv inominátních. Cílem této práce je tedy přiblížit smlouvy spotřebitelské v souvislosti s Římskou úmluvou, resp. nařízením Řím I, jakožto smluvní typ charakterizovaný nikoli samotným druhem plnění, nýbrž stranami, které tuto smlouvu uzavírají, tj. spotřebitelem a dodavatelem (nařízení Řím I však užívá pojmu obchodník; autorka se v této práci tak zaměří i na terminologickou nejednotnost, která je obecně pro oblast ochrany spotřebitele příznačná).

Ochrana spotřebitele se dnes stala jednou z klíčových politik na národní i nad národní úrovni. Pojem spotřebitele existoval již před 2. světovou válkou. Přístup k této skupině subjektů právních vztahů však nebyl zcela přátelský a zcela nepokrytě se nedá v této době hovořit o ochraně spotřebitele či o konceptu ochrany slabší strany jakožto účastníka tzv. spotřebitelského vztahu. K nastínění obecného postoje společnosti k spotřebitelům lze odkázat na definici v Ottově slovníku naučném k tzv. spotřebitelské politice: „Spotřebitelská politika je pojem, vzniklý po svět. válce a označující záměrnou péči, zejména státu a jiných veřejných korporací, o vytvoření a zachování příznivých podmínek na domácím trhu s hlediska spotřeby. Spotřebitelská politika má tedy uplatňovati spotřebitelská hlediska v praktickém hospodářském životě a případně i usilovati o vyrovnání zájmů výrobních se zájmy spotřebitelskými. Souvisí to s jistým názorem na spotřebu vůbec, pokud se pak vlastní spotřebitelské politiky týče, tu stoupenci její usilují, aby se ve veřejném životě dostalo právům a zájmům spotřebitelů stejného formálního zastoupení, jaké mají kruhy výrobní. Zapomíná se při tom namnoze, že spotřebitel je jenom hospodářský pojem, vyznačující určitý úsek celkové hospodářské činnosti, že to není žádný stav, který by se mohl s úspěchem uplatňovati politicky ve veřejném životě. Každý člověk je spotřebitelem, ale současně je zpravidla nějak zúčastněn i na výrobním procesu. Absolutních spotřebitelů vlastně není (snad jen pensisti, ale i ti odvozují své důchodové nároky od své činnosti předcházející). Proto volání po

vytvoření spotřebitelských korporací samosprávných, odpovídajících obdobným korporacím podnikatelským, je pochybené. Jsou to pojmy nesourodé. Přes to však Spotřebitelská politika měla značný ohlas i v tomto směru, takže i u nás se usilovalo o zřízení „spotřebního ministerstva“ a organizací spotřebitelských. Krs.[2]¹²⁴

Význam spotřebitelského práva je postupně prohlubován od 2. poloviny 20. století.¹²⁵ První snahy o ochranu spotřebitele nalzáme ve Spojených státech amerických, v Evropě k této tendenci dochází až v 70. letech, a to jak tak na půdě Evropského společenství, tak i na úrovni členských států; v souvislosti s národní právní úpravou ochrany spotřebitele lze jako příklad odkázat na samostatný zákon Loi Scrivener přijatý ve Francii dne 10. ledna 1978, přijatý za účelem ochrany a poskytování informací v oblasti úvěrů.¹²⁶

I v rámci Evropského společenství nepatřila ochrana spotřebitele z počátku k politikám prosazovaným a chráněným Evropským společenstvím; ke zlomu dochází až při pařížském summitu v roce 1972.¹²⁷ Ačkoli v roce 1974 je adoptován tzv. Předběžný program EHS o ochraně spotřebitele a informační politice, který se stal základním dokumentem prosazujícím ochranu spotřebitele v Evropském společenství, ochrana spotřebitele je fakticky uskutečňována pouze nepřímo, až svým způsobem utajovaně, prostřednictvím čl. 100 Smlouvy o založení Evropského společenství.¹²⁸ K prvnímu reálnějšímu záblesku na cestě efektivní ochrany spotřebitele tak dochází až přijetím rezoluce Rady v roce 1981, jejímž cílem bylo vyvolat diskusi v oblasti ochrany; dalším krokem pak bylo prvotní užití termínu „spotřebitel“ v primárním právu Evropského společenství, přesněji pak v tzv. Jednotném evropském aktu (čl. 100a, poté čl. 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, nyní čl. 114 Smlouvy o fungování Evropské unie), podepsaného v únoru 1986 (v platnosti vstoupil dne 1. července 1987).¹²⁹

---

124 Ottova encyklopedie obecných vědomostí® obsahuje Ottův slovník naučný (1888 – 1909) a Ottův slovník naučný nové doby (1930 – 1943). Dostupné z <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/436384-spotrebitelska-politika>. [Citováno 22.6.2006] in SELUCKÁ, Markéta . *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 1.

125 ŠVESTKA, Jiří, et al. *Občanský zákoník I. a II. : Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 451.

126 *Ibidem*, s. 451.

127 SELUCKÁ, Markéta . *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 3.

128 *Ibidem*, s. 3.

129 *Ibidem*, s. 3.

Tento krok tak v důsledku znamenal, i když zatím ještě pouze v náznaku, uznání ochrany spotřebitele, jakožto jednoho ze základních témat, kterýmžto se Evropské společenství musí nadále zabývat a jehož fungování je jedním z priorit Evropského společenství. Smlouva o Evropské unii, neboli také Maastrichtská smlouva, pak již v nastolené směru pokračovala, když dále ochranu spotřebitele zavedla jako samostatné politické téma (čl. 129a, později čl. 153 Smlouvy o založení Evropského společenství, nyní čl. 169 Smlouvy o fungování Evropské unie).¹³⁰ V současné době tak právě ochrana spotřebitele patří ke stěžejním prioritám dnes již práva EU, přičemž tato oblast je regulována vysokým množstvím norem sekundárního práva, zejména pak směrnicemi. Hlavním cílem těchto směrnic je tak „zajistit spotřebiteli evropský standard ochrany, který bude zachován i v případě, že se spotřebitelská smlouva bude na základě volby práva řídit právem mimoevropského státu.“¹³¹

Na základě spotřebitelských smluv vznikají vztahy, které svou povahou podléhají speciální úpravě zákona. Ochrana spotřebitele se tak stává „účelem a předmětem řady právních předpisů jak veřejnoprávního, tak soukromoprávního charakteru.“¹³² Ve své podstatě lze říci, že regulace spotřebitelských vztahů vyplývá z vlastní koncepce Evropské unie, neboť ochrana spotřebitelů je ochranou slabšího účastníka smluvních závazkověprávních vztahů, přičemž „tato koncepce [totiž] vychází ze zranitelnosti spotřebitele, v případě právních vztahů (zejména smluvních závazkových vztahů), byť právě zde nutno zdůraznit, že zájem na ochraně spotřebitelů není komunitární legislativou a praxí sledován výlučně ve vztazích závazkového práva smluvních vztahů uzavíraných mezi spotřebiteli na jedné straně a podnikateli na straně druhé, kteří (tedy podnikatelé) mají obvykle silnou vyjednávací pozici a rozšířený přístup k informacím.“¹³³

Je skutečně nepochybné, že postavení spotřebitele v těchto vztazích je slabší, zvláště pak, je-li druhým subjektem spotřebitelského vztahu podnikatel, tedy osoba, která takový úkon činí běžně v rámci své podnikatelské činnosti a lze tedy předpokládat, že na rozdíl od spotřebitele, pro něhož je takový úkon úkonem spíše výjimečným, tedy má s takovým typem úkonu malou zkušenost, je právě podnikatel (dodavatel) účastníkem zkušenějším;

---

130 Ibidem, s. 3 – 4.

131 CHLEBCOVÁ, Radka. Kolizně právní zajištění evropské úrovně ochrany spotřebitele : Ochranná ustanovení směrnic. Časopis pro právní vědu a praxi. 2007, č. 4, s. 360-364.

132 Bělohávek, A.: Římská úmluva, Nařízení Řím I, str. 996

133 Bělohávek, A.: Římská úmluva, Nařízení Řím I, str. 996 - 997

v této souvislosti nelze ani zapomenout, že je to právě často dodavatel jednající v rámci své podnikatelské činnosti, který diktuje podmínky uzavření smlouvy. Je tedy nesporné, že v případě právě tzv. formulářových smluv je oslabená pozice spotřebitele více než patrná, neboť spotřebitel nemá při uzavírání těchto smluv žádnou možnost vyjednávání či nemůže obsah smluv projevem své vůle nijak ovlivnit. Lze sice mít za to, že spotřebitel není nijak nucen takovou smlouvu podepsat, v opačném případě by taková smlouva byla od počátku neplatná v souladu s ustanovením § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, avšak v určitých oborech činnosti, autorka namátkou zmiňuje např. oblast telekomunikací, nelze prakticky najít možnost, aby se spotřebitel formulářovým smlouvám vyhnul a měl možnost sjednat a podepsat si s dodavatelem smlouvu individuální. Formulářové smlouvy jsou tak typickým příkladem, kdy je nezbytná zvláštní úprava ochrany spotřebitele a jeho zájmu, neboť se tedy jedná o skupinu smluv, kdy spotřebiteli nezbyvá než takto již dodavatelem formulovaný návrh přijmout nebo odmítnout.¹³⁴ V této souvislosti autorka odkazuje ještě na další skupiny spotřebitelských smluv, které jsou speciálně upraveny v rámci ochrany spotřebitele, tj. smlouvy uzavřené mimo provozovnu podnikatele (tzv. podomní obchody) a dále smlouvy uzavírané na dálku (tzv. distanční smlouvy).

V této části práce se autorka bude zabývat nejenom těmito základními pojmy charakterizujícími spotřebitelský vztah v evropském a českém kontextu, ale dále se zaměří i na současný vývoj práva ochrany spotřebitele v EU a implementaci a dopad implementace jedné ze směrnic tvořících oblast ochrany spotřebitele v EU do českého práva.

V.2 Spotřebitel

Jednotná definice spotřebitele v rámci komunitárního práva po dlouhou dobu neexistovala. Obtížnost definovat pojem spotřebitele zřejmě vychází ze skutečnosti, že jeho obsah vychází ze socio-ekonomické oblasti, přičemž ani zde není stabilní.¹³⁵ V tomto směru tak dochází k určité změně přijetím dlouho diskutované Směrnice o právech

---

134 Bělohlávek, A.: Římská úmluva, Nařízení Řím I, str. 997

135 ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník I. a II. : Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 452 s.

spotřebitelů, jež v čl. 2 bod 1) definuje spotřebitele jako „fyzickou osobu, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem, který nelze považovat za její živnost, podnikání, řemeslo nebo povolání.“¹³⁶ Tato směrnice je předmětem samostatné kapitoly této práce.

Každý členský stát Evropské unie si tak spotřebitele definuje sám, v rámci či prostřednictvím svých právních předpisů. Definice jsou nejčastěji obsaženy buď přímo v základních zákonech soukromého práva, tj. v občanském zákoníku (tak je tomu např. i v České republice), nebo v rámci speciálních zákonů upravujících ochranu spotřebitele. Styčnými body těchto definic je vždy skutečnost, že pokud na jedné straně stojí spotřebitel, jakožto strana slabší chráněna právními předpisy občanského práva, pak na straně druhé je to dodavatel¹³⁷, kterýžto jedná v rámci své podnikatelské činnosti, tedy jehož vztahy budou zpravidla upraveny předpisy práva obchodního. Co se týká jednotlivých definic spotřebitele v členských zemích Evropské unie, autorka namátkou uvádí následující státy: Německo, jehož definice spotřebitele je obsažena v § 13 BGB (německý občanský zákoník zohledňuje zejména Směrnice 85/577/EHS, 93/13/EHS, 97/7/ES, 98/6/ES a 1999/44/ES), či Velkou Británii, která stanovuje definici spotřebitele v čl. 1 odst. 4 písm. a) v zákoně č. 2251/94 o ochraně spotřebitele, reflektující směrnice 85/577/EHS, 93/13/EHS, 97/7/ES a 1999/44/ES.¹³⁸

V.2.1 Definice a úprava spotřebitele v českém právu

Z historického hlediska je úprava ochrany spotřebitele pro český právní řád netradiční, i když české právo, již před zavedením spotřebitelské úpravy do svých právních norem znalo, již v jiných specifických právních vztazích, ochranu strany slabší. V této souvislosti nelze nezmínit tradičně nájemní smlouvu, kde nájemce – jako kontrahent – měl na základě zákona do určité míry „výhodnější postavení“ vůči pronajímateli, zejména s ohledem na ukončení nájemního vztahu. Příčinnou bylo zcela jistě a priori nerovné postavení nájemce a pronajímatele při uzavírání nájemní smlouvy.

---

136 Dokument: KOM/2008/614/FINAL. V elektronické verzi dostupný sub <http://ec.europa.eu>.

137 Autorka bude standardně užívat pojmu dodavatel jako označení pro druhou stranu spotřebitelského vztahu, a to i s ohledem na skutečnost, že tohoto pojmu využívá i generální definice úpravy spotřebitelských vztahů v ČR, obsažená v § 52 odst. 2 občanského zákoníku.

138 BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Římská úmluva a Nařízení Řím I : Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 1042 s.

Obdobně lze odkázat i na pracovněprávní vztahy, resp. na ustavení vztahující se k ochraně zaměstnance jako strany zjevně slabší a ab initio nerovnocenné k osobě zaměstnavatele.

Ochrana spotřebitelských vztahů se však v českém právu začíná, a to s ohledem na nastalou ekonomicko-sociální situaci v zemi, rozvíjet až v devadesátých letech minulého století.¹³⁹ Pojem spotřebitel je do českého právního řádu zaveden na základě novely občanského zákoníku provedené zákonem č. 367/2000 Sb., s účinností od 1. ledna 2001; touto novelou byly zároveň do českého právního řádu implementovány následující směrnice: směrnice 85/577/EHS o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory, směrnice 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, a dále i směrnice 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku. V tomto ohledu byl novelizován i obchodní zákoník, a to zákonem č. 370/2000 Sb., s účinností také od 1. ledna 2001, kterýmžto byla zavedena ochrana spotřebitele prostřednictvím § 262 odst. 4 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“). Od účinnosti této novely tak není nadále možné ve spotřebitelských vztazích učinit volbu právního režimu dohodou stran ve prospěch obchodního zákoníku, a tím vyloučit aplikaci ustanovení chránících spotřebitele; do účinnosti předmětné novely obchodní zákoník obsahoval ochranu spotřebitele pouze v rámci ustanovení zakazujících nekalosoutěžní chování podnikatelů (§ 44 a násl. obchodního zákoníku).¹⁴⁰ Obecně tak lze uzavřít, že: „technologicky vzato, je [tak] náš legislativní postup poněkud odlišný od legislativních postupů v členských státech. Zatímco tam se většinou postupovalo cestou národního práva, do něhož se transponovala ustanovení práva evropského, u nás jde spíše o proces opačný, totiž o recepci evropského práva jako metody vytvoření české spotřebitelské legislativy.“¹⁴¹

V roce 2006 došlo k poměrně rozsáhlé novelizaci obecných ustanovení ochrany spotřebitele, dále byla do úpravy spotřebitelských smluv v občanském zákoníku zařazena i úprava vztahující se k smlouvám o finančních službách uzavíraných na dálku (jednalo

---

139 SELUCKÁ, Markéta . Ochrana spotřebitele v soukromém právu. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. 149 s.

140 Ibidem, s. 17.

141 TOMÁŠEK, Michal. Princip minimální harmonizace při transpozici směrnic v oblasti ochrany spotřebitele. Právní fórum. 2004, č. 1, s. 14-19.

se de facto o totožnou úpravu obsaženou v §§ 44b až 44i zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech ve znění před novelou provedenou zákonem č. 56/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, přičemž tato úprava byla přesunuta do občanského zákoníku, hlavy páté: spotřebitelské smlouvy).¹⁴²

Z výše uvedeného tak vyplývá, že úprava ochrany spotřebitele v českém právu je značně roztržštěná. Základní soukromoprávní vymezení je obsaženo v zákoně č. 40/1964, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“ nebo „OZ“), v němž jsou normy týkající se ochrany spotřebitele koncepčně nesystematicky zařazeny do části první, hlavy páté občanského zákoníku, tj. přesněji za obecnou úpravu právních úkonů a před úpravou promlčení, tj. v §§ 51a – 65; jedná se o implementaci následujících směrnic:

- ♣ Směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory;
- ♣ Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách;
- ♣ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/47/ES ze dne 26. října 1994 o ochraně nabyvatelů ve vztahu k některým aspektům smluv o nabytí práva k užívání nemovitostí na časový úsek;
- ♣ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku;
- ♣ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu;
- ♣ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/65/ES ze dne 23. září 2002 o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a o změně směrnice Rady 90/619/EHS a směrnic 97/7/ES a 98/27/ES;
- ♣ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES,

---

142 Ibidem, s. 17.

2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES.

Mezi další hmotněprávní normy soukromého práva vztahující se k ochraně spotřebitele patří bezesporu obchodní zákoník, zákon č. 59/1998, o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, ve znění pozdějších předpisů, a dále zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, kterýmžto byla implementována směrnice 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS. V procesní rovině pak nelze zejména opomenout zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Veřejnoprávní ochrana spotřebitele se nachází v jednotlivých předpisech veřejného práva a „je zajišťována a realizována orgány státní správy, konkrétně Českou obchodní inspekcí, Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí [...], orgány veterinárními [apod.]“.¹⁴³ Zde se především jedná o dílčí úpravy, a to zejména v následujících právních předpisech:

- ♣ zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů;
- ♣ zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů;
- ♣ zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů;
- ♣ zákon č. 102/2001 Sb., o obecné nebezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů;
- ♣ zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zatímco soukromoprávní ochranu spotřebitele obsaženou zejména v občanském zákoníku lze charakterizovat jako ochranu následnou, smyslem veřejnoprávní ochrany je spíše funkce preventivní; tedy veřejnoprávní úprava nevyžaduje po spotřebiteli aktivitu k ochraně svých práv, zatímco soukromoprávní zpravidla ano.¹⁴⁴ Obě úpravy se také dlouho vyznačovaly nejednotností obsahového významu pojmu spotřebitel, když v dřívější právní úpravě existoval rozpor mezi jednotlivými definicemi obou základních právních předpisů soukromého a veřejného práva. V tomto ohledu nelze než konstatovat,

---

143 HULVA, Tomáš. Prameny práva a systém ochrany spotřebitele při prodeji zboží v obchodě. Bulletin advokacie. 2005, č. 1, s. 32-40.

144 SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele v soukromém právu. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 15.

že zákonodárce již tento rozpor odstranil, čímž alespoň částečně, i když stále ne v dostatečné míře, zmírnil roztržičnost a nejednotnost obou úprav. Dle občanského zákoníku je tak spotřebitel definován jako „fyzická osoba¹⁴⁵, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání“¹⁴⁶ a v případě zákona o ochraně spotřebitele dále jako „fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.“¹⁴⁷ Vymezení pojmu spotřebitele v § 52 odst. 3 občanského zákoníku lze dále považovat za obecnou definici spotřebitele v českém právu, nejen tedy v právu soukromém, když další vymezení spotřebitele obsažené v jiných právních normách je nezbytné vykládat jako ustanovení k této definici speciální.¹⁴⁸

K pojmu spotřebitel je nezbytné zmínit i další pojem užívaný v českém právu, tj. pojem konečného spotřebitele. Konečný spotřebitel je užíván jako pojem veřejného práva, přičemž je jím buď osoba fyzická nebo právnická a zpravidla jím může být i podnikatel; v této souvislosti nelze než odkázat např. na definici obsaženou v § 2 odst. 2 písm. c) bod 4. zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, která stanovuje, že v teplárenství se konečným spotřebitelem rozumí fyzická či právnická osoba, která dodanou tepelnou energii pouze spotřebovává.¹⁴⁹

Jak bylo již uvedeno výše, spotřebitelské vztahy vznikají nejčastěji na základě právních úkonů, přesněji na základě tzv. spotřebitelských smluv. V tomto smyslu autorka znovu zdůrazňuje, že spotřebitelské smlouvy nejsou zvláštním typem smluv, nýbrž jsou charakterizovány účastníky závazkově-právního vztahu. Spotřebitelská smlouva může být z hlediska práva jak smlouva nominální, tak smlouva inominální. V této souvislosti autorka dále upozorňuje na „dvojkolejnost“ závazkového práva, tj. na úpravu závazkového práva obsaženou v občanském zákoníku a úpravu obsaženou v zákoníku obchodním.

---

145 V této souvislosti je nezbytné dodat, že po dobu téměř deseti let, tj. od první implementace výše citovaných směrnic v roce 2001 až do přijetí novely občanského zákoníku č. 155/2010 s účinností od 1.8.2010, byl obsah pojmu spotřebitele rozšířen i na právnické osoby.

146 § 52 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

147 § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 634/1992, o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

148 SELUCKÁ, Markéta . Ochrana spotřebitele v soukromém právu. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 48.

149 Ibidem, s. 49.

Dle § 262 odst. 1, 2 obchodního zákoníku si strany mohou při splnění podmínky písemné formy dohodnout, že jejich závazkový vztah, který nespadá pod vztahy uvedené v § 261 obchodního zákoníku, se bude řídit obchodním zákoníkem. Jelikož spotřebitelské vztahy nejsou uvedeny v cit. § 261 obchodního zákoníku, budou tyto spadat pod režim zákoníku občanského. V případě, že si strany písemně zvolí režim obchodního zákoníku, tak dle § 262 odst. 4 obchodního zákoníku „ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem. Smluvní strana, která není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení povinností z těchto vztahů podle občanského zákoníku a na její společné závazky se použijí ustanovení občanského zákoníku.“¹⁵⁰

Co se týká nejčastěji používaných typů spotřebitelských smluv, v případě nominálních neboli pojmenovaných smluv lze tyto dále dělit z hlediska místa jejich právní úpravy. S ohledem na úpravu obsaženou v občanském zákoníku, patří bezpochyby mezi nejčastější typy spotřebitelských smluv smlouva kupní, smlouva o dílo, smlouva o úschově, dále pak smlouva o ubytování či smlouva o přepravě osob. V případě pojmenovaných smluv upravených obchodním zákoníkem se pak jedná o smlouvu o inkasu, smlouvu o běžném účtu nebo smlouvu o vkladovém účtu.

V.2.2 Definice spotřebitele v jednotlivých směrnících

Jednotlivé právní řády členských států EU obsahují rozdílné, tedy nesjednocené, definice pojmu spotřebitel. Příčinu této skutečnosti lze zejména spatřovat v nejednotnosti definic spotřebitele obsažených v jednotlivých normách sekundárního práva Evropského společenství, resp. Evropské unie. Směrnice, nejčastější nástroj harmonizace ochrany spotřebitele v EU, obsahují nejčastěji následující definice spotřebitele:

♣ Směrnice 85/577/EHS (čl. 2)¹⁵¹: spotřebitelem je jakákoli fyzická osoba, která v

---

150 § 262 odst. 4 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

151 Směrnice 85/577/EHS, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory, ze dne 20. prosince 1985; dostupná na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.douri=CELEX:31985L0577:CS:HTML>

transakcích spadajících do oblasti působnosti této směrnice jedná za účelem, který nelze považovat za jeho podnikatelskou činnost nebo výkon povolání;

- ▲ Směrnice 87/102/EHS (čl. 1 odst. 2 písm. a))¹⁵²: pro účely této směrnice se jako v předešlém případě rozumí spotřebitelem fyzická osoba, která při transakcích, na něž se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem, který nelze považovat za její obchodní nebo profesní činnost;
- ▲ Směrnice 90/314/EHS (čl. 2 odst. 4)¹⁵³: spotřebitelem je osoba, která si koupí nebo se zaváže, že si koupí, soubor služeb ("hlavní smluvní strana") nebo jakákoli osoba, jejímž jménem se hlavní smluvní strana zavazuje ke koupi souboru služeb ("ostatní příjemci") nebo jakákoli osoba, na kterou hlavní smluvní strana nebo ostatní příjemci převedou soubor služeb ("příjemce");
- ▲ Směrnice 93/13/EHS (čl. 2 písm. b))¹⁵⁴: spotřebitelem je fyzická osoba, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely, které nespádají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání;
- ▲ Směrnice 94/47/ES (čl. 2)¹⁵⁵: „nabyvatelem“ (tj. spotřebitelem) je jakákoliv fyzická osoba, která vystupuje při provádění převodů podle této směrnice s cílem, o němž lze předpokládat, že není součástí její profesní činnosti, a na kterou je převedeno právo, jež je předmětem smlouvy nebo v jejíž prospěch toto právo vzniklo;
- ▲ Směrnice 97/7/ES (čl. 2 odst. 2)¹⁵⁶: "spotřebitelem" je jakákoliv fyzická osoba, která ve smlouvách v oblasti působnosti této směrnice jedná za účelem, který nelze považovat za jeho podnikatelskou činnost nebo výkon povolání;

---

152 Směrnice 87/102/EHS, o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru, ze dne 22. prosince 1986; dostupná na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31987L0102:CS:HTML>

153 Směrnice 90/314/EHS, o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy, ze dne 13. června 1990; dostupná na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0314:CS:HTML>

154 Směrnice 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, ze dne 5. dubna 1993; dostupná na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:CS:HTML>

155 Směrnice 94/47/ES, o ochraně nabyvatelů ve vztahu k některým aspektům smluv o nabytí práva k dočasnému užívání nemovitostí, ze dne 26. října 1994; dostupná na adrese: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994L0047:CS:HTML>

156 Směrnice 97/7/ES, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, ze dne 20. května 1997; dostupná na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0007:CS:HTML>

- ♣ Směrnice 98/6/ES (čl. 2 písm. e))¹⁵⁷: "spotřebitelem" se rozumí fyzická osoba, která kupuje výrobek pro účely nespádající do její obchodní nebo pracovní činnosti;
- ♣ Směrnice 1999/44/ES (čl. 1 odst. 2 písm. a))¹⁵⁸: "spotřebitelem" je každá fyzická osoba, která ve smlouvách spadajících do oblasti působnosti této směrnice jedná za účelem, který nelze považovat za její profesní nebo obchodní činnost;
- ♣ Směrnice 2000/31/ES (čl. 2 písm. e))¹⁵⁹: "spotřebitelem" je každá fyzická osoba, která jedná za účelem nespádajícím do její profesní či obchodní činnosti;
- ♣ Směrnice 2002/65/ES (čl. 2 písm. d))¹⁶⁰: "spotřebitelem" se rozumí jakákoli fyzická osoba, která ve smlouvách uzavřených na dálku jedná pro účely ležící mimo její obchodní, podnikatelské nebo profesní zaměření;
- ♣ Směrnice 2005/29/ES (čl. 2 písm. a))¹⁶¹: "spotřebitelem" je fyzická osoba, jež v obchodních praktikách spadajících do oblasti působnosti této směrnice jedná za účelem, který nelze považovat za provozování jejího obchodu, živnosti nebo řemesla anebo výkonu jejího svobodného povolání;
- ♣ Směrnice 2007/64/ES (čl. 4 odst. 11)¹⁶²: "spotřebitelem" je fyzická osoba, která při smlouvách o platebních službách, na něž se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem, který nespadá do její obchodní, podnikatelské nebo profesní činnosti;

---

157 Směrnice 98/6/ES, o ochraně spotřebitelů při označování cen výrobků nabízených spotřebiteli, ze dne 16. února 1998; dostupná na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998L0006:CS:HTML>

158 Směrnice 1999/44/ES, o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží, ze dne 25. května 1999; dostupná na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0044:CS:HTML>

159 Směrnice 2000/31/ES, o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu ("směrnice o elektronickém obchodu"), ze dne 8. června 2000; dostupná na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0031:CS:HTML>

160 Směrnice 2002/65/ES, o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a o změně směrnice Rady 90/619/EHS a směrnic 97/7/ES a 98/27/ES, ze dne 23. září 2002; dostupná na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0065:CS:HTML>

161 Směrnice 2005/29/ES, o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách), ze dne 11. května 2005; dostupná na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005L0029:CS:HTML>

162 Směrnice 2007/64/ES, o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES, ze dne 13. listopadu 2007; dostupná na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:319:0001:01:CS:HTML>

- ▲ Směrnice 2008/48/ES (čl. 3 písm. a))¹⁶³: "spotřebitelem" je fyzická osoba, která při operacích, na něž se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem nesouvisejícím s její živností, podnikáním nebo povoláním

K dosažení skutečné harmonizace spotřebitelského práva, tzn. zejména dosažení účelu efektivní ochrany spotřebitele, mělo dojít na základě přezkumu spotřebitelského *acquis* zahájeného v roce 2004 postupným přijetím tzv. Zelených knihy o přezkumu spotřebitelského *acquis*¹⁶⁴; tyto navázaly na tzv. Akční plán z roku 2003.¹⁶⁵ Zelená kniha z roku 2007 definovala jako hlavní témata přezkumu: zastaralost úpravy směrnic s ohledem na rozvoj dnešní společnosti, nesourodost pravidel v důsledku tzv. minimálního principu harmonizace a nízká důvěra spotřebitelů v respektování národních pravidel ochrany spotřebitele v jiných členských státech.¹⁶⁶

V této souvislosti je nezbytné také dodat, že zatímco do roku 2005 bylo využíváno k prosazení ochrany spotřebitele nástrojů založených na tzv. vertikálním přístupu (tedy kazuistický přístup, který postihoval jednotlivé naskytnuvší se problémy), od roku 2005, tj. přesněji od přijetí směrnice 2005/29/ES se přístup Evropského společenství, resp. Evropské unie, změnil na přístup horizontální, který by měl nadále zabránit roztržičnosti a neprovázanosti ochrany spotřebitele.¹⁶⁷

Logickým vyústěním předmětného přezkumu mělo dojít ke změně či doplnění příslušných směrnic na ochranu spotřebitele. Vzhledem k tomu, že však tento přezkum a následná revize se vztahuje pouze na osm směrnic prosazujících ochranu spotřebitele, je v tomto smyslu dále nezbytné i takto vnímat obsah pojmu „spotřebitelský *acquis*.“¹⁶⁸ Spotřebitelský *acquis* tak tvoří následující směrnice:

---

163 Směrnice 2008/48/ES, o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS, ze dne 23. dubna 2008; dostupná na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008L0048:CS:HTML>

164 V konečném znění publikováno v Úř. věst. C 61, 15.3.2007, dostupné na adrese:

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2007/c_061/c_06120070315cs00010023.pdf

165 Akční plán [citováno 7. dubna 2008] in SELUCKÁ, Markéta . Ochrana spotřebitele v soukromém právu. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 6. Dostupné v angličtině z:

http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/fair_bus_pract/cont_law/com_2003_68_en.pdf

166 EU. Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Zelené knize o přezkumu spotřebitelského *acquis*. In Úřední věstník Evropské unie. 2007, C 256, s. 27-30.

167 SELUCKÁ, Markéta . Ochrana spotřebitele v soukromém právu. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 8.

168 Ibidem, s. 6.

- ♣ Směrnice 85/577/EHS o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory, ze dne 20. prosince 1985;
- ♣ Směrnice 90/314/EHS o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy, ze dne 13. června 1990;
- ♣ Směrnice 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, ze dne 5. dubna 1993;
- ♣ Směrnice 94/47/ES o ochraně nabyvatelů ve vztahu k některým aspektům smluv o nabytí práva k dočasnému užívání nemovitostí, ze dne 26. října 1994;
- ♣ Směrnice 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, ze dne 20. května 1997;
- ♣ Směrnice 98/6/ES o ochraně spotřebitelů při označování cen výrobků nabízených spotřebiteli, ze dne 16. února 1998;
- ♣ Směrnice 98/27/ES o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů, ze dne 19. května 1998;
- ♣ Směrnice 1999/44/ES o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží, ze dne 25. května 1999.¹⁶⁹

Směrnice o právech spotřebitelů, o které se autorka zmínila již výše, a o kterou se bude dále detailněji zabývat v samostatné kapitole, je právě a jenom přímým důsledkem cesty započaté Akčním plánem z roku 2003, resp. Zelených knih o přezkumu spotřebitelského *acquis*.

S ohledem na výše uvedené si autorka dovoluje učinit závěr, že z pohledu Evropského práva je osoba spotřebitele až na výjimky výlučně osobou fyzickou; výjimkou v tomto smyslu je směrnice 90/314/EHS, která za osobou spotřebitele za splnění dalších tam stanovených podmínek považuje i právnickou osobu. Dalším důležitým kritériem při určení, zda osoba závazkově-právního vztahu vystupuje v tomto vztahu v pozici či z pozice spotřebitele, jest samotný účel plnění. Nejčastěji dle výše uvedených definic se jedná o osobu spotřebitele v případě, kdy tato jedná za účelem

---

¹⁶⁹ Ibidem, s. 6.

nespadajícím do její podnikatelské, obchodní, výrobní, profesní ba i pracovní činnosti.¹⁷⁰

Jistě nelze mít úpravu v českém právním řádu za ideální či vhodnou, avšak nelze také opomenout říci, že tato v zásadě odráží nejednotnost právě a jenom unijního práva v této oblasti. Také nelze nezmínit roli, kterou do jisté míry při implementaci směrnic sehrává i jejich překlad do jednotlivých jazyků Evropské unie. V případě, kdy existuje 23 úředních jazyků by bylo zřejmě utopické se domnívat, že by jakákoliv diskrepance v jednotlivých jazykových verzích mohla kdy být plně odstraněna. V tomto ohledu zřejmě hrají důležitou roli nejen samotné limity a možnosti jazyka jakožto nástroje komunikace, ale také tradice a terminologická čistota právního jazyka toho kterého státu. Dle názoru autorky je tak nepochybné, že obecná nedůslednost českého zákonodárce, v jehož důsledku se český právní řád potýká s právně-terminologickou nejednotností, zřejmě samotné ucelenosti významu pojmu spotřebitele obsaženého v jednotlivých směrnících, nepomáhá.

Autorka však s ohledem na výše uvedené dále upozorňuje, že směrnice jsou sekundárními nástroji práva EU; závazek každého členského státu je pak harmonizovat vnitrostátní právo co do stanovených cílů směrnice a jejího účelu. V tomto směru sehrává svoji roli i tzv. princip minimálního standardu, tj. vnitrostátní úprava může být přísnější než samotná směrnice stanovuje. Nelze tak dle názoru autorky mít zákonodárci úplně za zlé, že při možné snaze dosáhnout cíle a účelu dané směrnice, v případě, kdy je daný pojem již nejednotně používán v rámci práva EU, rozšíří jeho obsah.

V.3 Dodavatel

Druhou stranou spotřebitelského vztahu je osoba dodavatele. Ačkoli autorka užívá tohoto pojmu jakožto pojmu obecně užívaného pro druhou stranu spotřebitelského právního vztahu, je nezbytné v této souvislosti znovu upozornit na terminologickou nejednotnost, a to jak v českém právním řádu, tak i v rámci práva EU.¹⁷¹ Koneckonců tato práce se mimo jiné zabývá i analýzou Římské úmluvy a nařízení Řím I, avšak ani zde není používán jednotný výraz pro osobu dodavatele; přesněji, Římská úmluva jednotný pojem nezavádí, ani nijak obecně druhou stranu spotřebitelské smlouvy nepojmenovává,

---

170 Autorka v tomto směru upozorňuje, že se nejedná o úplný výčet.

171 Ibidem, s.33.

a nařízení Řím I užívá pojmu „obchodník.“ Autorka tak postupně poukáže jak na termíny užívané „promiscue“ v rámci českého právního řádu, tak dále i v rámci právních předpisů Evropské unie, zejména právních předpisů sekundárních - směrnic.

Český právní řád obsahuje označení dodavatele v ustanovení § 52 odst. 2 občanského zákoníku, kdy za dodavatele považuje osobu, která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti; a dále pak v ustanovení § 2 odst. 1 písm. e) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dle předmětného ustanovení je dodavatelem každý další podnikatel, který přímo nebo prostřednictvím jiných podnikatelů dodal prodávajícímu výrobky, přičemž prodávající je definován jako podnikatel, který spotřebiteli prodává výrobky nebo poskytuje služby).

Jiné pojmy, jež jsou však stejného sémantického obsahu, k označení druhé strany spotřebitelského vztahu, můžeme najít v následujících zákonech:

- ♣ zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, který v ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) označuje podnikatele, jakožto osobu, která spotřebiteli prodává výrobky nebo poskytuje služby;
- ♣ zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů, jež užívá pojmu „věřitel“ (ustanovení § 3 písm. a));¹⁷²
- ♣ zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který používá pojem „operátor“ v § 2 písm. e);^{173 174}
- ♣ zákon č. 676/2004 Sb., o povinném označení lihu a o změně zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, který v ustanovení § 2 písm.

---

172 Plné znění tohoto ustanovení:

Pro účely tohoto zákona se rozumí [...]

b) věřitelem osoba nabízející nebo poskytující spotřebitelský úvěr v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání,

173 Plné znění ustanovení:

Pro účely tohoto zákona se rozumí [...]

e) operátorem podnikatel, který zajišťuje nebo je oprávněn zajišťovat veřejnou komunikační síť nebo přiřazené prostředky

174 SELUCKÁ, Markéta . Ochrana spotřebitele v soukromém právu. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 33.

k) užívá pojem „prodávající“;^{175 176}

Z výše uvedeného je tak zřejmé, že definici pojmu dodavatele obsahuje pouze úprava v občanském zákoníku a úprava zákona o ochraně spotřebitele.¹⁷⁷ Definici obsaženou v občanském zákoníku, přesněji v § 52 odst. 2, lze považovat za generální definici dodavatele platnou pro nejen soukromoprávní oblast práva, nýbrž v kontextu celého českého právního řádu; další definice obsažené v jiných právních předpisech nelze než mít za speciální ustanovení ve smyslu právní zásady „lex specialis derogat legi generali.“¹⁷⁸

Autorka ve výše uvedeném výkladu nechala stranou právní úpravu obsaženou v obchodním zákoníku. S ohledem na užití, v kontextu občanskoprávní úpravy, pojmu „dodavatel,“ lze konstatovat, že tento jest použit pouze v § 745 obchodního zákoníku, přesněji pak pro účely definování základních pojmů smlouvy o výhradním prodeji tam upravené. Základní ustanovení v odst. 1 předmětného paragrafu zní: „Smlouvou o výhradním prodeji se zavazuje dodavatel, že zboží určené ve smlouvě nebude v určité oblasti dodávat jiné osobě než odběrateli.“

V souvislosti s obchodním zákoníkem se však nabízí otázka jiná, a to, zda-li pojem podnikatele, tak jak je definován v § 2 odst. 1 obchodního zákoníku¹⁷⁹, naplňuje obsah pojmu dodavatele definovaného v § 52 odst. 2 občanského zákoníku. Tento vymezuje dodavatele, jak bylo již vysvětleno výše, jakožto osobu, která jedná při uzavírání a plnění smlouvy v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti. Dle názoru autorky tak lze mít zřejmě za to, že často bude v postavení dodavatele vystupovat podnikatel v rámci své podnikatelské činnosti, a to ve smyslu § 2 obchodního zákoníku, avšak ztotožnění obou pojmů by vedlo k sémantickému zúžení právního pojmu dodavatele. Za dodavatele by tak nebylo možné považovat osoby jednající v rámci jiné než podnikatelské činnosti; s

---

175 Plné znění ustanovení:

Pro účely tohoto zákona se rozumí [...]

k) prodávající osoba, která líh prodává konečnému spotřebiteli nebo osobě, která dodává líh k přímé spotřebě formou jeho rozlévání na místě

176 SELUCKÁ, Markéta . Ochrana spotřebitele v soukromém právu. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 34.

177 Ibidem, s. 34.

178 Ibidem, s. 38.

179 Úplné znění § 2 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Podnikání se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.“

ohledem na povahu závazkověprávního vztahu však osoba v daném případě jednající, by však mohla i přesto vystupovat v pozici dodavatele, tak jak je definován v obecném ustanovení § 52 odst. 2 občanského zákoníku. Zvláště tomu nasvědčují i v občanském zákoníku zavedené pojmy „obchodní činnost“ a „jiná podnikatelská činnost,“ které však nejenže neodpovídají již existující české právní terminologii, ale zákon, tj. občanský zákoník či jiný zákon, tyto pojmy dále neobjasňuje, či jejich obsah nevymezuje. Oba výrazy jsou však užívány „promiscue.“

Při analýze předmětné definice, v souvislosti s definicí podnikání a podnikatele v ustanovení § 2 obchodního zákoníku, tedy vyvstává otázka, nakolik jsou tyto definice závazné, resp. obecně platné, vzhledem ke generální definici dodavatele, tak jak je vymezena v § 52 odst. 2 občanského zákoníku.

Jak již bylo řečeno výše, český právní řád nezná pojmy „obchodní činnost“ či „jiná podnikatelská činnost.“ Pojem „podnikatelská činnost“ je vymezena v § 2 odst. 1 obchodního zákoníku, přičemž mezi základní definiční znaky této činnosti patří: její soustavnost, dále musí být samostatně prováděna podnikatelem, vlastním jménem, na (jeho) vlastní odpovědnost a účelem je dosažení zisku. Dle odst. 2 je pak za podnikatele považována osoba: zapsaná v obchodním rejstříku; nebo podnikající na základě živnostenského oprávnění, nebo podnikající na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů, či provozující zemědělskou výrobu, přičemž v takovém případě je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu. Je tedy možné interpretovat „obchodní či jinou podnikatelskou činnost“ ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 obchodního zákoníku, a to i v případě, že se nejedná o dodavatele – podnikatele ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 obchodního zákoníku? Selucká se k danému terminologickému a zároveň i sémantickému problému vyjádřila následujícím způsobem: „[...] je tedy na místě otázka, zdali existují podnikatelé podle jiného zákona, příp. jestli definice obsažena v § 2 odst. 2 obchodního zákoníku přesahuje hranice obchodního zákoníku či nikoli. [...] A *contrario* z uvozující věty odst. 2 máme za to, že by bylo možné dovozovat existenci „jiného podnikatele“ pod režim § 2 odst. 2 ObchZ nespádajícího, byť by se tento závěr jevil poněkud absurdní. Neboť zatímco odst. 1 zužující vymezení neobsahuje a je tedy možné dovozovat, že se jedná o generální definici podnikání, zákonodárce zúžil pojem podnikatele v § odst. 2 pouze na podnikatele. Na

druhou stranu ze systematického členění § 2 ObchZ by bylo možné dovozovat, že definice podnikatele obsažená v jeho odst. 2 jen definuje pojem obsažený v definici odst. 1. Proč by však zákonodárce použil tohoto zúžení, když by nechtěl zdůraznit, že podnikatelem může být i jiný subjekt nesubsumovatelný pod definici v § odst. 2?“ Selucká tedy dochází k závěru, že pojem „dodavatele“ dle občanského zákoníku není spojen s pojmem „podnikatele“ dle obchodního zákoníku, nýbrž však s pojmem „podnikatelská činnost“ tam vymezeném.

Autorka výše učiněný názor zcela nesdílí. Ačkoli nelze nesouhlasit s výše položenými otázkami, dle názoru autorky je nezbytné se taktéž zabývat samotnou teleologickou dimenzí právní úpravy obsažené v občanském zákoníku. Spotřebitel je obecně považován za slabší stranu spotřebitelského vztahu, a to ať už z důvodu nedostatku jemu poskytnutých informací, či obecně z důvodu nerovného postavení obou subjektů na trhu, jehož příčinnou může být i oligopolní rozdělení trhu, jehož častým důsledkem je pak i omezení hospodářské soutěže na trhu v neprospěch spotřebitele. Účelem zavedení speciální úpravy je tak nejen ochrana stricto sensu, ale zejména uvedení do rovnováhy postavení obou subjektů. V tomto smyslu pak zúžení obsahu definice v § 52 odst. 2 občanského zákoníku ve smyslu definic obou výše zmíněných pojmů, tj. podnikání a podnikatel, v obchodním zákoníku, by mohlo v důsledku vést i k snížení toliko tížené ochrany spotřebitele. Dle názoru autorky je tak nezbytné definici dodavatele v občanském zákoníku interpretovat s přihlédnutím k relevantním ustanovením obchodního zákoníku (§ 2 odst. 1 a 2), avšak nikoli výhradně v jeho intencích, a to s ohledem na zajištění účelu ustanovení na ochranu spotřebitele.

V.3.1 Pojem dodavatel a jeho variace v evropském právu

Stejně jako tomu bylo v případě pojmu spotřebitele, ani v souvislosti s pojmem dodavatele neobsahuje právo EU generální definici druhého ze subjektů spotřebitelského vztahu. Každá ze směrnic tak vymezuje tento subjekt pouze pro vlastní účely, aniž by zaváděla či následovala sjednocenou terminologii. Dle Selucké je takový jev zcela účelný, neboť změna názvu dodavatele může „lépe postihnout povahu specifického

závazkového právního vztahu včetně zvláštních znaků jeho subjektů.¹⁸⁰

Dle názoru autorky je takový argument zcela jistě legitimní a nelze než souhlasit, že s ohledem na různorodost spotřebitelských vztahů by i vzhledem k jazykovým možnostem nebylo zřejmě možné, resp. účelné zavést jediný pojem k označení tohoto subjektu. Dle názoru autorky je však zřejmý problém spíše v obecně nesjednocené terminologii jednotlivých právních řádů členských států. V této souvislosti autorka zejména poukazuje na hojně užívaný termín podnikatel, který však nezbytně nemusí mít stejný právní rozměr ve všech právních rádech tvořících EU. Stejně tak pojmy „profesionál“ či „obchodník“, kteréžto české právo v podstatě nezná, avšak které jsou také užívány jakožto synonyma k pojmu dodavatele; zejména pak pro vztahy, které nemůžeme zařadit pod vztahy odběratelsko-dodavatelské, a pojem dodavatele je tak v této souvislosti nevhodný.

S ohledem na výše napsané, tak právo EU nejčastěji pracuje s následujícími pojmy:

- ♣ „dodavatelem“, kterým je např. dle směrnice 85/577/EHS jakákoli fyzická nebo právnická osoba, která v předmětných transakcích jedná v rámci svých podnikatelských činností nebo výkonu svého povolání, jakož i osoba, která jedná jménem nebo na účet dodavatele;
- ♣ „věřitelem“, kterým je ve smyslu směrnice 87/102/EHS fyzická nebo právnická osoba, která poskytuje při své obchodní nebo profesní činnosti úvěr, nebo skupina takových osob;
- ♣ „organizátorem“, kterým je kupř. dle směrnice 90/314/EHS osoba, která jinak než příležitostně organizuje souborné služby a prodává je, nebo je nabízí k prodeji, přímo nebo prostřednictvím prodejce; „prodejcem“ je osoba, která prodává nebo nabízí k prodeji soubor služeb sestavený organizátorem;
- ♣ „prodávajícím“ nebo „poskytovatelem“, ve smyslu směrnice 93/13/EHS je jím fyzická nebo právnická osoba veřejnoprávně nebo soukromoprávně vlastněná, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely související s její obchodní nebo výrobní činností nebo povoláním;
- ♣ „obchodníkem“ ve smyslu směrnice 2005/29/ES pak fyzická nebo právnická

---

180 SELUCKÁ, Markéta . Ochrana spotřebitele v soukromém právu. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 35.

osoba, jež v obchodních praktikách spadajících do oblasti působnosti této směrnice jedná za účelem, který lze považovat za provozování obchodu, živnosti nebo řemesla anebo výkonu jejího svobodného povolání, a kdokoli, kdo jedná jménem obchodníka nebo v jeho zastoupení.¹⁸¹

Samotný pojem dodavatele je pak v rámci práva EU užíván *stricto sensu* pro dodavatele ve smyslu ustanovení směrnice 93/13/EHS a dále ve smyslu ustanovení směrnice 85/577/EHS, kde pojem dodavatele zahrnuje i osoby jednající na cizí účet či cizím jménem.¹⁸²

V.4 Směrnice o právech spotřebitelů

Ochrana spotřebitele se postupně stala jednou ze stěžejních politik Evropského společenství, resp. Evropské unie. Samostatná kapitola spotřebitelské politiky je obsažena i v dnešní Smlouvě o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“), přesněji v kapitole XV (čl. 169). Ochrana spotřebitele dle čl. 4 odst. 2 písm. f) SFEU patří mezi tzv. sdílené pravomoci, což v praxi znamená, že dokud EU tuto pravomoc nevykonává, jsou členské státy oprávněny přijímat, v oblastech spadající pod tuto pravomoc obecně, závazné předpisy.

Jak již bylo popsáno výše, stěžejním nástrojem úpravy na komunitární, resp. unijní, úrovni byly v této oblasti vždy směrnice. Tato skutečnost nepochybně vedla k tomu, že ochrana spotřebitele je dnes v rámci práva EU poměrně roztráštěná, přičemž tato nejednotnost se do značné míry odráží i v české právní úpravě.

Během několika posledních let bylo v centru zájmu Evropského společenství a následně i Evropské unie nepochybná snaha o přezkum (revizi) spotřebitelského *acquis*, vedené snahou o jeho zjednodušení a doplnění. Výsledkem této mnohaleté snahy bylo přijetí Směrnice o právech spotřebitelů (dále také jen „Směrnice“), tedy návrh Komise, schválený postupně Evropským parlamentem (v červnu 2011) a Radou (říjen 2011) v rámci tzv. procedury spolurozhodování. Směrnice nabude platnosti vyhlášením v Úředním věstníku EU; vyhlášením pak počne běžet lhůta dvou let, během níž musí být

---

181 Ibidem, s. 34 – 35.

182 Ibidem, s. 35.

předmětná směrnice implementována do vnitrostátního práva členských států.¹⁸³

Hlavním cílem směrnice o právech spotřebitele je revize následujících směrnic:

- ♣ směrnice 85/577/EHS o smlouvách uzavřených mimo obchodní prostory
- ♣ směrnice 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách
- ♣ směrnice 97/7/ES o smlouvách uzavřených na dálku
- ♣ směrnice 1999/44/ES o prodeji spotřebního zboží a zárukách.

Zřejmým důvodem pro revizi právě výše vyjmenovaných směrnic je skutečnost, že tyto obsahují ustanovení o smluvních právech spotřebitelů. Původní návrh Komise počítal s úplnou revizí, která měla v konečném důsledku vést ke zrušení těchto směrnic a jejich nahrazení Směrnicí o právech spotřebitelů. V souvislosti se směrnicí 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách byly v původním návrhu Směrnice formou příloh dva seznamy: tj. seznam podmínek, které jsou za všech okolností považovány za nepřiměřené a dále seznam podmínek, jež jsou považovány za nepřiměřené, pokud obchodník neprokáže opak.¹⁸⁴

Od této verze návrhu Směrnice však bylo postupně upuštěno a současný již odsouhlasený návrh tak ruší a nahrazuje pouze směrnicí 97/7/ES o smlouvách uzavřených na dálku a směrnicí 85/577/EHS o smlouvách uzavřených mimo obchodní prostory; z toho vyplývá, že směrnice 1999/44/ES o prodeji spotřebního zboží a zárukách a především směrnice 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách zůstávají nadále v platnosti (s menší změnou).¹⁸⁵ Posledně zmíněnou směrnicí 93/13/EHS se autorka bude dále zabývat detailněji.

Věcná působnost Směrnice byla rozšířena i na dodávku vody, plynu, elektrické energie a tepla; z působnosti Směrnice byly naopak vyňaty např. smlouvy o poskytování sociálních a zdravotních služeb, finanční služby, vznik, nabytí nebo převod práv k

---

183 Pravděpodobně by měla být směrnice publikována v Evropském věstníku v prosinci 2011; lhůta k implementaci by tak běžela do prosince 2013.

184 Původní návrh směrnice je dostupný na následující adrese:
<http://www.euroskop.cz/13/19241/clanek/spotrebitele-v-cervnu-2011/>.

185 Přijaté znění směrnice je dostupné v anglické verzi na adrese EK:
http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/rights-contracts/directive/index_en.htm

nemovitostem, na stavby budov nebo jejich podstatné přestavby.¹⁸⁶ Členské státy si navíc mohou stanovit, že se Směrnice nebude aplikovat na smlouvy uzavřené mimo obchodní prostory s hodnotou plnění nižší než 50 Euro.¹⁸⁷

Ačkoli samotný název směrnice naznačuje, že tato je určena spotřebitelům, je pojem spotřebitele v rámci úpravy této směrnice některými autory relativizován; v tomto ohledu se tak nejedná o spotřebitele jako takového, nýbrž o občany EU a jejich ochranu.¹⁸⁸ Význam směrnice je tak limitován na mezinárodní transakce, při kterých spotřebitel s trvalým bydlištěm v jednom členském státě uzavře spotřebitelskou smlouvu s obchodníkem se sídlem v jiném členském státě.¹⁸⁹

V.4.1 Úplná harmonizace

Vzhledem k tomu, že se postupem let ukázalo, že princip minimální harmonizace (členské státy mohou přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení než ta stanovená danou směrnicí), na kterém je obecně většina směrnic založena, není nejvhodnějším nástrojem vedoucím ke skutečné harmonizaci práva členských států EU (většina členských států této možnosti hojně využívala, což postupně vedlo k opačnému účelu jednotlivých směrnic na ochranu spotřebitele, tedy k nejednotnosti právní úpravy v této oblasti), je předmětná Směrnice založena na principu úplné či maximální harmonizace.¹⁹⁰ Princip úplné harmonizace tak neumožňuje, aby členské státy přijaly úpravu odchylnou od té, která je obsažena v Směrnici; cílem je tedy skutečné sjednocení práva ochrany spotřebitele pro potřeby spotřebitele.¹⁹¹

V této souvislosti dle autorky vyvstává otázka volby nástroje harmonizace. Způsob harmonice směrnicí založenou na principu úplné harmonizace totiž zcela nepokrytě

---

186 KOSTELECKÝ, Jiří . Epravo.cz [online]. 30.6.2011 [cit. 2011-10-30]. Nová směrnice o právech spotřebitelů - lepší časy pro internetové obchody?. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-smernice-o-pravech-spotrebitelu-lepsi-casy-pro-internetove-obchody-75135.html>>.

187 Ibidem.

188 CHIRITA, Ana Daniela. The Impact of Directive 2011/83/EU on Consumer Rights. In: KEIRSE, SAMOY a LOOS. IUS COMMUNE LAW SERIES. Intersentia, 2012.

189 Ibidem.

190 VALLOVÁ, Markéta. Směrnice na ochranu spotřebitele. Právní rádce. 2007, č. 8, s. 25-26.

191 Ibidem.

připomíná jiný harmonizační nástroj práva EU, tedy nařízení. Důvodová zpráva k původnímu návrhu Směrnice podává k volbě nástroje harmonizace v oblasti práva ochrany spotřebitele následující vysvětlení: „Směrnici se dává přednost před nařízením, jelikož její provedení do vnitrostátního práva [umožňuje] hladší provádění práva Společenství do stávajícího vnitrostátního smluvního práva nebo spotřebitelských zákoníků. Členskými státy [je] ponechán nutný prostor pro uvážení, pokud jde o zachování těch právních pojmů a základních zásad vnitrostátního smluvního práva, které jsou v souladu s cíli legislativního návrhu Společenství.“¹⁹²

Minimální harmonizace byla vždy tradičním nástrojem Evropské komise v oblasti ochrany spotřebitele, neboť odrážela určitý politický konsenzus mezi členskými státy a EU.¹⁹³ Pomohla tak vytvořit obecný základ platný pro všechny členské státy uvnitř EU, přičemž zároveň ponechala možnost členským státům zachovat či přijmout ustanovení přísnější než ta, spadající pod minimální harmonizaci.¹⁹⁴ V této souvislosti je nezbytné podotknout, že se tak bohužel nestalo a nástroj minimální harmonizace zřejmě nepřispěl k tomu, k čemu především měl směřovat – k přibližování jednotlivých právních úprav členských států. Ačkoliv je totiž pro jednotlivé členské státy jednodušší implementovat směrnici, která ukládá pouze minimální harmonizaci, může tato naopak dále přispívat k prohlubování rozdílných právních úprav (členský stát může kupř. přijmout speciální ustanovení pro případ, který směrnice nijak neupravuje).¹⁹⁵ V tomto ohledu se zdá úplná harmonizace jako lepší řešení.

Někteří autoři však před obecným užitím nástroje úplné harmonizace prostřednictvím směrnice také varují. V této souvislosti je zvláště zdůrazňováno, že úplná harmonizace není absolutním opakem harmonizace minimální, a tedy i tato má své limity.¹⁹⁶ Mezi ně patří zejména skutečnost, že úplná harmonizace je vymezena rozsahem úpravy směrnice, což znamená, že členské státy mohou ponechat v platnosti

---

192 Původní návrh směrnice i s důvodovou zprávou je dostupný na následující adrese: <http://www.euroskop.cz/13/19241/clanek/spotrebitele-v-cervnu-2011/>.

193 MICKLITZ, Hans-W., Norbert REICH a Peter ROTT. *Understanding EU Consumer Law*. Antwerp, Oxford, Portland: Intersentia, 2009, s. 79.

194 *Ibidem*.

195 MAK, Vanessa. *The Degree of Harmonisation in the Proposed Consumer Rights Directive : a Review in Light of Liability for Products*. In: HOWELLS, Geraint a Reiner SCHULZE. *Modernizing and Harmonizing Consumer Contract Law*. Mnichov: Sellier, 2009, s. 307-324.

196 *Ibidem*.

ustanovení, která mají jiný právní základ, ačkoli se týkají stejné problematiky, než ta přijatá na komunitární úrovni. Tím by v důsledku došlo k zmaření účelu úpravy směrnice.¹⁹⁷

V.4.2 Směrnice 93/13/EHS

K implementaci směrnice 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále také jako „směrnice 93/13/EHS“) do českého právního řádu došlo prostřednictvím § 56 OZ.¹⁹⁸ Věcná působnost směrnice je stanovena v její preambuli; z její působnosti jsou vyňaty smlouvy pracovní, smlouvy dědické, smlouvy týkající se rodinného práva a smlouvy týkající se zřizování a organizace společností nebo dohod o sdružení fyzických osob.¹⁹⁹ Účelem směrnice 93/13/EHS je ochrana spotřebitele jakožto slabší smluvní strany; takto vymezený účel je užší než jak je definován v

---

197 Ibidem.

198 Úplné znění § 56 zákona č. 40/1964 Sb, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů:

(1) Spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.

(2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na smluvní ujednání, která vymezují předmět plnění smlouvy nebo cenu plnění.

(3) Nepřípustná jsou zejména smluvní ujednání, která

a) vylučují nebo omezují odpovědnost dodavatele za jednání či opomenutí, kterým byla spotřebiteli způsobena smrt či újma na zdraví,

b) vylučují nebo omezují práva spotřebitele při uplatnění odpovědnosti za vady či odpovědnosti za škodu,

c) stanoví, že smlouva je pro spotřebitele závazná, zatímco plnění dodavatele je vázáno na splnění podmínky, jejíž uskutečnění je závislé výlučně na vůli dodavatele,

d) dovolují dodavateli, aby spotřebiteli nevydal jim poskytnuté plnění i v případě, že spotřebitel neuzavře smlouvu s dodavatelem či od ní odstoupí,

e) opravňují dodavatele odstoupit od smlouvy bez smluvního či zákonného důvodu a spotřebitele nikoli,

f) opravňují dodavatele, aby bez důvodů hodných zvláštního zřetele vypověděl smlouvu na dobu neurčitou bez přiměřené výpovědní doby,

g) zavazují spotřebitele k plnění podmínek, s nimiž se neměl možnost seznámit před uzavřením smlouvy,

h) dovolují dodavateli jednostranně změnit smluvní podmínky bez důvodu sjednaného ve smlouvě,

i) stanoví, že cena zboží či služeb bude určena v době jejich splnění nebo dodavatele opravňují k zvýšení ceny zboží či služeb, aniž by spotřebitel byl oprávněn od smlouvy odstoupit, je-li cena sjednaná v době uzavření smlouvy při splnění podstatně překročena,

j) příkazují spotřebiteli, aby splnil všechny závazky i v případě, že dodavatel nesplnil závazky, které mu vznikly,

k) dovolují dodavateli převést práva a povinnosti ze smlouvy bez souhlasu spotřebitele, dojde-li převodem ke zhoršení dobytosti nebo zajištění pohledávky spotřebitele.

199 Preambule směrnice Rady 93/13/EHS, ze dne 5. dubna 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

některých právních úpravách členských států, kdy ochrana je často rozšířena na jakékoli formulářové smlouvy bez ohledu na povahu smluvních stran.²⁰⁰

V prvním odstavci § 56 OZ je obsažena tzv. generální klauzule, která obecně vymezuje nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách; tato zakazuje taková ujednání ve spotřebitelských smlouvách, která znamenají v rozporu s požadavkem dobré víry k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran spotřebitelské smlouvy.²⁰¹ Užití pojmu dobré víry v daném kontextu je zřejmě přímý důsledek nepřesného překladu pojmu užitého v anglické verzi směrnice, kdy právní pojem „good faith“ by v daném případě spíše odpovídal českému pojmu „dobré mravy“ ve smyslu ustanovení § 39 OZ.²⁰² Zajímavou skutečností však je, že v případě samotného českého překladu směrnice 93/13/EHS je pojem „good faith“ překládán jako „požadavek přiměřenosti.“ Pokud tak autorka použije namísto „dobré víry“ pojmu „dobrých mravů“, stanovuje v této souvislosti směrnice 93/13/EHS v čl. 2, že v rozporu s dobrými mravy jsou ustanovení vymezená v čl. 3, tedy smluvní podmínky, které nebyly individuálně sjednány, v případě že způsobuje značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, a to v neprospěch spotřebitele.²⁰³

Právní úprava obsažená v odst. 2 představuje výjimku k ustanovení § 56 odst. 1 OZ, když „z posouzení vylučuje ujednání, která vymezují předmět plnění smlouvy nebo cenu plnění.“²⁰⁴ Toto ustanovení odpovídá čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13/EHS. V odst. 3 je obsažen demonstrativní výčet nepřiměřených ujednání, která se nejčastěji vyskytují ve spotřebitelských smlouvách. Tento seznam je z větší části přejat z přílohy směrnice, přičemž český zákonodárce podmínky obsažené v § 56 odst. 3 učinil na rozdíl od směrnice 93/13/EHS nepřípustná vždy, přičemž však netransponoval řadu výjimek pro

---

200 MICKLITZ, Hans-W., Norbert REICH a Peter ROTT. Understanding EU Consumer Law. Antwerp, Oxford, Portland: Intersentia, 2009, s. 127.

201 § 56 odst. 1 OZ.

202 ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník I. a II. : Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 541.

203 Směrnice 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách zveřejněné v Úř. Věst. L 95, 21.4.1993, s. 29 – 34, zvláštní vydání v českém jazyce: Kapitola 15, Svazek 02, S. 288 – 293.

204 ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník I. a II. : Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 543.

jednotlivé podmínky, které jsou ve směrnici obsaženy.²⁰⁵

Co se týká sankce v případě porušení zákazu formulovaného v § 56 odst. 3 OZ, byla do účinnosti zákona č. 155/2010 Sb. stanovena v § 55 odst. 2 OZ relativní neplatnost takového ustanovení, tzn. že ustanovení i přes zřejmý rozpor bylo platné, dokud se spotřebitel nedovolal jeho neplatnosti. Takové ustanovení bylo nepochybně v rozporu s cílem směrnice, přičemž příčinnou je zřejmě právě nesprávný překlad, resp. nesprávné porozumění pojmu „good faith.“ V případě, že chápeme, jak již autorka psala výše, tento pojem ve smyslu českého pojmu „dobré mravy,“ je pak ve smyslu ustanovení § 39 OZ ujednání, které se přičí svým obsahem nebo účelem dobrým mravů, absolutně neplatné. Takový výklad dle názoru autorky lépe odpovídá i účelu směrnice 93/13/EHS, tak jak je stanoven v její preambuli, tj. účinnější ochraně spotřebitele.

Předmětné ustanovení § 55 odst. 2 OZ bylo po dlouhá léta terčem kritiky; zejména byl namítán zřejmý rozpor s „evropským právem“²⁰⁶, včetně judikatury SD EU.²⁰⁷ I přesto se autorka domnívá, že se takto nešťastně formulovaného ustanovení dalo vyhnout prostřednictvím výkladových metod, a to přesněji s ohledem na základní zásadu práva EU, tj. že národní právo musí být vždy interpretováno ve světle práva EU. Tak koneckonců učinil, ještě v době před novelou občanského zákoníku č. 155/2010 Sb., i Okresní soud v Chebu v jednom ze svých rozhodnutích, když shledal následující: „V případě spotřebitelské smlouvy jde [navíc] o ujednání neplatné podle § 56 odst. 1, odst. 3 písm. h) ObčZ , a to nikoli relativně, jak by se mohlo zdát ze znění § 55 odst. 2 věty první ObčZ , ale absolutně, jak to plyne z výkladu čl. 6 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, např. v rozsudku Soudního dvora EU ve věci C-168/05, Mostaza Claro.“²⁰⁸ Autorka předmětné rozhodnutí SD EU rozebírá v následující kapitole.

---

205 Ibidem, 543.

206 MELZER, Filip. K úpravě ochrany spotřebitele ve vládním návrhu občanského zákoníku. Právní rádce. 2009, č. 21, s. 771-776.

207 KRAMPERA, Jan. Neplatnost nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Bulletin advokacie. 2009, č. 1, s. 44-46.

208 Rozhodnutí Okresního soudu v Chebu, sp. zn. 15 C 410/2009.

V.4.3 Judikatura k směrnici 93/13/EHS

Vzhledem k objemu a předmětu této práce není zachycení vývoje judikatury v rámci ochrany spotřebitele dle jednotlivých směrnic Evropského společenství zcela možné; autorka se tak zaměří pouze na několik zajímavých rozhodnutí z této oblasti, a to přesněji ve spojitosti se směrnicí 93/13/EHS.²⁰⁹ S tímto rozhodnutím nepochybně souvisí i bohatá judikatura SD EU v rámci tzv. předběžné otázky ze strany vnitrostátních soudů týkající se výkladu jednotlivých článků této směrnice. Předmětem výkladu byly zejména čl. 6 a 7 této směrnice.

Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „směrnice 93/13/EHS“) stanovuje:

„Členské státy stanoví, že nepřiměřené podmínky použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných nepřiměřených podmínek.“

V souvislosti s tímto ustanovením předmětné směrnice je její přílohou i seznam klauzulí, které mohou být prohlášeny za neplatné. Tento seznam není seznamem taxativním. Namátkou lze mezi takto jmenované klauzule uvést kupř. klauzule nebo podmínky, jejichž cílem je „zbavení se nebo omezení zákonné odpovědnosti prodávajícího nebo poskytovatele v případě smrti spotřebitele nebo újmy na jeho zdraví způsobených jednáním nebo opomenutím prodávajícího nebo poskytovatele“ nebo dále „závaznost dohody pro spotřebitele, zatímco prodávající nebo poskytovatel váže plnění služeb na podmínku, jejíž uskutečnění závisí pouze na jeho vlastní vůli“ či klauzule, v jejímž důsledku má dojít ke „zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva, nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k dispozici, nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo

---

209 Směrnice 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách zveřejněné v Úř. Věst. L 95, 21.4.1993, s. 29 – 34, zvláštní vydání v českém jazyce: Kapitola 15, Svazek 02, S. 288 – 293.

příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli.²¹⁰

V tomto směru pak směrnice 93/13/EHS uvádí ve svém čl. 7 odst. 1 a 2, že:

„1. Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a konkurentů existovaly přiměřené a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání nepřiměřených podmínek ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.

2. Prostředky uvedené v odstavci 1 musí obsahovat ustanovení, podle nichž osoby nebo organizace, které mají podle vnitrostátních právních předpisů oprávněný zájem na ochraně spotřebitelů, mohou požádat v souladu s vnitrostátními právními předpisy soud nebo příslušné správní orgány o rozhodnutí, zda smluvní podmínky [klauzule] sepsané pro obecné použití jsou nepřiměřené [zneužívající], aby tak mohly použít vhodné a účinné prostředky k zabránění dalšímu použití takových podmínek [klauzulí].“²¹¹

Jak již autorka uvedla výše, v následující části rozebere několik z tohoto pohledu zajímavých rozhodnutí Evropského soudního dvora z posledních let.

V.4.3.1 Případ Mostaza Claro

V daném případě se jednalo o rozhodnutí Evropského soudního dvora, ze dne 26. října 2006, o předběžné otázce týkající se výkladu Směrnice 93/13/EHS,²¹² a to v rámci sporu mezi: Elisa Mária Mostaza Claro (dále jen „Mostaza Claro“) a společností: Centro Móvil Milenium SL (dále jen „Móvil“), ve věci platnosti rozhodčí doložky, jež byla součástí smlouvy uzavřené mezi předmětnými stranami sporu.²¹³

a) Skutkový stav

Paní Mostaza Claro uzavřela dne 2. května 2002 se společností Móvil účastnickou

---

210 Příloha (podmínky uvedené v čl. 3 odst. 3) směrnice 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách

211 Směrnice 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách zveřejněné v Úř. Věst. L 95, 21.4.1993, s. 29 – 34, zvláštní vydání v českém jazyce: Kapitola 15, Svazek 02, S. 291.

212 Směrnice 93/13/EHS, ze dne 5. dubna 1993, o nepřiměřených podmínkách.

213 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 26. října 2006, ve věci C-168/05.

smlouvu, jejíž součástí byla i rozhodčí doložka. Rozhodčím soudem pro jakýkoli spor vzniklý v souvislosti s uzavřenou smlouvou byl dle předmětné rozhodčí doložky Asociación Europea de Arbitraje de Derecho y Equidad (Evropská asociace pro rozhodčí a smírčí řízení). V důsledku nedodržení minimální délky trvání účastnické smlouvy ze strany paní Mostazy Claro, společnost Móvil podala návrh na zahájení rozhodčího řízení. Předmětný rozhodčí soud pak dále dopisem ze dne 25. července 2003 stanovil paní Mostaze Claro lhůtu 10 dnů, aby se k rozhodčímu řízení vyjádřila. Ačkoli paní Mostaza Claro zaslala rozhodčímu soudu argumenty k věci samé, nezpochybnila samotné rozhodčí řízení, tj. nezpochybnila platnost rozhodčí doložky. Spor byl následně rozhodnut v její neprospěch. Rozhodčí nález pak paní Mostaza Claro napadla u předkládajícího soudu, když tvrdila, že zneužívající charakter rozhodčí doložky způsobuje její neplatnost. Audiencia Provincial de Madrid (předkládací soud) má za nepochybné, že předmětná rozhodčí doložka obsahuje zneužívající smluvní klauzuli, a je tedy neplatná. Avšak paní Mostaza Claro neuplatnila neplatnost v rámci rozhodčího řízení, a tedy se Audiencia Provincial de Madrid rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující otázku:

„Vyžaduje ochrana spotřebitelů, kterou zajišťuje směrnice 93/13/EHS [...], aby soud, kterému je předložena žaloba na neplatnost rozhodčího nálezu, posoudil neplatnost rozhodčí dohody a zrušil nález v důsledku toho, že uvedená rozhodčí dohoda obsahuje zneužívající klauzuli, jestliže spotřebitel uplatnil uvedenou neplatnost v rámci řízení o žalobě na neplatnost, ale nikoli v rámci rozhodčího řízení?“²¹⁴

b) K předběžné otázce

System ochrany, kterou směrnice zavedla, vychází z myšlenky, že spotřebitel se nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli díky nestejně vyjednávací pozice a úrovně informovanosti; v důsledku takového postavení pak spotřebitel přistoupí k podmínkám stanovených prodávajícím či poskytovatelem bez možnosti ovlivnění obsahu smlouvy.²¹⁵ Dle dřívější judikatury tak možnost soudu přezkoumat zneužívající charakter klauzule i z úřední povinnosti představuje vhodný prostředek k dosažení cíle stanoveného čl. 6 směrnice, tj. zabránit situaci, aby spotřebitel

---

214 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 26. října 2006, ve věci C-168/05.

215 Ibidem, paragraf 25.

byl zneužívající klauzulí vázán, a zároveň i cíle stanoveného v čl. 7 směrnice, tj. odradit prodávající a poskytovatele od užívání těchto klauzulí ve smlouvách (již judikováno např. V rozsudku *Océano Grupo Editorial a Salvat Editores* nebo v rozsudku *Cofidis*).²¹⁶ Dle SD EU tak směrnice poskytuje ochranu spotřebiteli pro případ, že spotřebitel neví o svých právech nebo je odrazen od jejich uplatnění, a to např. z důvodu výše nákladů soudního řízení.

V řízení o předběžné otázce dále SD EU shledal, že pokud musí vnitrostátní soud vyhovět návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, neboť ten byl vydán v rozporu s kogentními normami vnitrostátního práva, pak musí tentýž soud jednat stejným způsobem i v případě, že rozhodčí nález byl vydán v rozporu s právem Společenství (tedy s právem EU); v tomto ohledu je čl. 6 odst. 1 kogentním ustanovením.²¹⁷ V této souvislosti je jedním z argumentů SD EU i veřejný zájem, kterýžto je východiskem pro ochranu spotřebitele obsaženou v předmětné směrnici a který zároveň i odůvodňuje povinnost vnitrostátního soudu posuzovat zneužívající charakter směrnice i z úřední povinnosti.²¹⁸ Na základě výše uvedeného tak SD EU uzavírá, že „směrnice musí být vykládána v tom smyslu, že vyžaduje, aby vnitrostátní soud, kterému je předložena žaloba na neplatnost rozhodčího nálezu, posoudil neplatnost rozhodčí dohody a zrušil tento nález v důsledku toho, že uvedená dohoda obsahuje zneužívající klauzuli, i když spotřebitel neplatnost rozhodčí dohody uplatnil nikoli v rámci rozhodčího řízení, ale pouze v rámci žaloby na neplatnost.“²¹⁹

V.4.3.2 Případ *Asturcom*

Dalším případem je rozhodnutí ve věci, která se sice podobá skutkovému stavu předešlého případu, avšak spotřebitel je v daném případě naprosto nečinný k ochraně svých práv a žádost o předběžnou otázku je položena až soudem rozhodujícím o návrhu na nucený výkon rozhodčího nálezu.

a) Skutkový stav

---

216 *Ibidem*, paragraf 27.

217 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 26. října 2006, ve věci C-168/05, paragraf 35 a 36.

218 *Ibidem*, 38.

219 *Ibidem*, 39.

Společnost Asturcom a paní C. Rodríguez Nogueira uzavřely dne 24. května 2004 smlouvu o mobilních telekomunikačních službách. Tato smlouva obsahovala rozhodčí doložku, která stanovila příslušnost rozhodčího soudu Asociación Europea de Arbitraje de Derecho y Equidad (Evropská asociace pro rozhodčí a smírčí řízení) pro všechny spory vzniklé na základě této smlouvy. Sídlo předmětného rozhodčího soudu se nachází v Bilbao, ačkoli tak nebylo výslovně ve smlouvě uvedeno.

Poté, co paní C. Rodríguez Nogueira neuhradila několik faktur a vypověděla navíc smlouvu před uplynutím smluvené minimální doby její platnosti, podala proti ní společnost Asturcom návrh na zahájení rozhodčího řízení dle předmětné rozhodčí doložky. Rozhodčí soud vydal náleze, na jehož základě byla paní C. Rodríguez Nogueira uloženo zaplatit částku 669,60 Eur. Poté co marně uplynula lhůta k podání žaloby na neplatnost, náleze se stal pravomocným a společnost Asturcom podala návrh na výkon rozhodčího nálezu k Juzgado de Primera Instancia n° 4 de Bilbao. Dle tohoto soudu je rozhodčí doložka obsažená ve smlouvě nepřiměřená, a to zejména z důvodu výše nákladů spotřebitele na přepravu do místa soudu, které převyšují žalovanou částku, dále toto sídlo ani není ve smlouvě uvedeno a tato doložka nebyla smluvními stranami individuálně sjednána. Nicméně předkládající soud v této souvislosti uvádí, že zákon nedává rozhodcům možnost uplatňovat bez návrhu neplatnost nepřiměřených rozhodčích doložek a dále že vnitrostátní právo neobsahuje žádné ustanovení, které by umožňovalo soudci, příslušného k rozhodování o návrhu na výkon pravomocného rozhodčího nálezu, posuzovat takovou to nepřiměřenost rozhodčích doložek. Předkládající soud (Juzgado de Primera Instancia n° 4 de Bilbao) tak položil SD EU následující předběžnou otázku:

„Znamená ochrana spotřebitele podle směrnice 93/13 [...], že soud, který rozhoduje o návrhu na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu vydaného bez účasti spotřebitele, přezkoumá neplatnost rozhodčí smlouvy i bez návrhu, a v důsledku toho zruší náleze z důvodu, že uvedená smlouva obsahuje nepřiměřenou rozhodčí doložku v neprospěch spotřebitele?“²²⁰

b) K předběžné otázce

SD EU v daném případě opět zdůrazňuje, že předmětná Směrnice 93/13/EHS byla

---

220 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 6. října 2009, ve věci C-40/08.

přijata zejména z důvodu nerovného postavení spotřebitele vůči prodávajícímu či poskytovateli, vyplývající z různé úrovně informovanosti a vyjednávací síly.²²¹ V tomto smyslu tak SD EU shledává, že nepřiměřené podmínky jsou dle čl. 6 odst. 1 uvedené směrnice pro spotřebitele nezávazné; jak dále vyplývá z judikatury (jak již bylo v předešlém případě ukázáno), jedná se o kogentní ustanovení, kteréžto směřuje k nahrazení formální rovnováhy rovnováhou skutečnou, obnovující tak rovnost mezi smluvními stranami.²²² SD EU dále shledal, že vnitrostátní soud musí posuzovat nepřiměřenost smluvní klauzule i bez návrhu, tj. z úřední povinnosti.

Na předloženém případě je zajímavé, že na rozdíl od předchozího rozhodnutí, zde nejenže nebyl spotřebitel informován o svých právech, ale dále byl tento i zcela nečinný, ať už v průběhu rozhodčího řízení, tak i v době běhu lhůty k podání žaloby na neplatnost rozhodčího nálezu. SD EU je tak nucen se v rámci výkladu čl. 6 odst. 1 předmětné směrnice zabývat, nakolik je vnitrostátní soud s ohledem na toto ustanovení nejen povinen vyvážit procesní opomenutí neinformovaného spotřebitele, ale taktéž zcela zastoupit jeho úplnou nečinnost. To však i s odkazem na zásadu efektivity SD EU odmítá.²²³

S ohledem na skutečnost, že na posouzení (ne)přiměřenosti rozhodčí doložky je dotazováno předkládajícím soudem v rámci již vykonávacího řízení, nabízí se otázka, nakolik by mohlo být posouzení nepřiměřenosti rozhodčí doložky v rozporu s procesní zásadou *rei judicatae*. SD EU však takový rozpor neshledává, když dále stanovuje, že „vzhledem k povaze a významu veřejného zájmu, ze kterého vychází ochrana, kterou směrnice 93/13 zajišťuje spotřebitelům, je tak třeba konstatovat, že její článek 6 musí být považován za normu rovnocennou vnitrostátním pravidlům, které uvnitř vnitrostátního právního řádu mají status kogentních norem, které soud musí nebo může uplatnit i bez návrhu. Z toho plyne, že v rozsahu v němž vnitrostátní soud, k němuž byl podán návrh na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu, musí podle vnitrostátních procesních pravidel posoudit i bez návrhu rozpor rozhodčí doložky s vnitrostátními kogentními pravidly, musí rovněž i bez návrhu posoudit nepřiměřenost této doložky s ohledem na

---

221 Ibidem, paragraf 29.

222 Ibidem, paragraf 30.

223 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 6. října 2009, ve věci C-40/08, paragraf 47.

článek 6 uvedené směrnice.²²⁴ SD EU tedy uzavřel, že i vnitrostátní soud, který rozhoduje o návrhu na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu vydaného bez účasti spotřebitele musí, za předpokladu, že má však k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu případu, posoudit nepřiměřenost rozhodčí doložky, a to i bez návrhu, je-li dle vnitrostátních procesních pravidel možné provést takové posouzení v rámci obdobných řízení na základě vnitrostátního práva.²²⁵

V.4.3.3 Případ Győrfi

V případě Győrfi byla podána k Evropskému soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, a to maďarským soudem Budaörsi Városi Bíróság, v rámci sporu mezi společnostmi Pannon GSM Zrt. a Erzsébet Sustikné Győrfi.²²⁶ V daném případě se jedná o interpretaci čl. 6 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS, ze dne 5. dubna 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

a) Skutkový stav

Erzsébet Sustikné Győrfi (dále jen „Győrfi“) uzavřela dne 12. prosince 2004 se společností Pannon GSM Zrt. (dále jen „Pannon“) účastnickou smlouvu na poskytování služeb mobilní telekomunikace. Předmětná smlouva byla předložena společností Pannon paní Győrfi ve formě formulářové smlouvy, přičemž v ní bylo stanoveno, že jejím podpisem paní Győrfi bere na vědomí a souhlasí s všeobecnými obchodními podmínkami společnosti Pannon, které dle předmětné smlouvy tvořily její nedílnou součást.²²⁷ Na základě těchto podmínek bylo navíc mezi oběma stranami sjednáno (tedy nikoliv individuálně), že v případě jakéhokoliv sporu vzniklého na základě nebo v souvislosti s touto smlouvou, bude místně příslušný soudem soud sídla společnosti Pannon. Dle maďarského práva, přesněji dle maďarského občanského soudního řádu, by v případě sporu byl místně příslušný soud, v jehož obvodu se nachází bydliště paní Győrfi.

Vzhledem k tomu, že paní Győrfi přestala plnit své smluvní povinnosti, společnost

---

224 Ibidem, paragraf 52 a 53.

225 Ibidem, paragraf 59.

226 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 4. června 2009, ve věci C-243/08.

227 Ibidem.

Pannon, na základě předmětné klauzule obsažené ve všeobecných obchodních podmínkách společnosti Pannon, s nimiž paní Győrfi souhlasila, podala návrh na vydání platebního rozkazu, a to u soudu, v jehož obvodu měla předmětná společnost sídlo. Místně příslušný soud společnosti Pannon (dále jen „uvedený soud“) se poté, co byl podán proti předmětnému platebnímu rozkazu odpor, následně začal zabývat i vlastní příslušností. Uvedený soud tak zjistil, že bydliště paní Győrfi se nachází v obvodu jiného soudu, přičemž z bydliště paní Győrfi do sídla uvedeného soudu je to přibližně 275 kilometrů; paní Győrfi pobírá invalidní důchod a doprava mezi oběma místy, tj. uvedeným soudem a bydlištěm paní Győrfi, je velmi omezená, neboť mezi oběma místy neexistuje přímé vlakové či autobusové spojení.²²⁸ Dle maďarského občanského soudního řádu se musí soudce i bez návrhu zabývat otázkou místní příslušnosti. Vzhledem k tomu, že si tak uvedený soud nebyl jistý, zda klauzule obsažená ve smlouvě uzavřené mezi paní Győrfi a společností Pannon není zneužívajícího charakteru, rozhodl se uvedený soud přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující otázky:

- 1) „Lze čl. 6 odst. 1 směrnice [93/13], podle nějž členské státy stanoví, že nepřiměřené podmínky [zneužívající klauzule] použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné, vykládat v tom smyslu, že zneužívající klauzule použitá prodávajícím nebo poskytovatelem není pro spotřebitele nezávazná ipso iure, ale pouze v případě, že spotřebitel tuto zneužívající klauzuli úspěšně napadl příslušným návrhem?
- 2) Vyžaduje ochrana spotřebitele zaručená směrnicí [93/13], aby vnitrostátní soud – nezávisle na typu řízení a na tom, zda jde o řízení sporné, či nikoli – posoudil z moci úřední, tedy i bez návrhu, kterým by byl napadán zneužívající charakter klauzule, zda smlouva, která mu byla předložena, obsahuje zneužívající klauzule, a ověřil tak z moci úřední, v rámci přezkumu své vlastní příslušnosti, klauzule vložené do smlouvy prodávajícím nebo poskytovatelem?
- 3) V případě kladné odpovědi na druhou otázku, jaké skutečnosti musí vzít

---

228 Ibidem.

vnitrostátní soud v úvahu a posoudit v rámci uvedeného přezkumu?²²⁹

b) K předběžným otázkám

SD EU se v případě první otázky, týkající se relativní či absolutní neplatnosti předmětné klauzule vyjádřil v daném případě v tom smyslu, s odkazem na dřívější rozhodnutí, že cíle sledované čl. 6 Směrnice 93/13/EHS by nebylo možné dosáhnout, pokud by spotřebitelé sami měli mít povinnost namítat zneužívající charakter smluvního ustanovení; účinnou ochranu spotřebitele lze totiž zajistit pouze v případě, že je vnitrostátnímu soudu dána pravomoc posoudit charakter smluvního ustanovení (klauzule) i bez návrhu jedné ze stran.²³⁰ Dle SD EU tak nelze vykládat čl. 6 odst. 1 předmětné směrnice v tom smyslu, že spotřebitel není daným ustanovením vázán pouze v případě, kdy sám namítne její zneužívající charakter.

Co se týká samotných právních účinků, které takové ustanovení vyvolává, SD EU ve svém odůvodnění odkazuje na rozhodnutí *Mostaza Claro*²³¹ (viz výše), když znovu zdůrazňuje, že „[...] význam ochrany spotřebitelů vedl zákonodárce Společenství k tomu, aby v čl. 6 odst. 1 směrnice stanovil, že zneužívající klauzule použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem „nejsou pro spotřebitele závazné“. Uvedl, že se jedná o kogentní ustanovení, které s ohledem na nerovné postavení jedné ze smluvních stran směřuje k nahrazení formální rovnováhy, kterou smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, rovnováhu skutečnou, která může obnovit rovnost mezi těmito smluvními stranami.“²³² SD EU tak shledal, že čl. 6 odst. 1 předmětné směrnice musí být interpretován v tom smyslu, že spotřebitel není zneužívajícím smluvním ustanovením vázán, přičemž však v tomto ohledu není nezbytné, aby tato byla nejprve samotným spotřebitelem úspěšně napadena.

K druhé položené otázce se SD EU vyjádřil – s odkazem na předchozí rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Cofidis*²³³ - že, soud projednávající případ musí zajistit účinek ochrany, který je požadován směrnicí 93/13/EHS (což v sobě zahrnuje i povinnost posoudit otázky charakteru ustanovení i z úřední povinnosti, pokud k tomu má soud k

---

229 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 4. června 2009, ve věci C-243/08.

230 Ibidem, paragraf 23.

231 Rozhodnutí Evropského soudního dvora, ze dne 26. října 2006, ve věci C-168/05).

232 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 4. června 2009, ve věci C-243/08, paragraf 25.

233 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 21. listopadu 2002, ve věci C-473/00.

dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu), avšak „směrnice vnitrostátnímu soudu neukládá povinnost vyloučit použití dotčené klauzule, pokud spotřebitel poté, co byl soudem upozorněn, nemá v úmyslu napadnout její zneužívající charakter a dovolávat se její nezávadnosti.“²³⁴ SD EU tak došel k závěru, že sice vnitrostátní soud i z úřední povinnosti, v případě, kdy má dostatečné informace o případu, musí posoudit, zda předmětná klauzule je skutečně zneužívajícího charakteru, a v případě kladné odpovědi pak tuto neaplikovat, vyjma případů, kdy spotřebitel s takovým postupem nesouhlasí.

Ke skutečnostem, které musí vzít vnitrostátní soud v úvahu při posuzování charakteru smluvního ustanovení (klauzule) se SD EU vyjádřil tak, že již ve svém dřívějším rozsudku *Océano Grupo Editorial a Salvat Editores*²³⁵ stanovil, že v případě smluv uzavřených mezi spotřebitelem a poskytovatelem či prodávajícím, splňuje klauzule, která není individuálně dohodnuta mezi stranami, a která stanovuje pro případné spory mezi stranami místní příslušnost soudu sídla poskytovatele služeb či prodávajícího, všechna kritéria k tomu, aby dle předmětné směrnice mohla být kvalifikována jako zneužívající.²³⁶ Zvláště pak v případě sporu o nižší částky, jak dále uvedl SD EU, mohou být pro spotřebitele celkové náklady odstrašující, což může v důsledku znamenat, že spotřebitel se vzdá možnosti podat žalobu k soudu či jinak hájit svá práva.

V.4.3.4 Případ Messner

Stejně jako v předchozím případě šlo o předběžnou otázku, avšak položenou německým vnitrostátním soudem k Evropskému soudnímu dvoru; předmětem předběžné otázky byl výklad čl. 6 směrnice 93/13/EHS.

a) skutkový stav

Pia Messner si zakoupila dne 2. prosince 2005 od společnosti Stefan Krüger prostřednictvím internetu použitý notebook za cenu 278 eur. V srpnu roku 2006 se na

---

234 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 4. června 2009, ve věci C-243/08, paragraf 32 – 33.

235 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 27. června 2000, ve spojené věci C-240/98 a C-244/98, paragraf 21 – 24.

236 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 4. června 2009, ve věci C-243/08.

obrazovce počítače vyskytla závada, kterou paní Pia Messner reklamovala u společnosti Stefan Krüger dne 4. srpna 2006; tato však odmítla závadu bezplatně odstranit. Paní Messner tak oznámila společnosti Stefan Krüger, že od kupní smlouvy odstupuje. Paní Messner dále společnosti Stefan Krüger navrhla, že jí zašle počítač zpět, a to výměnnou za vrácení kupní ceny. Vzhledem ke skutečnosti, že paní Messner nebyla při uzavření kupní smlouvy informována prodávajícím, tj. společností Stefan Krüger, o začátku a délce běhu lhůty pro odstoupení, odstoupení bylo učiněno v zákonné lhůtě, jak ukládá BGB (německý občanský zákoník). Společnost Stefan Krüger však tuto nabídku odmítla a obrátila se na soud s žalobou na zaplacení 278 eur. V rámci soudního řízení společnost uplatnila námitku, že paní Messner je povinna společnosti zaplatit kompenzaci za zhruba osmiměsíční užívání počítače. V tomto ohledu tak společnost Stefan Krüger žalovala na částku 316,80 eur (částka měla být vypočtena s ohledem na průměrnou výši pronájmu daného typu počítače na trhu). Vzhledem k výše uvedenému tak soud přerušil řízení a položil Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Mají být ustanovení čl. 6 odst. 2 ve spojení s čl. 6 odst. 1 druhou větou směrnice 97/77 [...] vykládána v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že prodejce v případě odstoupení od smlouvy ve stanovené lhůtě ze strany spotřebitele může požadovat kompenzační náhradu za užívání dodaného zboží?“²³⁷

b) k předběžné otázce

SD EU v předmětném rozhodnutí shledal, že účelem předmětné směrnice, resp. jejího čl. 6 odst. 1 věta druhá a odst. 2²³⁸, není stanovit právo odstoupení od smlouvy pouze formálního charakteru, nýbrž skutečně vyvážit nevýhodu, který vyplývá pro každého spotřebitele ze smlouvy uzavřené na dálku tak, aby měl skutečně přiměřenou dobu na rozmyšlenou. V tomto smyslu by tak dle SD EU bylo toto právo zpochybněno, pokud by byla spotřebiteli uložena povinnost zaplatit kompenzační náhradu pouze z toho důvodu, že přezkoumal a vyzkoušel zboží nabyté na základě smlouvy uzavřené na dálku.

---

237 Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 3. září 2009, ve věci C-489/07.

238 Předmětné ustanovení uvádí, že jedinou platbou, která může být po spotřebiteli požadována v souvislosti s uplatněním jeho práva odstoupit od smlouvy, jsou skutečně vynaložené náklady spojené s vrácením zboží.

Na druhou stranu však dle SD EU Směrnice 93/13/EHS nebrání tomu, aby právní úprava členského státu stanovila, že spotřebitel je povinen zaplatit přiměřenou kompenzační náhradu, pokud tento používal zboží nabyté na základě smlouvy uzavřené na dálku způsobem, který je neslučitelný se zásadami občanského práva (např. zásada dobré víry); SD EU dále zdůrazňuje, že v případě však nesmí být ohrožen účel směrnice a zejména pak účinnost a efektivita práva odstoupit od smlouvy.²³⁹

---

²³⁹ Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 3. září 2009, ve věci C-489/07.

VI. Vztah zákona č. 97/1963 Sb. k Římské úmluvě, resp. k Nařízení Řím I

Mezi základní prameny mezinárodního práva soukromého patří zákon č. 97/ 1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen “ZMPS”), v platném znění, který nebyl za svou více jak čtyřicetiletou dobu platnosti zvlášť výrazně měněn (oproti jiným často novelizovaným zákonům pocházejícím z doby komunismu, jako je např. Občanský zákoník). Ačkoliv tedy nebylo do tohoto zákona příliš zasahováno formou novel, došlo k přímému ovlivnění účinnosti určitých ustanovení přistoupením k tzv. Římské úmluvě o rozhodném právu Českou republikou v roce 2004. Dá se tedy říci, že v závazkově-právních vztazích s mezinárodním prvkem definovaných podle Římské úmluvy, v rámci Evropské unie, se podstatná část ustanovení stala obsoletní. Právním základem této skutečnosti je čl. 10 Ústavy ČR, který říká, že pokud mezinárodní smlouva stanovuje něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Na tomto místě by autorka ráda zdůraznila, že cílem této práce není detailně zkoumat vztah mezi Římskou úmluvou, nařízením Řím I a současným nebo novým zákonem o mezinárodním právu soukromém. Kapitola byla spíše pojata jako nástin důsledku existence Římské úmluvy, resp. nařízení Řím I do právního řádu ČR.

VI.1 K historické úpravě mezinárodního práva soukromého

Úprava mezinárodního práva soukromého na našem území se datuje od počátku 19. století, kdy v obecném občanském zákoníku z roku 1811 byla obsažena i ustanovení týkající se mezinárodního práva soukromého; první samostatnou úpravou této oblasti byl ovšem až zákon č. 41/1948 Sb., o mezinárodním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého, který převzal kolizní normy z předválečného návrhu nového občanského zákoníku.²⁴⁰ Naopak normy mezinárodního práva procesního neměly nikdy, před přijetím dnešního ZMPS, samostatnou úpravu; od 1.1. 1951 byly, jako zvláštní úprava o poměru k cizině, zařazeny do čtvrté části

---

240 Důvodová zpráva k návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém, str. 4.

občanského soudního řádu z roku 1950 a od roku 1963 jsou součástí dnešního ZMPS.²⁴¹

VI.2 Vztah ZMPS a Římské úmluvy, resp. Nařízení Řím I

Jak již autorka psala výše, Římská úmluva má na základě článku 10 Ústavy ČR aplikační přednost před ZMPS. Obdobně je tomu i u nařízení Řím I, u něhož ovšem nejde o vztah mezinárodní smlouvy a zákona, nýbrž jakožto sekundární nástroj Evropského společenství, resp. Evropské unie, odvozuje svůj přímý účinek a vyšší právní sílu ze Smlouvy o přistoupení k Evropskému společenství. Pro oba nástroje platí, i když na základě jiných ustanovení, že pokud stanoví něco jiného než vnitrostátní zákon, užije se ustanovení v nich (v Římské úmluvě, v nařízení Řím I) obsažené. Z tohoto pohledu by se dalo vyvodit, že ZMPS ztratil naprostý význam, rozumějme účinnost, vůči závazkověprávním vztahům upravených Římskou úmluvou nebo nařízením Řím I. Tento náhled je do značné míry oprávněný. Na obranu ZMPS je ovšem potřeba zmínit, že v určitých okamžicích, jako je např. věcněprávní zajištění závazků, jeho význam stále trvá (§ 11, resp. §§ 5 a 6 ZMPS).²⁴²

Dle § 9 odst. 1 ZMPS si účastníci mohou zvolit právo, kterým se mají řídit jejich vzájemné majetkové vztahy; pokud tak strany neučiní, určí se rozhodné právo podle § 10 ZMPS. Tato ustanovení se de facto stala obsoletní. Články 3 Římské úmluvy a nařízení Řím I dávají stejně jako § 9 ZMPS stranám možnost zvolit si rozhodné právo, jímž se budou řídit jejich závazkověprávní vztahy. Pokud si strany právo nezvolí, volí Římská úmluva zavedení institutu „nejvyššího spojení“, tedy smlouva mezi stranami se bude řídit právem státu, se kterým prokazuje nejvyšší spojení (Římská úmluva v dalších odstavcích čl. 4 tento pojem dále upřesňuje, resp. vyznačuje výklad tohoto pojmu v praxi zavedením tzv. domněnek). Naopak nařízení Řím I je ve svém článku 4 konkrétnější, když pro určité druhy smluv, stejně jako ZMPS v § 10 odst. 2, přímo určuje rozhodné právo. Takto je i nahrazen čl. 11 ZMPS, upravující změny závazku, spolu se zajištěním závazku a následky porušení závazku, článkem 12 (postup pohledávky) a 13 (subrogace) Římské úmluvy a článkem 14 (postoupení pohledávky a smluvní subrogace) a 15 (zákonná

---

241 Ibidem.

242 KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň : Doplněk a Aleš Čeněk, 2009. s. 302-304.

subrogace) nařízení Řím I.²⁴³

Co se týče zajištění závazku, kromě věcněprávního zajištění zmíněného výše, je potřeba připomenout i zajištění závazkověprávní, z něhož je nejvýznamnější ručení, resp. bankovní záruka; pokud jsou ručení nebo bankovní záruka převzaty smlouvou, znovu se rozhodné právo pro tyto závazky určí na základě Římské úmluvy, resp. nařízení Řím I. I v dalších otázkách týkajících se následků porušení závazku, zániku závazku - ať už plněním, dohodou stran, započtením atd. - vždy budou mít ustanovení Římské úmluvy a nařízení Řím I přednost před úpravou obsaženou v ZMPS.²⁴⁴ Zajímavé je z tohoto hlediska započtení, které dle názoru autorky, stojí za zmínění. Na započtení se sice nepoužije ustanovení ZMPS, jež stanovuje, že se (započtení) řídí stejným právním řádem jako pohledávka proti níž započtení směřuje, pokud z požadavku rozumného uspořádání právního poměru nevyplývá něco jiného. Obdobné ustanovení nalezneme i v čl. 17 nařízení Řím I. Rozdílné pojetí na druhé straně obsahuje Římská úmluva, která ve svém článku 10 odst. 1 písm. d) stanovuje, že na rozdílné způsoby zániků závazků (tedy i započtení) se aplikuje rozhodné právo, určené na základě této úmluvy jako právo rozhodné pro smlouvu. Můžeme tedy říci, že určitým vývojem jsme znovu došli k našemu § 11 ZMPS.

VI.3 Nová úprava mez. práva soukromého a mez. práva procesního v ČR

Pokud se zabýváme vztahem mezi ZMPS a Římskou úmluvou, resp. nařízením Řím I, je nezbytné zmínit i vývoj týkající se české právní úpravy. V březnu 2012 byl po mnohaletých snahách v této oblasti vyhlášen ve Sbírce zákonů nový zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, a to přesněji zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ze dne 25. ledna 2012 (dále jen „nový ZMPS“). K nové modernizované úpravě, s přihlédnutím k světovým vývojovým tendencím v mezinárodním právu soukromém, tak dochází v rámci celkové rekodifikace soukromého

---

243 KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň : Doplněk a Aleš Čeněk, 2009. s. 302.

244 Ibidem, str. 304 - 307.

práva, tj. spolu s přijetím nového občanského zákoníku a zákona o obchodních společnostech a družstvech.²⁴⁵ Nový ZMPS nabude účinnost spolu s novým občanským zákoníkem v roce 2014 a nahradí tak značně zastaralý a dnešní době potřebám neodpovídající ZMPS z roku 1963.

Jedním z problémů, které bylo potřeba vyřešit, byla otázka formy úpravy. Jak popisuje důvodová zpráva k návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém: „Rozhodnutí o úpravě mezinárodního práva soukromého ve zvláštním zákoně usnesením vlády ze dne 18. dubna 2001 č. 345 předcházely úvahy a diskuse o nejvhodnější formě legislativní úpravy. Jejich výsledkem bylo upuštění od zařazení úpravy do občanského zákoníku, které by vedlo k oddělení úpravy kolizních norem v občanském zákoníku od norem mezinárodního práva procesního, jež by bylo potřeba zařadit do občanského soudního řádu. Úzké spojení kolizních norem a norem mezinárodního práva procesního a jejich vzájemná souvislost vedly nakonec k závěru, že je třeba i vzhledem k právní praxi, zejména činnosti soudů, zařadit oba druhy norem do jednoho zákona.“²⁴⁶ V důsledku této argumentace bylo navíc rozhodnuto, že na rozdíl od dnešního ZMPS, nebude úprava kolizních norem a norem procesních absolutně oddělena ani v rámci zákona, tzn. rozdělena do dvou částí, nýbrž dojde k její částečné integraci.²⁴⁷

Celý zákon je rozdělen do osmi následujících částí: obecná ustanovení, obecná ustanovení mezinárodního práva procesního, obecná ustanovení mezinárodního práva soukromého, ustanovení pro jednotlivé druhy soukromoprávních poměrů, právní pomoc ve styku s cizinou, řízení o úpadku, rozhodčí řízení a uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů, přechodná a závěrečná ustanovení. Obecněji, s ohledem na již brzy starou úpravu mezinárodního práva soukromého z roku 1963, lze rozlišit v nové právní úpravě následující zásadní změny ve struktuře tohoto zákona:

1. „rozšíření obecné části a otázek v ní řešených. Řada institutů a otázek nadále nezůstává v rovině řešení doktrínou či soudní praxí, ale jsou obsaženy výslovně v zákoně;
2. snaha o důsledné propojení úvah procesních a kolizních, a to přímo do společných hlav zákona;

---

245 Důvodová zpráva k návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém, s. 41, 44.

246 Ibidem. s. 44.

247 Ibidem.

3. snaha o začlenění otázek z oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního, které byly doposud součástí jiných zákonů (směnky, šeky, rozhodčí řízení).²⁴⁸

V ustanovení § 87 je mj. i obsažena úprava ochrany spotřebitele. V odstavci 2 se stanovuje, že „pokud právní poměr založený spotřebitelskou smlouvou úzce souvisí s územím některého členského státu Evropské unie, nemůže být spotřebitel zbaven ochrany příslušející mu podle českého práva, jestliže řízení probíhá v České republice, i když pro smlouvu bylo zvoleno nebo i jinak se má použít právo jiného než členského státu Evropské unie.“²⁴⁹

Jedná se tak de facto o omezení volby práva dle odst. 1 a lze mít za to, že toto ustanovení je vzhledem k úpravě obsažené v nařízení Řím I nadbytečné.²⁵⁰ Úprava ochrany spotřebitele dále obsažená v § 87 odst. 4 představuje implementaci příslušné směrnice.

Rozehnalová nemá obecně za to, že by se jednalo o normu „nečekan[ou], překvapující a zcela nov[ou] ve své koncepci.“²⁵¹ V tomto směru se v podstatě vyjádřil i místopředseda legislativní vlády ČR František Korbek, tj., že s ohledem k povaze a struktuře tohoto zákona, se jedná spíše o normu technickou, která bývá často obsažena i v samotných občanských zákonících, přičemž „potřeba nového zákona je odůvodněna ani ne tak nefunkčností stávajícího zákona, ale spíše posuny v občanskoprávní terminologii ve vazbě na nový občanský zákoník a posuny v evropském právu, zejména pokud jde o přímo aplikovatelná nařízení.“²⁵²

---

248 ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Návrh zákona o mezinárodním právu soukromém – dopady do obchodní oblasti. *Obchodněprávní revue*. 2011, č. 10, s. 290.

249 Zákon č. 81/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

250 ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Návrh zákona o mezinárodním právu soukromém – dopady do obchodní oblasti. *Obchodněprávní revue*. 2011, č. 10, s. 290.

251 *Ibidem*.

252 Komentář k přijetí zákona č. 91/2012., o mezinárodním právu soukromém pro Právnického rádce; dostupné na <http://pravnickyradce.ihned.cz/pro%20aktuality/c1-54637910-frantisek-korbek-potreba-zakona-o-mezinarodnim-pravu-soukromem-neni-oduvodnena-nefunkcnosti-stavajiciho>.

VII. Závěr

Téma, které si autorka vybrala ke zpracování rigorózní práce, je tématem aktuálním nejenom s ohledem na skutečnost, že nařízení Řím I je jedním ze základních nástrojů evropského mezinárodního práva soukromého, a ní i související předchozí úprava v rámci Římské úmluvy, se kterou neměla Česká republika příliš dlouhou a bohatou zkušenost, ale i na základě skutečnosti, že s prohlubující se integrací a rozvojem vnitřního trhu, ať už kupříkladu právě v oblasti spotřebitelských smluv, se posilovala důležitost existence jak Římské úmluvy, tak následně i nařízení Řím I.

Celá práce byla rozdělena do několika větších celků číslovaných římskými číslicemi, z nichž nejdůležitější byly části týkající se právě Římské úmluvy z r. 1980 a nařízení Řím I a dále část zaměřující se obecně na ochranu spotřebitele v českém a unijním právu. Společným jmenovatelem všech tří částí je tak právě spotřebitel, když se autorka i při výkladu Římské úmluvy a nařízení Řím I detailněji zabývala úpravou pro spotřebitelské smlouvy. Tato ústřední témata pak byla doplněna judikaturou Soudního dvora a kapitolou týkající se vztahu zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním k Římské úmluvě, resp. k nařízení Řím I, i se zmínkou o legislativních pracích na nové právní úpravě.

Co se týká relevantní judikatury, autorka se zejména zaměřila na judikaturu týkající se úpravy ochrany spotřebitele, tj. přesněji na rozhodnutí v souvislosti s jednou ze směrnic přijatých k ochraně spotřebitele, neboť není a nebylo v kapacitě této práce učinit ucelený vývoj judikatury s ohledem na všechny směrnice přijaté k ochraně spotřebitele v rámci práva ES, resp. EU. Výběr směrnice v tomto smyslu však nebyl náhodný, když se jedná o jednu ze stěžejních směrnic ochrany spotřebitele a zároveň i směrnice, která se stala součástí revize spotřebitelského *acquis* v podobě nové Směrnice o právech spotřebitelů.

Na závěr této rigorózní práce by autorka ráda zdůraznila, že si nekladla za cíl podat vyčerpávající rozbor Římské úmluvy, nařízení Řím I, a ani tak komplikované, roztříštěné materie jakou jsou spotřebitelské vztahy a ochrana spotřebitele. Ze strany autorky se

jedná pouze o ucelený pohled na problematiku smluvních závazkových vztahů, přesněji řečeno dvou dokumentů obsahující kolizní normy, s akcentem na spotřebitelské vztahy, které pak i samostatně dále rozebírá.

VIII. Seznam literatury, judikatury a užitých zkratk

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I : Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 1316 s.

BOGUSZAK, Jiří; ČAPEK, Jiří; GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. vydání. Praha : ASPI, 2004. 348 s.

BŘÍZA, Petr. (Ne)omezená volba práva ve smlouvách mezinárodního obchodního styku podle Římské úmluvy a nového nařízení Řím I. *Právní rozhledy*. 2009, č. 2, s. 39-48.

EU. Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Zelené knize o přezkumu spotřebitelského acquis. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2007, C 256, s. 27-30.

GARCIMARTÍN Alferez, Francisco J. The Rome I Regulation: Exceptions to the Rule on Consumer Contracts and Financial Instruments. *Journal of Private International Law*. April 2009, Vol. 5, No. 1, s. 85-73.

HULVA, Tomáš. Prameny práva a systém ochrany spotřebitele při prodeji zboží v obchodě. *Bulletin advokacie*. 2005, č. 1, s. 32-40.

CHIRITA, Ana Daniela. The Impact of Directive 2011/83/EU on Consumer Rights. In: KEIRSE, SAMOY a LOOS. IUS COMMUNE LAW SERIES. Intersentia, 2012.

CHLEBCOVÁ, Radka. Kolizně právní zajištění evropské úrovně ochrany spotřebitele : Ochranná ustanovení směrnic. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2007, č. 4, s. 360-364.

CHLEBCOVÁ, Radka. Kolizněprávní ochrana spotřebitele v právu ES. *Právník*. 2008, č. 4, s. 429.

KOSTELECKÝ, Jiří . *Epravo.cz* [online]. 30.6.2011 [cit. 2011-10-30]. Nová směrnice o právech spotřebitelů - lepší časy pro internetové obchody?. Dostupné z WWW:

<<http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-smernice-o-pravech-spotřebitelu-lepsi-casy-pro-internetove-obchody-75135.html>>.

KRAMPERA, Jan. Neplatnost nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 1, s. 44-46.

KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň : Doplněk a Aleš Čeněk, 2009. 464 s.

MAK, Vanessa. The Degree of Harmonisation in the Proposed Consumer Rights Directive : a Review in Light of Liability for Products. In: HOWELLS, Geraint a Reiner SCHULZE. *Modernizing and Harmonizing Consumer Contract Law*. Mnichov: Sellier, 2009, s. 307-324.

MELZER, Filip. K úpravě ochrany spotřebitele ve vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rádce*. 2009, č. 21, s. 771-776.

MICKLITZ, Hans-W., Norbert REICH a Peter ROTT. *Understanding EU Consumer Law*. Antwerp, Oxford, Portland: Intersentia, 2009.

MYŠÁKOVÁ, Petra. Nařízení Řím I – revoluce v oblasti rozhodného práva pro závazky ze smluv? . *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 2, s. 39-43.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha : C. H. Beck, 2008. 442 s.

PAUKNEROVÁ, Monika. Mandatory rules and public policy in international contract law. *ERA Forum*. 2010, roč. 11, č. 1, s. 29-43.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Návrh zákona o mezinárodním právu soukromém – dopady do obchodní oblasti. *Obchodněprávní revue*. 2011, č. 10, s. 290.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. Kolizní smluvní právo, výhrada veřejného

pořádku a mezinárodně kogentní normy. *Právník*. 2002, vol. roč. 141, č. 5, s. 14-35.

SELUCKÁ, Markéta . *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. 149 s.

ŠVESTKA, Jiří, et al. *Občanský zákoník I. a II. : Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 2526 s.

TICHÝ, Luboš, et al. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. 902 s.

TOMÁŠEK, Michal. Princip minimální harmonizace při transpozici směrnic v oblasti ochrany spotřebitele. *Právní fórum*. 2004, č. 1, s. 14-19.

VALLOVÁ, Markéta. Směrnice na ochranu spotřebitele. *Právní rádce*. 2007, č. 8, s. 25-26.

Judikatura

SD EU

C-133/08 Intercontainer Interfrigo SC v Balkenende Oosthuizen BV a MIC Operations BV

C-381/98 Ingmar GB Ltd v. Eaton Leonard Technologies Inc.

C-168/05 Mostaza Claro

C-40/08 Asturcom

C-243/08 Győrfi

C-489/07 Messner

Česká judikatura

Rozhodnutí Okresního soudu v Chebu, sp. zn. 15 C 410/2009

Použité právní předpisy

EU

Římský úmluva pro smluvní závazkové vztahy z roku 1980

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)

Směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o smlouvách uzavřených mimo obchodní prostory

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES ze dne 25. května 1999 o prodeji spotřebního zboží a zárukách

Směrnice 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sblížování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru

Směrnice 90/314/EHS ze dne 13. června 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/47/ES ze dne 26. října 1994 o ochraně nabyvatelů ve vztahu k některým aspektům smluv o nabytí práva k dočasnému užívání nemovitostí

Směrnice 98/6/ES ze dne 16. února 1998 o ochraně spotřebitelů při označování cen výrobků nabízených spotřebiteli

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu ("směrnice o elektronickém obchodu")

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/65/ES ze dne 23. září 2002 o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a o změně směrnice Rady 90/619/EHS a směrnic 97/7/ES a 98/27/ES

Směrnice 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení

Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES

Směrnice 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

Směrnice Evropského parlamentu a Rady o právech spotřebitelů (zatím nepublikována v Úředním věstníku EU)

České právo

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zkratk

ES	Evropská společenství
EU	Evropská unie
SD EU	Evropský soudní dvůr
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Směrnice	Směrnice o právech spotřebitelů
Směrnice 93/13/EHS	Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

IX. Résumé

The name of thesis: Lex causae of consumer contracts with international element.

A principle objective of this thesis is to analyze in detail two close documents, particularly as regards to the consumer contracts, and also to overview a general legal framework in connection to the consumer protection regulated on both the national and the European-Union level. The work is divided into four main parts as follows.

The first part focuses on the general identification of the Rome convention providing the reader with deeper details on articles 1 to 7 hereof. One of the problems - author must deal with - is the issue of mandatory rules as it has occurred due to the different Czech terminology. The rest of the articles are rather briefly explained in aim to address the reader a plain knowledge of them. Author uses the Giuliano – Lagarde report as the main source for interpreting the Rome convention. As was already mentioned, author particularly focuses on provisions regarding the consumers contracts.

Following chapter deals with main problematic of the Rome I Regulation. As what concerns this part of the thesis, author was aiming to provide the reader with an in-depth knowledge of the differences between both legal instruments concerning the law applicable to contractual obligations. Therefore, author uses a comparative method in order to achieve above-stated goal. The whole chapter is divided into four sub-parts listing first all provisions which were fully transformed from the Rome convention to the Rome I Regulation, afterwards following the marginal and fundamental changes and finishing with a separate chapter on consumer contract provisions in the Rome I Regulation.

Third important part of this thesis regards consumer protection in general. Author primarily emphasizes on definitions of the parties of consumer contracts in connection to the Czech law and the EU law. In this respect, author quotes relevant case law regarding the Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts. Author chose this particular directive due to the richness of case law and also due to the fact, that this directive was initially subjected to a revision by Consumer rights directive (probably as of beginning of 2013) since the latter is a result of an important revision of the

consumer acquis. The Consumer rights directive shall in the end replace two other directives regarding the consumer protection.

Furthermore, author makes a short comparative study of the relation between the Czech Private International Law Act on one hand and the Rome convention and the Rome I Regulation on the other hand, with a note to the current situation regarding adoption of the new Czech Private International Law Act.